

Центральноукраїнський національний технічний університет
ЦЗДО
Кафедра «Аудит, облік та оподаткування»

«Допущено до захисту»
зав. кафедрою аудиту, обліку та
оподаткування
к.е.н., доцент
_____Олена МАГОПЕЦЬ
« ____ » _____ 2021 р.

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
за другим (магістерським) рівнем вищої освіти
на тему:
«Методика та процедури формування фінансової звітності»

Виконав здобувач вищої освіти
II курсу, групи ООУД-20 МЗ (1,4)
ОПП «Облік і оподаткування в
управлінні підприємницькою
діяльністю та державним
сектором економіки»
спеціальності 071 «Облік і
оподаткування»
_____Бондаренко А.О.
« ____ » _____ 2021 р.

Керівник проекту
д.е.н., професор
_____Наталія ШАЛІМОВА
« ____ » _____ 2021 р.

Рецензент
к.е.н., доцент, доцент кафедри
фінансів, банківської справи та
страхування
_____Наталія ГАВРИЛОВА

Центральноукраїнський національний технічний університет
Факультет ЦЗДО
Кафедра аудиту, обліку та оподаткування
Рівень вищої освіти другий (магістерський)
Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Освітньо-професійна програма
Облік і оподаткування в управлінні підприємницькою діяльністю та державним сектором економіки

ЗАТВЕРДЖУЮ
завідувач кафедри
к.е.н., доцент
Олена МАГОПЕЦЬ
«___» _____ 2021 року

**ЗАВДАННЯ НА ВИПУСКНУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
ЗА ДРУГИМ (МАГІСТЕРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ**

_____ Бондаренко Анни Олексіївни _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи (проекту)
Методика та процедури формування фінансової звітності
2. Керівник роботи (проекту)
Шалімова Наталія Станіславівна, доктор економічних наук, професор
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)
3. Строк подання роботи до захисту 16 листопада 2021 р.
4. Мета та завдання випускної кваліфікаційної роботи (проекту). Метою випускної кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних та практичних аспектів формування фінансової звітності, методики та процедур її формування. Завдання роботи: дослідити економічну сутність та призначення фінансової звітності, користувачів фінансової звітності та її можливості в забезпеченні їх інформаційних потреб; вивчити особливості окремих груп суб'єктів господарювання (зокрема, малих підприємств) та їх вплив на формування й подання фінансової звітності; узагальнити основні принципи підготовки, склад та якісні характеристики фінансової звітності; вивчити організаційні та методичні підходи до складання фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва, які застосовують спрощену систему обліку та звітності; обґрунтувати напрями вдосконалення процедур формування фінансової звітності, враховуючи вимоги П(С)БО та сучасні умови невизначеності при COVID-19.

5. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№з/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Узагальнення матеріалів переддипломної практики	02.10.2021 р. – 08.10.2021 р.	Виконано
2.	Огляд літературних джерел, узагальнення нормативних та законодавчих документів	09.10.2021 р. – 15.10.2021 р.	Виконано
3.	Написання основного змісту випускної кваліфікаційної роботи	16.10.2021 р. – 01.11.2021 р.	Виконано
4.	Оформлення випускної кваліфікаційної роботи	02.11.2021 р. – 12.11.2021 р.	Виконано
5.	Отримання відгуку наукового керівника	13.11.2021 р. – 15.11.2021 р.	Виконано
6.	Представлення випускної кваліфікаційної роботи на засіданні кафедри аудиту, обліку та оподаткування	16.11.2021 р.	Виконано

Дата видачі завдання

« 25 » серпня 2021 р.

Підпис керівника

_____ (прізвище та ініціали)

Завдання прийнято до виконання

« 27 » серпня 2021 р.

Підпис здобувача

_____ (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Бондаренко А.О. Методика та процедури формування фінансової звітності. Випускна кваліфікаційна робота за другим (магістерським) рівнем вищої освіти зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування» освітньо-професійної програми «Облік і оподаткування в управлінні підприємницькою діяльністю та державним сектором економіки». Центральноукраїнський національний технічний університет Міністерства освіти і науки України. Кропивницький, 2021.

В першому розділі розкрито сутність та призначення фінансової звітності, склад та зміст її основних компонентів; проаналізовано зміст якісних характеристик та принципів підготовки фінансової звітності; досліджено класифікацію користувачів фінансової звітності та їх інформаційні потреби; виокремлено особливості малого підприємництва в контексті подання фінансової звітності. В другому розділі представлено організаційну характеристику підприємства та результати аналізу його діяльності за 2018-2020 рр.; досліджено основні етапи формування фінансової звітності та порядок організації бухгалтерського обліку; висвітлено порядок складання фінансової звітності за 2020 рік. В третьому розділі запропоновано шляхи вдосконалення процедур формування фінансової звітності та їх інформаційного забезпечення; обґрунтовано методику відображення змін в обліковій політиці та вплив помилок у фінансовій звітності; конкретизовано механізм врахування подій після дати балансу; охарактеризовано вплив принципу безперервності діяльності та інфляції на формування фінансової звітності. Обґрунтовано необхідність запровадження обов'язкових положень наказу про облікову політику в частині проаналізованих додаткових процедур.

Ключові слова: фінансова звітність, якісні характеристики, принципи підготовки, національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, суб'єкти малого підприємництва, процедури, методика, облікова політика, помилки, події після дати балансу, безперервність, інфляція.

ANNOTATION

Bondarenko Anna. Methods and procedures for the financial statements formation. Graduate qualification work for the second (master's) higher education degree in specialty 071 “Accounting and taxation” of the educational-professional program “Accounting and taxation in management of business structures and the public sector of the economy”. Central Ukrainian National Technical University Ministry of Education and Science of Ukraine. Kropyvnytskyi, 2021.

The first chapter reveals the nature and purpose of financial statements, the composition and content of its main components; the content of qualitative characteristics and principles of preparation of financial statements is analyzed; the classification of users of financial statements and their information needs are studied; the peculiarities of small business in the context of presenting financial statements are highlighted. The second chapter presents the organizational characteristics of the enterprise and the results of the analysis of its activities for 2018-2020; the main stages of formation of financial statements and the order of organization of accounting are investigated; the procedure for compiling financial statements for 2020 is highlighted. The third chapter suggests ways to improve the procedures for the formation of financial statements and their information support; the method of reflecting changes in accounting policies and the impact of errors in financial statements are substantiated; the mechanism of reflecting the events after the balance sheet date is specified; the influence of the principle of continuity of activity and inflation on the formation of financial statements is characterized. The necessity of introducing obligatory provisions in the order on accounting policy concerning the analyzed additional procedures is substantiated.

Keywords: financial statements, qualitative characteristics, principles of preparation, national accounting regulations (standards), small businesses, procedures, methods, accounting policies, errors, events after the balance sheet date, continuity, inflation.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ	11
1.1. Економічна сутність та призначення фінансової звітності в умовах ринкового середовища	11
1.2. Якісні характеристики та принципи підготовки фінансової звітності ..	25
1.3. Особливості суб'єктів малого підприємництва та складу їх фінансової звітності	35
Висновки до розділу 1	47
РОЗДІЛ 2. ДІЮЧА ПРАКТИКА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ НА МАТЕРІАЛАХ ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «ОВК-ТЕХНОЛОДЖІ»	49
2.1. Організаційна характеристика ТОВ «ОВК-Технолоджі» та аналіз результативності діяльності.....	49
2.2. Організація бухгалтерського обліку на ТОВ «ОВК-Технолоджі» та етапи формування фінансової звітності.....	59
2.3. Порядок складання фінансової звітності ТОВ «ОВК-Технолоджі».....	67
Висновки до розділу 2.....	82
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕДУР ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ТА ЇХ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	85
3.1. Методика відображення змін в обліковій політиці та вплив помилок у фінансовій звітності	85
3.2. Механізм врахування подій після дати балансу при формуванні фінансової звітності	95
3.3. Вплив принципу безперервності діяльності та інфляції на формування фінансової звітності	101
Висновки до розділу 3.....	105
ВИСНОВКИ	107
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	110
ДОДАТКИ	120

ВСТУП

Актуальність теми, необхідність її наукової та практичної розробки. Потреба у формуванні максимально достовірної інформації про фінансовий стан та фінансові результати діяльності підприємства є першочерговою для великої кількості суб'єктів, які представлені різними групами державних органів влади, суб'єктів господарювання, населення. Ця потреба актуалізується в умовах розвинутої ринкової економіки, в умовах глобалізації та інтеграції, а особливо в сучасних умовах невизначеності при Covid-19. Ця потреба є об'єктивною, оскільки саме звітність виступає засобом комунікації між різними суб'єктами, при функціонуванні регіональних, національних, міжнародних, глобальних ринків. Звітність дозволяє забезпечити багатьох учасників ринкових відносин, державні органи будь-яким вартісним показником, який характеризує виробничо-господарську, інвестиційну та фінансову діяльність підприємства.

Інформаційні ресурси будь-якого суб'єкта господарювання представлені в сучасних умовах різними групами, які включають і ті, що формуються в рамках ручної первинної обробки інформації, так і ті, що формуються ззовні за допомогою інформаційно-комунікативних систем. Від ретельності, правильності, ефективності їх організації в значній мірі залежить результативність роботи підприємства, а також можливості аналітичного обґрунтування управлінських рішень. Слід підкреслити, що з позиції аналітиків саме фінансова звітність завдяки своїй формалізованості за обов'язковістю ведення, змістом та формою подання має безумовний пріоритет.

Саме тому актуальними є дослідження, спрямовані на удосконалення теоретичних та організаційно-методичних засад складання фінансової звітності, застосування певних методик та процедур для підвищення її достовірності, правдивості, доречності, дохідливості та зіставності.

Вагомий внесок у розробку теоретичних, організаційно-методичних та методологічних положень щодо удосконалення процесу складання (формування) фінансової звітності здійснили такі вчені, як: М.Т. Білуха, О.М. Брадул, Ф.Ф. Бутинець, Б.І. Валуєв, А.М. Герасимович, Й.Я. Даньків, В.І. Єфіменко, Г.Г. Кірейцев, М.Д. Корінько, Я.Д. Крупка, М.В. Кужельний, А.М. Кузьмінський, В.Г. Лінник, М.Р. Лучко, Н.М. Малюга, Є.В. Мних, Л.В. Нападовська, М.Я. Остап'юк, В.Ф. Палій, О.А. Петрик, М.С. Пушкар, А.В. Рабошук, С.В. Свірко, В.В. Сопко, М.Г. Чумаченко, В.Г. Швець, В.О. Шевчук, М.М. Шигун та інші. Незважаючи на існуючі ґрунтовні дослідження, проблеми організації і методики складання фінансової звітності залишаються важливими та актуальними.

Метою випускної кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних та практичних аспектів формування фінансової звітності, методики та процедур її формування.

Виходячи з поставленої мети в роботі були вирішені наступні **завдання**:

- дослідити економічну сутність та призначення фінансової звітності, користувачів фінансової звітності та її можливості в забезпеченні їх інформаційних потреб;
- вивчити особливості окремих груп суб'єктів господарювання (зокрема, малих підприємств) та їх вплив на формування й подання фінансової звітності;
- узагальнити основні принципи підготовки, склад та якісні характеристики фінансової звітності;
- вивчити організаційні та методичні підходи до складання фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва, які застосовують спрощену систему обліку та звітності;
- обґрунтувати напрями вдосконалення процедур формування фінансової звітності, враховуючи вимоги П(С)БО та сучасні умови невизначеності при COVID-19.

Об’єкт дослідження. Об’єктом дослідження обрано підприємства України – суб’єкти малого підприємництва, які застосовують спрощену систему обліку та звітності. Конкретні дослідження проводилися з використанням матеріалів товариства з обмеженою відповідальністю «ОВК-Технолоджі».

Предмет дослідження. Предметом дослідження є фінансова звітність та процедури її формування.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети випускної кваліфікаційної роботи застосовувалася система загальнонаукових методів аналізу, зокрема: метод системного аналізу, положення діалектичного методу пізнання процесів і явищ у їх взаємозв’язку та розвитку – для узагальнення сутності фінансової звітності, визначення ознак її класифікації, методи порівняння, синтезу, систематизації та узагальнення - при дослідженні процедур формування фінансової звітності на ТОВ «ОВК-Технолоджі», методи логічного узагальнення та моделювання – при розробці напрямів вдосконалення процедур формування фінансової звітності в контексті необхідності врахування змін в обліковій політиці та помилок, відображення подій після дати балансу, оцінки впливу дотримання принципу безперервності діяльності та впливу інфляції.

Результати, отримані в ході написання випускної кваліфікаційної роботи, полягають у вивченні, аналізі та узагальненні теорії та застосування процедур формування фінансової звітності. **Теоретична значимість отриманих результатів** полягає у наступному:

- на основі узагальнення підходів щодо формулювання якісних характеристик фінансової звітності та принципів її підготовки ідентифіковано окремі проблеми у вітчизняних стандартах бухгалтерського обліку (особливо тих, які стосуються суб’єктів малого підприємництва) щодо визначення чіткого правового статусу фінансової звітності і які стосуються підходів щодо визначення її секретності та статусу конфіденційності, класифікації користувачів фінансової звітності та виокремлення ключового

користувачі, усунення яких, враховуючи вимоги міжнародних стандартів фінансової звітності, дозволить підвищити інформативність фінансової звітності та її значимість для різних груп користувачів;

- шляхом вивчення процедур формування фінансової звітності обґрунтовано необхідність визначення як обов'язкових та відповідно включення до наказів про облікову політику положень, які стосуються відображення у фінансовій звітності подій після дати балансу; врахування принципу безперервності діяльності; врахування інфляції; виправлення помилок минулих та поточних періодів та внесення змін в облікову політику, що дозволить підвищити достовірність фінансової звітності для тих груп підприємств, які користуються позиковими фінансовими ресурсами.

Практичне значення одержаних результатів дипломного дослідження полягає в тому що, даний матеріал може бути використаний суб'єктами малого підприємництва при удосконаленні організації обліку на підприємстві.

Апробація результатів дослідження та їх публікація. Результати дослідження оприлюднені на наукових конференціях студентів та магістрантів Центральноукраїнського національного технічного університету та IX Міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток обліку, аудиту та оподаткування в умовах інноваційної трансформації соціально-економічних систем» (м. Кропивницький, ЦНТУ), висвітлені в опублікованих тезах.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох основних розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

В першому розділі «Фінансова звітність та її значення в системі економічної інформації» розкрито економічну сутність та призначення фінансової звітності в умовах ринкового середовища, класифікацію та склад фінансової звітності, якісні характеристики та принципи підготовки фінансової звітності, класифікацію користувачів фінансової звітності та їх інформаційні потреби; особливості діяльності суб'єктів малого

підприємництва та порядку подання ними фінансової звітності.

В другому розділі «Діюча практика формування фінансової звітності на матеріалах товариства з обмеженою відповідальністю «ОВК-Технолоджі» представлено організаційну характеристику підприємства та результати аналізу діяльності за період 2018-2020 рр.; оцінено порядок організації обліку, розкрито основні етапи формування фінансової звітності та врахування вимог положень (стандартів); детально досліджено порядок складання фінансової звітності з використанням регістрів аналітичного та синтетичного обліку.

В третьому розділі «Шляхи вдосконалення процедур формування фінансової звітності та їх інформаційного забезпечення запропоновані зміни до організації обліку та наказу про облікову політику в контексті врахування необхідності відображення змін в обліковій політиці та помилок, наслідків подій після дати балансу, дотримання принципу безперервності діяльності та інфляції при формуванні фінансової звітності.

Обсяг роботи. Дипломна робота викладена на 109 сторінках, її положення проілюстровані 17 таблицями та 13 рисунками. Список використаних джерел налічує 91 найменування і викладений на 10 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

1.1. Економічна сутність та призначення фінансової звітності в умовах ринкового середовища

Звітність – це впорядкована система узагальнення взаємопов’язаних показників, які характеризують діяльність підприємства за певний період та його фінансовий та майновий стан на конкретну дату [74, с.39-48; 6, с.404.]. Виходячи з її суті та призначення, можна сформулювати такі вимоги, яким повинна відповідати звітність: обов’язковість – всі підприємства мають подавати звітність; державна регламентація – складається звітність за єдиними правилами і показниками, що визначено формами, які затверджуються певними органами; своєчасність, достовірність і повнота; економічність – дотримання режиму економії при веденні обліку і складанні звітності. Найважливішою серед видів звітності має фінансова звітність як єдина система даних про майновий та фінансовий стан підприємства, результати його діяльності та рух грошових коштів яка складається на підставі даних бухгалтерського обліку за встановленими формами.

Історично потреба формування системи фінансової інформації в її сучасному вигляді склалася в кінці XIX-XX ст., що було пов’язано з наступними чинниками: стрімке розповсюдження технологій, які дозволили знизити собівартість за рахунок скорочення масштабів виробництва; виникла потреба в інвестуванні капіталу в галузі, які створюють та використовують такі технології; необхідність для інвесторів достовірної інформації про фінансові аспекти діяльності компаній; крах фондового ринку США в 1929 році та Велика депресія, які стали наслідком неадекватного відображення фінансового стану компаній в звітах; вихід компаній на зовнішні ринки, що вимагало розробку єдиних правил формування звітності, зрозумілих

інвесторам з різних країн.

Відповідальне ставлення до бухгалтерської звітності починається із створенням акціонерних товариств. До кінця XIX ст. і практики, і теоретики та, навіть, законодавці серйозно зацікавилися проблемами бухгалтерського балансу, звіту про прибутки та збитки. Проте тривалий час структура форм звітності, склад статей, способи їх оцінки та представлення не регламентувалися законодавчими документами. Законодавці того часу намагалися знайти компромісне рішення, зокрема, встановити загальні правила обліку, які впливають на розмір прибутку та не впливають на форму звітності (тоді вже зрозуміли, що фінансовий результат створюють не тільки підприємці, але і бухгалтери, адже не стільки важливо, що рахувати, скільки то, як рахувати). Внаслідок цього підприємства публікували звітність в тій формі та в тому обсязі, в якому їм представлялося необхідним, доцільним та достатнім. Значні розбіжності в структурі інформації, яка публікувалася, неоднозначне трактування її змісту не лише ускладнювали її розуміння, але і призводили до більш серйозних непорозумінь, особливо в сфері промислового оподаткування.

Облікові системи різних країн суттєво відрізняються, причини таких розбіжностей зумовлені соціально-економічними, політичними та географічними факторами. Це ускладнює сприйняття інформації користувачами з різних країн. Тому необхідність систематизації правил в формі, яка є доступною для розуміння як тими, хто її складає, так і користувачами звітності (як розвинутих країн, так і країн, які розвиваються), стала загальносвітовою. Потреба у формуванні єдиних правил підготовки та представлення інформації для зовнішніх користувачів, основну частку серед яких складають інвестори, остаточно склалася в економічно розвинутих країнах у зв'язку з необхідністю залучення капіталу на початку другої половини XX сторіччя. Формулювання цих правил і визначило концепції підготовки та представлення інформації, яка міститься в звітності, зорієнтованої на потенційного інвестора. Така звітність і отримала назву

«фінансова звітність».

Можна виділити наступні задачі формування фінансової звітності в умовах ринкового середовища: формування системи, яка здатна отримувати та оцінювати інформацію про економічну ефективність підприємств та створювати інформаційну основу для перерозподілу виробничих сил між ефективними та збитковими галузями економіки через ринок цінних паперів (інформаційна функція обліку); забезпечення контролю за збереженням майнового комплексу, який належить власнику підприємства (контрольна функція обліку); оцінка результативності діяльності підприємства та прийняття управлінських рішень, спрямованих на підвищення ефективності використання капіталу та усунення негативних наслідків прийнятих рішень (аналітична функція).

Всі вищеназвані задачі є традиційними для бухгалтерського обліку, але, на наш погляд, саме перша виступає основною при формуванні фінансової звітності в умовах ринкового середовища. Забезпечення цих вимог базується на одному з найважливіших принципів підготовки фінансової звітності - принципі відповідності вкладеної та затребуваної інформації [35, с. 361-362]. Сутність даного принципу полягає в наступному: бухгалтер, який готує ту або іншу форму річної звітності та, безпосередньо, весь річний фінансовий звіт, повинен чітко уявляти собі необхідність та корисність для аналізу та управління тих або інших даних, а користувачі звітності повинні розуміти, що необхідні їм дані містяться у звіті та можуть бути ними затребувані. Цей принцип є основним для реалізації комунікаційної (інформаційної) функції бухгалтерського обліку. Ігнорування його призводить або до подачі зайвої інформації (при цьому слід пам'ятати, що підготовка даних – процес коштовний), або до непередставлення необхідної керівнику інформації.

Процедура формування інформації управлінського обліку регулюється в рамках підприємства, оскільки ті, хто її складає, та ті, хто її використовує співпадають, а якщо і не співпадають, співпрацювати та порозумітися їм

легше. В цьому випадку користувачі мають певний вплив на формування потрібної їм інформації, вони можуть визначити її склад, формат, строки представлення, їм можна не враховувати вимоги захисту інформації (комерційної таємниці). Зовнішні користувачі, які використовують при прийнятті своїх рішень фінансову інформацію, не мають можливості вплинути на її формування, тому до зовнішньої фінансової звітності висуваються певні вимоги, які реалізуються через регулювання з використанням законів, стандартів та інших джерел.

Фінансова звітність в максимальній мірі повинна задовольняти інтереси її користувачів. Для цього необхідним є чітке формулювання її основної ідеї, концепції. Стосовно фінансової звітності концепція розглядається з точки зору взаємозв'язку мети обліку з інформаційними потребами користувачів, які, в свою чергу, визначають вимоги до якості інформації, загальні принципи та підходи до формування даних (методологію) і технічні прийоми обробки та представлення звітної інформації (методику обліку). Взаємозв'язок елементів концепції фінансової звітності представлений на рис. 1.1.

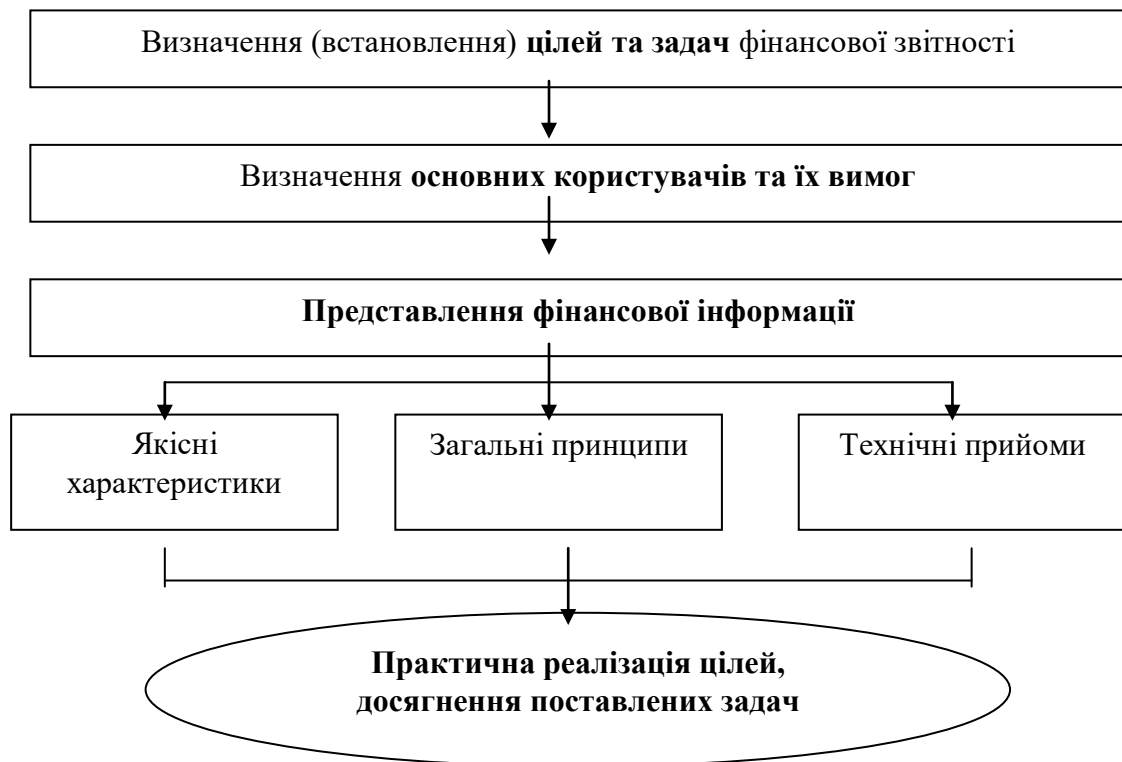

Рис. 1.1 Взаємозв'язок елементів концепції фінансової звітності

З позиції забезпечення управлінської діяльності можна виділити такі основні вимоги, яким повинна задовольняти фінансова звітність. Вона повинна містити дані, необхідні для: оцінки динаміки та перспектив зміни прибутку (доходів) економічного суб'єкту; оцінки ресурсів, які існують у економічного суб'єкту, змін, що відбуваються в них та з ними, ефективності їх використання; прийняття обґрунтованих управлінських рішень в галузі інвестиційної політики; прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо складу та структури джерел фінансування тощо.

В умовах ринкових відносин фінансова звітність є практично єдиним достовірним джерелом фінансової інформації. Фінансова звітність відповідає таким важливим якостям:

- 1) повинна регулярно складатися будь-якою самостійною організацією;
- 2) мінімальний склад звітності та її основних показників відомий;
- 3) фінансова звітність складається по визначеним та загальновідомим алгоритмам та правилам;
- 4) дані звітності підтверджуються первинними документами по кожній господарській операції;
- 5) фінансова звітність публічна та доступна зовнішнім користувачам;
- 6) достовірність даних звітності може бути підтверджена незалежними експертами – аудиторам;
- 7) фінансова звітність надає достатньо повну інформацію про фінансовий та майновий стан підприємства;
- 8) фінансова звітність відноситься до документів, які підлягають зберіганню протягом певного та достатньо тривалого строку, тому за її допомогою можна отримати уявлення про фінансову історію підприємства.

Можна виділити такі задачі (причини) формування фінансової звітності, які згадуються в законодавчих документах України:

- 1) надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух

грошових коштів підприємства;

- 2) гарантування і захист інтересів користувачів;
- 3) задоволення потреб тих користувачів, які не можуть вимагати звітів, складених з урахуванням їх конкретних інформаційних потреб.

Вирішення будь-якої з названих задач передбачає розкриття інформації, а важливим елементом концепції є окреслення кола користувачів та вивчення їх економічних потреб. Серед перерахованих причин формування фінансової звітності задача інформування користувачів виступає першочерговою, отже, інформаційні запити користувачів облікових даних відіграють найважливішу роль у визначення елементів, складу та форматів звітності. Таке визнання базується на трьох базисних складниках:

- якісні характеристики інформації - зводяться до визначення вимог до якості даних, які формуються та виступають певним гарантом захисту інтересів користувачів при прийнятті рішень;
- загальні принципи - складають основу методології обліку та зорієнтовані на визначення, визнання та оцінку елементів фінансової звітності;
- технічні прийоми - представляють методичний апарат обліку, який базується на загальних принципах та дозволяє шляхом спеціального інструментарію звести дані, що реєструються в первинних документах, в інформаційну систему, яка характеризує фінансовий стан підприємства та ефективність його діяльності.

Таким чином, мета фінансової звітності знаходиться на чолі концепції обліку та звітності і визначає методологію та методику формування даних, а тому удосконалення будь-якого з елементів методичного апарату бухгалтерського обліку повинно здійснюватися через призму інтересів користувачів звітності.

Фінансову звітність як важливу частину інформаційної системи, яка формується в рамках підприємства, класифікують за різними ознаками [6, с. 40-42; 74, с. 404-405; 13, с. 428-429]. В економічній літературі висвітлюються

підходи до класифікації звітності в цілому, на основі яких можна виділити наступні ознаки класифікації фінансової звітності: періодичність, охоплення даних, обсяги діяльності, специфіка діяльності (рис. 1.2).

За періодичністю фінансову звітність розподіляють на річну (складається за календарний рік) та проміжну (як правило, формується наростаючим підсумком за квартал, півріччя, 9 місяців).

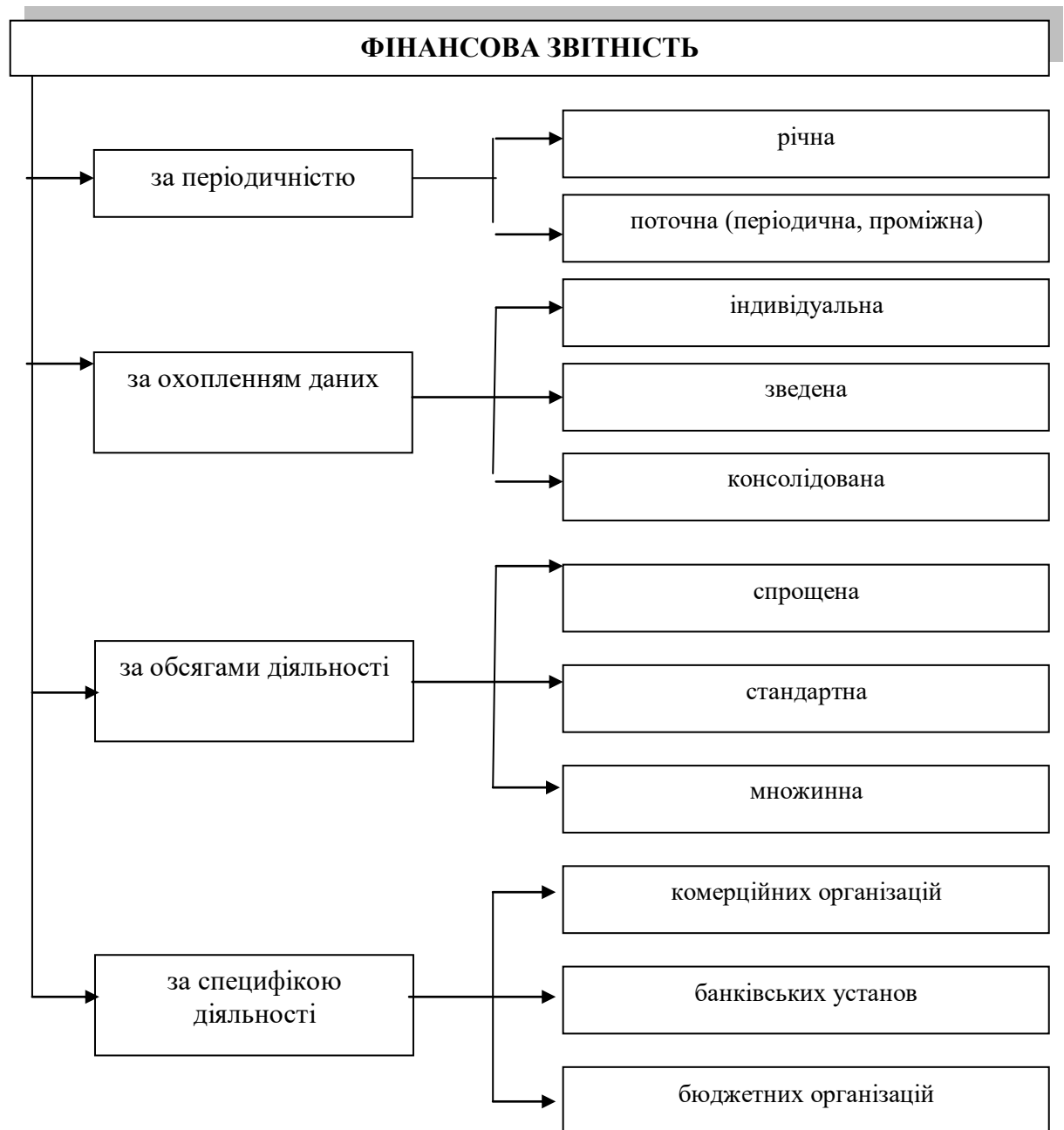

Рис. 1.2. Класифікація фінансової звітності

За охопленням даних розрізняють індивідуальну, зведену та

консолідовану фінансову звітність. Індивідуальна звітність характеризує фінансове положення та результати діяльності окремого суб'єкта господарювання - юридичної особи. Зведену фінансову звітність подають наступні суб'єкти:

1) об'єднання підприємств – щодо всіх підприємств, які входять до їх складу, якщо це передбачено установчими документами об'єднань підприємств відповідно до законодавства;

2) міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, до сфери управління яких належать підприємства, засновані на державній власності, та органи, які здійснюють управління майном підприємств, заснованих на комунальній власності - щодо всіх підприємств, що належать до сфери їх управління;

3) міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, органи, які здійснюють управління майном підприємств, заснованих на комунальній власності - щодо господарських товариств, акції (частки, паї) яких перебувають відповідно у державній або комунальній власності.

Консолідована фінансова звітність – це звітність, яка відображає фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів юридичної особи та її дочірніх підприємств як єдиної економічної одиниці. Підприємства, що мають дочірні підприємства, крім фінансових звітів про власні господарські операції, зобов'язані складати та подавати консолідовану фінансову звітність.

За обсягами діяльності розрізняють спрощену, стандартну та множинну звітність. Спрощений варіант складаються суб'єкти малого підприємництва та представництва іноземних суб'єктів господарювання. Стандартний варіант передбачений для середніх та великих підприємств та включає в себе усі форми звітності, передбачені законодавством по бухгалтерському обліку та фінансовій звітності. Множинний варіант - це звітність, яка включає деталізацію даних за сегментами.

В залежності від специфіки діяльності розрізняють звітність

комерційних, бюджетних (неприбуткових) організацій та банківських установ.

Для прийняття економічних рішень користувачами фінансових звітів необхідна інформація про фінансовий стан, результати діяльності та зміни у фінансовому стані підприємства. Зазначені інформаційні потреби обумовили склад фінансової звітності.

У відповідності з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» фінансова звітність включає баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал, примітки до звітів. Суб'єкти малого підприємництва та представництва іноземних суб'єктів господарювання подають лише баланс та звіт про фінансові результати.

Компоненти фінансової звітності відображають різні аспекти господарських операцій і подій за звітний період, відповідну інформацію попереднього звітного періоду, розкриття облікової політики та її зміни, що робить можливим ретроспективний та перспективний аналіз діяльності підприємства (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Призначення основних компонентів фінансової звітності

Компоненти фінансової звітності	Зміст	Основні фінансові показники	Використання інформації
Баланс	Наявність економічних ресурсів та джерел їх виникнення, які контролюються підприємством на дату балансу	Необоротні активи Оборотні активи Всього активів Власний капітал Забезпечення наступних витрат і платежів Довгострокові зобов'язання Поточні зобов'язання Доходи майбутніх періодів	Оцінка структури ресурсів підприємства, їх ліквідності та платоспроможності Прогнозування майбутніх потреб у позиках Оцінка та прогнозування змін в економічних ресурсах, які підприємство, ймовірно, контролюватиме в майбутньому
Звіт про	Доходи,	Дохід (виручка) від	Оцінка та

Компоненти фінансової звітності	Зміст	Основні фінансові показники	Використання інформації
фінансові результати	витрати і фінансові результати діяльності підприємства за звітний період	реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) Собівартість реалізованої продукції Валовий прибуток (збиток) Фінансові результати від операційної діяльності Фінансові результати від звичайної діяльності Чистий прибуток (збиток) Елементи операційних витрат Показники прибутковості акцій	прогноз прибутковості діяльності підприємства, структури доходів та витрат
Звіт про власний капітал	Зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду	Показники власного капіталу підприємства: Статутний капітал, додатковий капітал, резервний капітал, неоплачений та вилучений капітал Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) Показники збільшення власного капіталу: Дооцінка активів, додатковий випуск акцій тощо Показники зменшення власного капіталу: Уцінка активів, зниження номіналу та кількості акцій	Оцінка та прогноз змін у власному капіталі
Звіт про рух грошових коштів	Генерування та використання грошових коштів протягом звітного року	Показники наявності, надходження та витрачання грошових коштів від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності	Оцінка та прогноз операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства
Примітки (форма №5)	Обрана облікова політики Інформація не наведена безпосередньо у фінансових звітах,	Наявність та рух основних засобів, нематеріальних активів, капітальних інвестицій за видами. Структура фінансових	Оцінка та прогноз облікової політики, ризиків або непевності, які впливають на підприємство, його

Компоненти фінансової звітності	Зміст	Основні фінансові показники	Використання інформації
	але обов'язкова за П(С)БО Додатковий аналіз статей звітності, необхідний для забезпечення її зрозумілості	вкладень підприємства Структура доходів та витрат Структура грошових коштів Наявність та рух забезпечень Структура запасів, дебіторської заборгованості Використання амортизаційних відрахувань	ресурси та зобов'язання, діяльності підрозділів підприємства тощо
Інформація за сегментами (форма №6)	Інформація про діяльність підприємства за сегментами, визначеними за різними ознаками	Види звітних сегментів Доходи, витрати, активи та зобов'язання по кожному сегменту за звітний і минулий роки	Оцінка та прогноз діяльності підприємства в розрізі географічних та господарських сегментів
Звіт про управління	Документ, що містить фінансову та нефінансову інформацію.	Показники, що характеризують стан і перспективи розвитку підприємства та розкриває основні ризики і невизначеності його діяльності	Оцінка та прогнозування діяльності підприємства з точки зору його впливу на навколишнє середовище та використання внутрішнього потенціалу
Звіт про платежі на користь держави	Документ, що містить узагальнену інформацію про діяльність суб'єктів господарювання, які здійснюють діяльність у видобувних галузях або заготівлю деревини	Деталізована інформація про податки і збори, інші платежі, що були сплачені або належні до сплати на користь держави відповідно до закону.	Аналіз, оцінка, прогнозування та планування податкових платежів та податкового потенціалу суб'єктів господарювання специфічних видів діяльності – видобувні галузі, заготівля деревини

Кожна форма звітності несе самостійне інформаційне навантаження, усі форми взаємозв'язані та представляють окремі сторони загальної картини, яка характеризує майнове та фінансове положення, ефективність

функціонування організації, її ділову активність тощо. Усі компоненти фінансової звітності тісно пов'язані між собою та представляють єдине ціле, тобто систему фінансових показників, які характеризують умови та результати роботи підприємства за звітний період. Система показників носить комплексний характер, оскільки показники, які містяться у фінансовій звітності, відображають різні аспекти одних і тих самих господарських операцій та подій. Жодний звіт не може надати всю потрібну користувачам інформацію, а тому всі компоненти фінансової звітності слід розглядати та інтерпретувати у комплексі.

В залежності від часового фактору компоненти фінансової звітності (форми) розкривають майновий стан, фінансовий стан, фінансові результати та рух грошових коштів підприємства з двох боків: на певний момент часу та за певний момент часу (табл. 1.3, табл. 1.4).

Таблиця 1.3

Класифікація компонентів фінансової звітності в залежності від часового фактору

Компонент фінансової звітності	Інформація про майновий стан, фінансове положення та фінансові результати суб'єкта господарювання	
	На певний момент часу (звітна дата)	За певний період часу (звітний період)
Баланс (форма №1)	+	-
Звіт про фінансові результати (форма №2)	-	+
Звіт про власний капітал (форма №3)	+	+
Звіт про рух грошових коштів (форма №4)	+	+
Примітки до фінансової звітності (форма №5)	+	+
Додаток до річної фінансової звітності «Інформація за сегментами» (форма №6) Звіт про платежі на користь держави Звіт про управління	+	+

Таблиця 1.4

Звітні періоди фінансової звітності підприємства

№	Форми фінансової звітності	Звітний період			
		І квартал 01.01-31.03	Півріччя 01.01-30.06	9 місяців 01.01-30.09	Рік 01.01-31.12
1.	Баланс, форма №1	на 31.03	на 30.06	на 30.09	на 31.12
2.	Звіт про фінансові результати, форма №2	за період з 01.01 – по 31.03	за період з 01.01 – по 30.06	за період з 01.01 – по 30.09	за період з 01.01 – по 31.12
3.	Звіт про рух грошових коштів, форма №3	-	-	-	за період з 01.01 – по 31.12
4.	Звіт про власний капітал, форма №4				за період з 01.01 – по 31.12
5.	Примітки до річної фінансової звітності, форма №5				за період з 01.01 – по 31.12
6.	Додаток до річної фінансової звітності «Інформація за сегментами», форма №6 Звіт про платежі на користь держави Звіт про управління				за період з 01.01 – по 31.12

Баланс є сукупністю моментних показників, звіт про фінансові результати – сукупністю інтервальних показників, звіт про власний капітал, звіт про рух грошових коштів та примітки містять як моментні, так і інтервальні показники.

Підприємства України подають річну фінансову звітність (в повному комплекті) та проміжну фінансову звітність, яка подається, відповідно, за перший квартал, півріччя та 9 місяців поточного року в складі балансу та звіту про фінансові результати. Суб'єкти малого підприємництва та представництва іноземних суб'єктів господарювання проміжну (квартальну) фінансову звітність не подають.

Взаємозв'язок різних форм звітності наведений на рис. 1.3.

Інформаційні зв'язки фінансової звітності в динаміці характеризуються спадковістю балансових показників, вступних сальдо деяких форм річної фінансової звітності. Зокрема, залишки по статтям вступного балансу на

початок року повинні співпадати з даними однойменних статей заключного балансу на кінець минулого року.

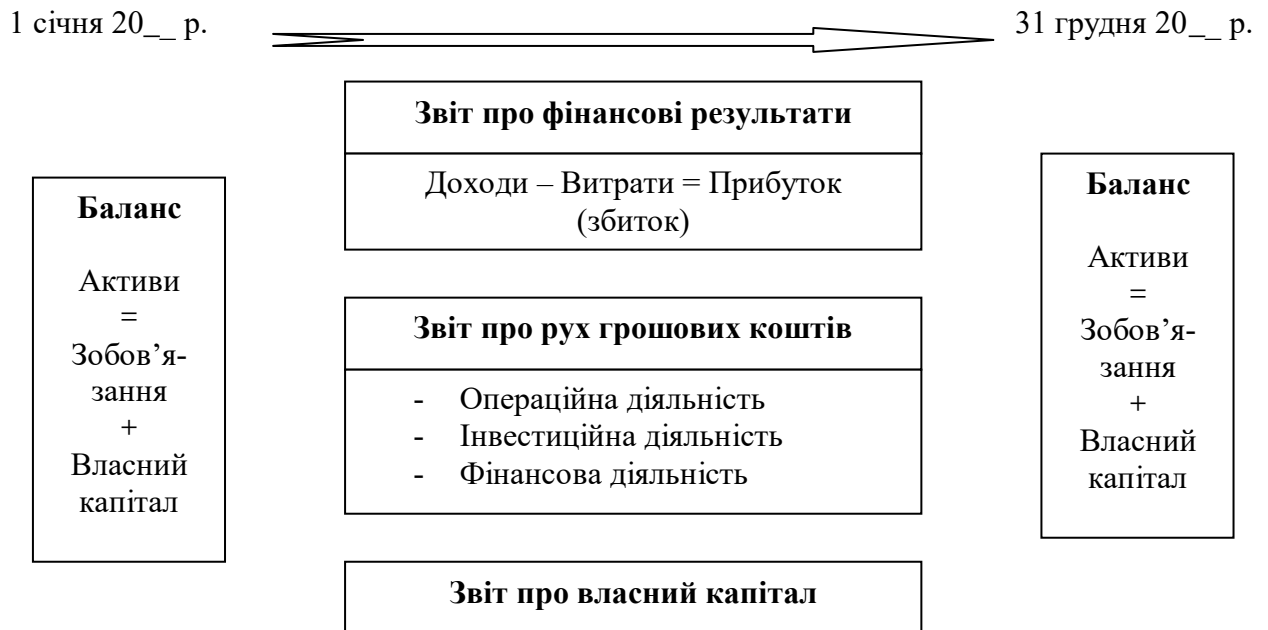

Рис. 1.3 Дати балансу і звітний період

Можливі неспівпадання, пов'язані, наприклад, зі зміною номенклатури статей балансу, зі зміною методології розрахунку окремих статей, організаційною перебудовою підприємства, переоцінкою основних засобів, зміною облікової політики, повинні детально пояснюватися в примітках до фінансової звітності.

Для фінансової звітності характерні не лише внутрішні, але й зовнішні зв'язки. Під зовнішніми зв'язками розуміють інформаційні зв'язки з формами статистичної звітності, оперативними та бухгалтерськими даними банків і контрагентів, реєстрами поточного обліку. Зокрема, показники балансу про заборгованість підприємства банківським установам повинні співпадати з відповідними даними банку. Дані про дебіторську заборгованість повинні бути ідентичні сумам, які обліковуються у контрагентів підприємства. Згідно логіки побудови фінансової звітності балансові залишки повинні повністю відповідати даним синтетичного та аналітичного обліку, а також даним, отриманим в результаті інвентаризації

активів та зобов'язань.

Окремі показники фінансової звітності знаходяться між собою у певному арифметичному взаємозв'язку, який обумовлений логікою побудови звітних форм. Перевірка взаємозв'язку показників фінансової звітності дозволяє бухгалтеру або користувачу фінансової звітності впевнитися в правильності заповнення звітних форм. Показникам фінансової звітності притаманний як внутрішній взаємозв'язок (в межах однієї звітної форми), так і зовнішній (між різними звітними формами).

Грамотне та коректне складання фінансової звітності – трудомісткий процес, який в принципі під силу лише спеціалістам в галузі бухгалтерського обліку. Разом з тим, коло користувачів фінансової звітності значно ширше, оскільки вона є основним систематизованим та уніфікованим джерелом інформації про підприємство. Отже, при вивченні фінансової звітності важливо розуміти економічний зміст кожної статті та взаємозв'язок між ними.

1.2. Якісні характеристики та принципи підготовки фінансової звітності

Законодавчими документами певні вимоги до якісних характеристик та принципів підготовки фінансової звітності.

В П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», який діяв з 2000 року по 2013 рік мова йшла про чотири якісні характеристики: дохідливість, доречність, достовірність та зіставність. Якісна характеристика «дохідливість» передбачає, що інформація повинна бути дохідлива і розрахована на однозначне тлумачення її користувачами за умови, що вони мають достатні знання та зацікавлені у сприйнятті цієї інформації. Якісна характеристика «доречність» передбачає, що фінансова звітність повинна містити лише доречну інформацію, яка впливає на прийняття рішень

користувачами, дає змогу вчасно оцінити минулі, теперішні та майбутні події, підтвердити та скоригувати їхні оцінки, зроблені у минулому. Що стосується якісної характеристики «достовірність», то висувається вимога, що інформація, наведена у фінансовій звітності, є достовірною, якщо вона не містить помилок та перекручень, які здатні вплинути на рішення користувачів звітності. Якісна характеристика «зіставність» передбачає, що фінансова звітність повинна надавати можливість користувачам порівнювати фінансові звіти підприємства за різні періоди, фінансові звіти різних підприємств, а передумовою зі ставності є наведення відповідної інформації попереднього періоду та розкриття інформації про облікову політику та її зміни.

Формулювання цих якісних характеристик трішки змінилося з прийняттям в 2013 році НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», в якому фактично регламентовано чотири якісні характеристики.

1. Дохідливість. «Інформація, яка наводиться у фінансовій звітності, повинна бути дохідлива і зрозуміла її користувачам за умови, що вони мають достатні знання та заінтересовані у сприйнятті цієї інформації» [56].

2. Доречність «Фінансова звітність повинна містити лише доречну інформацію, яка впливає на прийняття рішень користувачами, дає змогу вчасно оцінити минулі, теперішні та майбутні події, підтвердити та скоригувати їхні оцінки, зроблені у минулому» [56].

3. Достовірність (правдивість). «Фінансова звітність повинна бути достовірною (правдивою). Інформація, наведена у фінансовій звітності, є достовірною (правдивою), якщо вона не містить помилок та перекручень, які здатні вплинути на рішення користувачів звітності» [56].

4. Порівнянність. «Фінансова звітність повинна надавати можливість користувачам порівнювати: фінансові звіти підприємства за різні періоди; фінансові звіти різних підприємств. Передумовою зіставності є наведення відповідної інформації попереднього періоду та розкриття інформації про облікову політику і її зміни. Установлення і зміни облікової політики

підприємства здійснюються підприємством, яке визначає її за погодженням з власником (власниками) або уповноваженим органом (посадовою особою) відповідно до установчих документів» [56].

Якісні характеристики зорієнтовані на користувачів фінансової звітності. В НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» наведено наступне визначення користувачів звітності – «це фізичні та юридичні особи, що потребують інформації про діяльність підприємства для прийняття рішень» [56]. Отже, економічний суб'єкт сам не може визначати або встановлювати, хто, які юридичні та фізичні особи потребують інформації про його діяльність.

Цільова аудиторія, в інтересах якої готується фінансова звітність, відповідає двом критеріям:

- по-перше, вона не володіє повноваженнями затребувати від підприємств, компаній необхідну інформацію, а тому вимушена покладатися на ту інформацію, яку офіційно оприлюднює керівництво підприємств;
- по-друге, вона повинна розуміти діяльність підприємства та прагнути вивчати інформацію, яка міститься у фінансовій звітності з достатньою старанністю.

Вважається, що ці особи мають певний рівень компетентності для того, щоб прийняти на основі отриманої інформації рішення, які відповідають їх інтересам. Цей критерій визначення груп користувачів є надзвичайно важливим, оскільки неправильні рішення користувачами можуть бути прийняті не лише з причини відсутності достовірної та корисної інформації у фінансовій звітності, але і з причини відсутності знань про правила, за якими ця звітність була підготовлена та представлена.

Розумінню інформаційних потреб користувачів фінансової звітності в значній мірі сприяє їх класифікація. На рис. 1.4 представлена класифікація користувачів в залежності від інтересу, який вони проявляють до результатів діяльності підприємства.

КОРИСТУВАЧІ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ			
<i>ВНУТРІШНІ</i>	<i>ЗОВНІШНІ</i>		
	<i>з фінансовим інтересом</i>		<i>без фінансового інтересу</i>
	прямим	непрямим	
Керівники підприємства Керівники підрозділів Працівники	Власники Реальні інвестори Потенційні інвестори Банки, які надають кредити підприємству Кредитори	Фінансові органи Обслуговуючі банки Урядові органи Профспілки Податкові органи Страхові компанії Замовники Аудитори	Органи статистики Арбітраж Органи правопорядку Фондові біржі

Рис. 1.4 Класифікація користувачів фінансової звітності

В НП(С)СБО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» виділені наступні інформаційні потреби користувачів, які повинна забезпечувати фінансова звітність: «придбання, продаж та володіння цінними паперами, участь в капіталі підприємства, оцінка якості управління, оцінка здатності підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання, забезпеченість зобов'язань підприємства, визначення суми дивідендів, що підлягають розподілу, регулювання діяльності підприємства, інші рішення» [56]. Отже, саме відповідно до цих інформаційних потреб необхідно визначити інформаційні можливості фінансової звітності, тобто можливість та обсяг їх задоволення.

Фінансова звітність підприємств України повинна формуватися з дотриманням таких принципів:

Принцип автономності підприємства, за яким кожне підприємство розглядається як юридична особа, що відокремлена від власників. Тому особисте майно і зобов'язання власників не повинні відображатись у фінансовій звітності підприємства. Принцип автономності визначає територіальні межі підприємства. Згідно цього принципу бухгалтерський облік розглядається як інформаційна модель господарської одиниці та не

розповсюджується на особисті кошти власника. Цей принцип довгий час ігнорувався статичним балансом. За часів Лука Пачолі (коли облік вівся в межах родини), претензії кредиторів розповсюджувалися і на особисте майно власників. Оскільки статичний облік спрямований на виявлення можливості покрити борги підприємства його активами, то в активі балансу могли відображатися цінності та права, які належать не лише самому підприємству, але і його власнику. В сучасній практиці цей принцип не викликає сумніву у відношенні до індивідуальних суб'єктів підприємницької діяльності (приватних підприємств) або товариств, коли власники зобов'язані відповідати по вимогам третіх осіб усім своїм майном, але є несправедливим для акціонерних товариств, де акціонери у випадку банкрутства зобов'язані відповідати лише в межах своїх внесків.

Першою спробою формування теорії динамічного обліку вважають праці Жака Саварі, який показав розбіжності між інвентарним балансом, який містить лише дані про майно, яке власник вніс до свого підприємства, та так званим «конкурсним» балансом, який включає також відомості про особисте майно власника. При цьому Саварі віддавав перевагу першому і передбачив принцип автономності підприємства (принцип майнової відокремленості). В 1840 р. Іполіт Ванье запропонував правило: бухгалтерський облік ведеться від імені підприємства, а не власників, отже, власники відповідають по боргам фірми лише в межах своїх вкладів. В динамічній концепції активи підприємства представляють собою елементи вкладеного в нього та ще не спожитого капіталу, отже, особисте майно власників, акціонерів, керівників не включається в актив балансу. Сучасна практика будується за принципом автономності підприємства, підтверджуючи вплив на облік ідей динамічної теорії.

Принцип безперервності діяльності передбачає оцінку активів і зобов'язань підприємства, виходячи з припущення, що його діяльність триватиме далі.

Наведений принцип спрямований на вибір способу оцінки об'єктів

бухгалтерського спостереження. Для діючого підприємства характерною є оцінка за первісною (історичною) вартістю, у звітності, зазвичай, не потрібно переоцінювати об'єкти за ліквідаційною вартістю (тобто за ціною реалізації активів у випадку вимушеної ліквідації підприємства). Зрозуміло, що даний принцип знаходиться під впливом динамічної бухгалтерії. На противагу цьому статична модель зорієнтована на оцінку активів в умовах ліквідації. Але якщо б ліквідація дійсно відбулася, за активи було б сплачено, як правило, набагато менше, оскільки ліквідаційна комісія змушена продавати цінності в обмежені строки. Тому прихильники «фіктивної ліквідації» наполягають на використанні поточних ринкових цін, які розглядаються індивідуально для кожного об'єкту та застосовуються у покриття боргових зобов'язань.

Крім того, цей принцип спрямований на достовірну класифікацію активів та зобов'язань. Якщо події після дати балансу свідчать про наміри підприємства припинити свою діяльність або про неможливість її продовження, підприємство не може використовувати стандарти бухгалтерського обліку як основу підготовки своїх фінансових звітів. Тоді поділ активів і зобов'язань на необоротні та оборотні, довгострокові та поточні втрачає доречність, адже підприємство повинно у процесі ліквідації покрити усі свої зобов'язання (спочатку перед кредиторами, потім перед власниками), тому всі активи стають оборотними, а зобов'язання – поточними. Фактично втрачає сенс застосування майже всіх принципів формування фінансової звітності безперервно діючого підприємства.

Принцип періодичності припускає розподіл діяльності підприємства на певні періоди часу з метою складання фінансової звітності. Цей принцип спрямований на виявлення проміжку часу, за який розраховується фінансовий результат або оцінюються зміни в майновому стані підприємства.

Принцип історичної (фактичної) собівартості визначає пріоритет оцінки активів, виходячи з витрат на їх виробництво та придбання. Цей

принцип обґрунтовує відображення об'єктів спостереження в поточному обліку за їх історичною (або первісною) вартістю, оскільки вона відповідає наступним якостям, які розглядаються як пріоритетні:

- об'єктивна (склалася як рівноважна ціна в результаті співвідношення попиту та пропозиції в момент купівлі-продажу);
- може бути перевірена (підтверджена первісними документами);
- зручна у використанні (не потребує додаткових матеріальних та трудових витрат, пов'язаних із здійсненням періодичних переоцінок).

Вибір методу оцінки здійснюється в динамічній та статистичній моделях по-різному. Так, визначення вартості активів в статичній бухгалтерії базується на принципі «фіктивної ліквідації» та зводиться до використання ціни, яка повинна бути сплачена за кожний актив окремо, якщо б ліквідація відбулася. Динамічна модель пропонує обліковувати вкладені кошти за їх собівартості, для того щоб встановити, яка маса вкладеного капіталу призвела до отримання тієї чи іншої суми прибутку. Останнє передбачає в обов'язковому порядку збереження первісної оцінки, яка може бути або вартістю покупки, або собівартістю виробництва, або вартістю експлуатації (при оренді). Облікова практика більшості країн, в тому числі і України, базується на використанні первісної вартості в поточному обліку та зорієнтована на модифікації цін можливого продажу для відображення об'єктів в балансовому звіті.

Принцип нарахування в його сучасній редакції в НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» передбачає, що доходи і витрати відображаються в обліку і звітності у момент їх виникнення, незалежно від часу надходження і сплати грошей. Цей принцип спрямований на виявлення моменту визнання у звітності витрат. Його використовує динамічна модель, у відповідності з якою з метою правильного розрахунку рентабельності всі нереалізовані елементи активу балансу слід відображати за собівартістю, а не за продажною ціною, оскільки більшість з них (будівлі, машини, сировина тощо) призначені для використання на підприємстві, а не для продажу.

Вартість таких об'єктів в процесі здійснення виробничої діяльності поступово включається в собівартість продукції, яка виготовляється, але прибуток у підприємства може виникнути лише після продажу цієї продукції, а доки вона не буде реалізована необхідно використовувати для її оцінки собівартість. У відповідності з цим принципом визнання реалізаційних витрат відбувається в той момент, коли були отримані реалізаційні доходи, які стали можливими, завдяки цим витратам.

Але необхідно зазначати, що П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» це принцип мав назву - принцип нарахування та відповідності доходів і витрат. І крім зв'язку доходів та витрат з грошовими коштами регламентував взаємозв'язок доходів та витрат. Передбачалося, що для «визначення фінансового результату звітного періоду слід зіставити доходи звітного періоду з витратами, які були здійснені для отримання цих доходів».

Принцип повного висвітлення, згідно з яким фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки операцій та подій, яка може вплинути на рішення, що приймаються на її основі. Повнота виключає пропуск інформації при її поданні, що може зробити інформацію неправдивою, отже, недостовірною та непридатною з точки зору її доречності. У вітчизняній практиці повнота забезпечується вимогою суцільної реєстрації фактів фінансово-господарської діяльності. Крім того, у відповідності з цим принципом фінансова звітність не обмежується лише балансом, звітом про фінансові результати, звітом про власний капітал та рух грошових коштів, але містить примітки, які надають додаткову інформацію.

Принцип послідовності передбачає постійне (із року в рік) застосування підприємством обраної облікової політики. Зміна облікової політики повинна бути обґрунтована і розкрита у фінансовій звітності. Дотримання цього принципу є передумовою зіставності фінансових звітів, адже користувачі отримують можливість визначати відмінні риси політик бухгалтерського обліку щодо схожих операцій та інших подій, які

використовуються одним і тим же підприємством або різними підприємствами протягом певних звітних періодів.

Принцип обачності як наслідок вимоги обачного представлення показників в звітності також по-різному трактується статичною та динамічною бухгалтерією. У відповідності з цим принципом методи оцінки, що застосовуються в бухгалтерському обліку, повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства. Принцип обачності означає, що господарюючий суб'єкт, у випадку сумніву, повинен вважатися скоріше бідним, аніж багатим. Тому обачність в динамічній концепції пропонує не визнавати доходи до тих пір, поки не виникне обґрунтована впевненість щодо необхідності це зробити.

Існує дві концепції визнання доходу та розрахунку ефективності використання капіталу. Концепція виробництва, в основу якої покладена ідея К.Маркса про додану вартість, пропонує визнавати дохід в момент закінчення виробничого циклу та передачі продукції на склад як ймовірну вартість потенційних продажів вироблених товарів [67]. Таким чином, мірою ефективності діяльності підприємства виступає вся додана вартість. Тим ні менш, Маркс відмічав, що додана вартість, отримана на фазі виробництва, може бути реалізована лише на фазі продажу товару (обмін його на грошові кошти). Дана концепція демонструє низьку ступінь обачності, оскільки відсутня впевненість в тому, що вся вироблена продукція буде продана, крім того, ймовірну вартість продажу до укладання контрактів з покупцями неможливо визначити з достатньою мірою достовірності. Концепція реалізації зорієнтована на визнанні доходу в момент продажу продукції, яким може бути або передача товарів та отримання грошових коштів (висока ступінь обачності), або їх відвантаження (середня ступінь обачності). На практиці найбільше визнання отримав метод відвантаження, оскільки він дозволяє зіставити доходи та витрати, що їх забезпечили, та достовірно оцінити результат діяльності.

Принцип обачності, спрямований на визначення моменту визнання

доходу, розглядається в статичній теорії другорядним. Тракткування обачності в статичній бухгалтерії пропонує приймати до уваги потенційні втрати у відношенні до ще нереалізованих активів. В цьому випадку віддається перевага більш низької з двох оцінок – первісної або чистої вартості реалізації. Активи відображаються в балансі за собівартістю до того моменту, поки вона не перевищила ціну можливого продажу на дату складання звітності. Обачність у визнанні зобов'язань виражається в тому, що в балансі визнаються не тільки зобов'язання, які існують на дату складання звітності, але і резерви під зобов'язання, які виникнуть в наступних періодах (у вітчизняній практиці - резерви майбутніх витрат та платежів).

На користь консерватизму (обачності) висуваються три аргументи. Перший з них полягає в тому, що песимізм бухгалтерів нейтралізує надлишковий оптимізм менеджерів та власників. Підприємці за своєю сутністю оптимістичні при оцінюванні власних підприємств. Під тиском кредиторів та інших користувачів фінансових звітів бухгалтери починаючи з XIX ст. постійно перешкоджали відображенню цього оптимізму у своїх звітах. Другий аргумент зводиться до того, що завищення прибутків та оцінок майна є більш небезпечним для справ та власників, ніж їх заниження. Інакше кажучи, наслідки, пов'язані з збитком та банкрутством є значно серйознішими, ніж наслідки недоотримання прибутку, а відповідно, не можна оцінювати прибутки та збитки за одним і тим же правилом, якщо наслідки є надто різними. Третій аргумент на користь консерватизму базується на тому, що бухгалтер може використовувати більш значний обсяг інформації, ніж інвестори та кредитори; крім того, бухгалтер при проведенні аудиту стикається з двома типами ризиків. В одного боку, дані, включені у звіт, можуть виявитися неправильними, з іншого – у звіт не буде включена інформація, яка є насправді достовірною. Консерватизм в даному випадку означає, що стягнення за помилки в бухгалтерській звітності повинні бути більш серйозними, ніж за неповне розкриття даних.

У відповідності з принципом превалювання змісту над формою операції повинні обліковуватись відповідно до їх сутності, а не лише виходячи з юридичної форми. Сутність даного принципу полягає в тому, що факти фінансово-господарської діяльності повинні обліковуватися та показуватися в звітності у відповідності з економічною реальністю, а не лише виходячи з юридичної форми. На практиці його використання обмежується. Так, майно, яке приймається орендаром на умовах оперативної оренди, відображується за балансом орендаря, незважаючи на те, що орендар контролює доходи від використання цього майна та несе за нього відповідальність перед орендаром у випадках псування або знешкодження.

Принцип єдиного грошового вимірника передбачає вимірювання та узагальнення всіх операцій підприємства у його фінансовій звітності в єдиній грошовій одиниці. Згідно цього принципу в бухгалтерському обліку відображається лише інформація, яка представлена в грошовому виразі, причому єдиному, оскільки грошовий вимірник дозволяє порівняти такі різноманітні об'єкти як витрати праці, фінансові результати тощо. Це не виключає використання в бухгалтерському обліку інших вимірників – натуральних, трудових.

1.3. Особливості суб'єктів малого підприємництва та складу їх фінансової звітності

Відомий економіст З.С. Варналій дає таку характеристику малому бізнесу, основною структурною одиницею якого є малі підприємства: «Малий бізнес – це самостійна, систематична господарська діяльність малих підприємств будь-якої форми власності та громадян-підприємців (фізичних осіб), яка проводиться на власний ризик з метою отримання прибутку.

Практично, це будь-яка діяльність (виробнича, комерційна, фінансова, страхова тощо) зазначених суб'єктів господарювання, що спрямована на реалізацію власного економічного інтересу» [46, с.45].

Одним з найбільш розповсюджених якісних критеріїв є визначення, яке подається в доповіді комітету британського парламенту по дослідженню малих фірм (відомого також як комітет Болтона) в 1971 році: «економісти вважають, що малою є фірма, яка, по-перше, має відносно невелику долю ринку своєї продукції, по-друге, управляється власником або партнерами-власниками особисто, а не через формальну управлінську структуру, по-третє, незалежна при прийнятті принципів рішень» [46, с.28].

Відповідно можна запропонувати наступне визначення: підприємство можна віднести до *розряду малих*, якщо воно займає малу долю ринку своєю продукцією або вузьку ринкову нішу, управляється власником чи партнерами-власниками особисто, а не через формальну структуру і має обмежений доступ до ринку фінансових ресурсів.

Суть та значення малих підприємств полягає в тому, що вони є «провідним сектором в ринковій економіці; складають основу дрібнотоварного виробництва; визначають темпи економічного розвитку, структуру та якісну характеристику ВВП; здійснюють структурну перебудову економіки, швидку окупність витрат, посилюють свободу ринкового вибору; забезпечують насичення ринку споживчими товарами та послугами повсякденного попиту, реалізацію інновацій, створення додаткових робочих місць; мають високу мобільність, раціональні форми управління; формують новий соціальний прошарок підприємців-власників; сприяють послабленню монополізму та розвитку конкуренції» [46, с. 45].

Доцільність створення малих підприємств зумовлена основними їхніми перевагами: низькі витрати на управління; сприяння розвитку науки та технічному прогресу; відсутність потреби у великому стартовому капіталі; висока оборотність ресурсів; підприємця спонукає найбільш сильний варіант мотивації до праці; малі підприємства швидше реагують на потреби

споживача.

Поряд з цим слід відзначити і недоліки функціонування малих підприємств: малі підприємницькі структури є досить нестійкими; існує великий комерційний ризик, пов'язаний із залученням особистих коштів; розвиток економіки будь-якої держави характеризується циклічністю; функціонування малих підприємств значною мірою залежить і від рівня інфляції; в малих підприємствах більш низька продуктивність праці і прихована інтенсифікація за рахунок використання сімейної праці, досить слабка сприйнятливність малих підприємств до найновіших досягнень науково-технічного розвитку.

Як зазначається в літературі, «проведене дослідження серед власників малих підприємств в США виявило, що основною причиною створення своєї справи було не отримання доходу, а можливість самореалізації і незалежність в прийнятті рішень» [46, с. 46; 78, с. 17]. Завдання, які стоять перед підприємцем, щодо реалізації досягнення цієї мети перераховані на рис. 1.5.

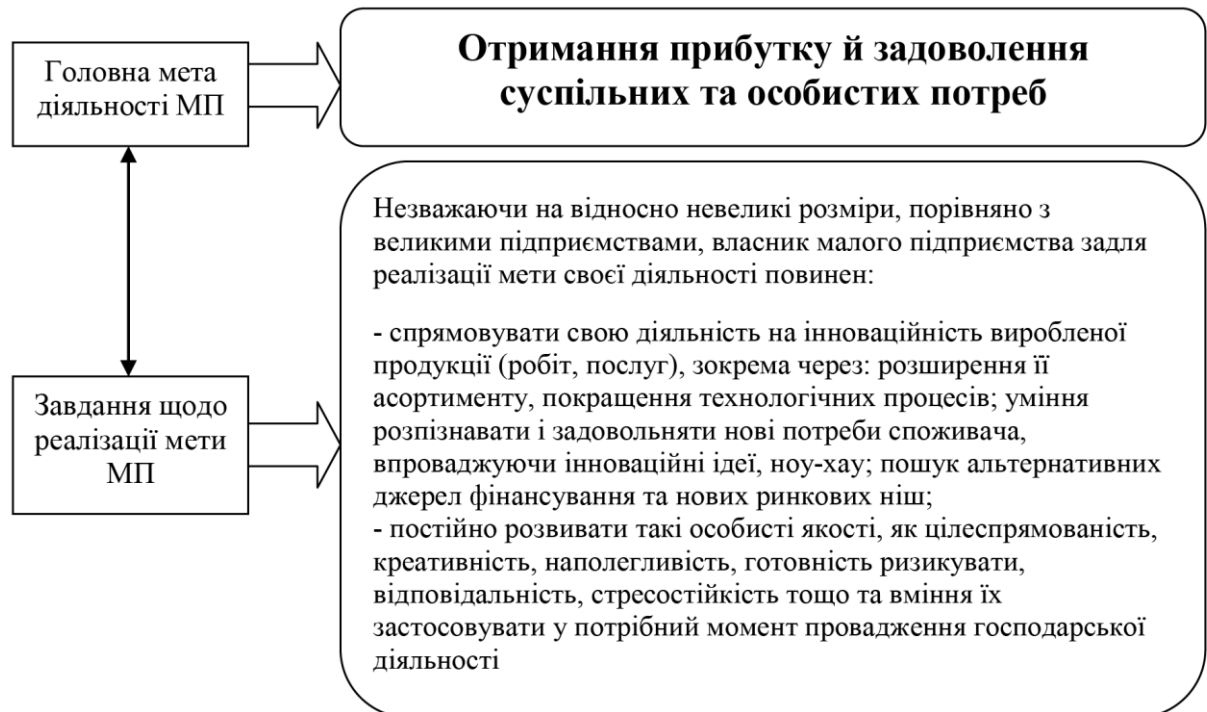

Рис. 1.5. Основні завдання та мета діяльності малого підприємства

На думку Л. Буряка, «це особливий вид виробничо-торговельної діяльності, надання послуг чи посередництво, яке характеризується повною свободою вибору та інноваційним характером проведення, значною ймовірністю економічного ризику та чіткою орієнтацією на досягнення певного комерційного зиску» [11, с. 9].

«Мале підприємництво передбачає вибір діяльності на власний розсуд, залучення на добровільних засадах для підприємництва майна і коштів юридичних осіб і громадян; самостійне формування програм діяльності (виробничої та інших видів), вибір постачальників матеріальних ресурсів і споживачів виробленої продукції; самостійне ціноутворення товарів та послуг відповідно до діючого законодавства України; вільний найм працівників для проведення бізнесу; залучення і використання природних, матеріально-технічних, трудових й інших видів ресурсів, якщо це не заборонено українським законодавством; користування на власний розсуд прибутком, який залишається у розпорядженні підприємства після сплати податків та інших платежів; самостійне проведення підприємцем чи юридичною особою зовнішньоекономічної діяльності; використання на власний розсуд підприємцем належної йому частки виторгу» [11, с. 11].

За словами В. Збарського та Р. Слав'юка, малий бізнес - це «самостійна, систематична господарська діяльність малих підприємств будь-якої форми власності та громадян-підприємців (фізичних осіб), яка проводиться на власний ризик з метою отримання прибутку. Практично - це будь-яка діяльність (виробнича, комерційна, фінансова, страхова тощо) зазначених суб'єктів господарювання, спрямована на реалізацію власного економічного інтересу» [32, с. 127; 70, с. 186].

«Малий бізнес становить основу дрібнотоварного виробництва; встановлює темпи зростання економіки, структуру та якісну характеристику внутрішнього валового продукту, ступінь демократизації суспільства; сприяє структурній перебудові економіки, швидку окупність витрат, свободу ринкового вибору; забезпечує насичення ринку товарами та послугами,

реалізацію інновацій, додаткові робочі місця; характеризується високою мобільністю, раціональними формами управління; формує соціальний прошарок підприємців-власників, основу середнього класу; сприяє ослабленню монополізму, розвитку конкуренції» [32, с. 127].

З. Варналій зазначає, що мале підприємництво - це «самостійна (за рахунок власних коштів) інноваційна діяльність громадян-підприємців та малих підприємств на власний ризик з метою отримання підприємницького доходу. Визначаючи суть згаданого поняття, необхідно звертати увагу не тільки на кількісні, а й на якісні ознаки, зокрема, на правову незалежність; безпосередній характер стосунків між господарем і робітником; повну відповідальність за результатами господарювання, невеликий ринок збуту; сімейне володіння справою» [15, с. 23].

Малий бізнес, за словами З. Варналія, - це «діяльність будь-яких малих підприємств та окремих громадян (фізичних осіб) з метою одержання прибутку. Практично це будь-яка діяльність спрямована на реалізацію власного економічного інтересу. Не обов'язково це повинна бути особливо ризикова та інноваційна діяльність на засадах повної економічної відповідальності» [15, с. 25]. На думку автора, саме в цьому якісному чиннику й полягає відмінність між поняттями "мале підприємництво" і "малий бізнес" [15, с. 25].

Л. Воротіна, в свою чергу, зазначає, що "підприємництвом вважається не будь-яка діяльність виробника, банкіра, працівника торгівлі, сфери послуг, а лише діяльність власника, який самостійно розпочинає і здійснює (чи із залученням найманої робочої сили) виробництво, надання послуг, торгівлю тощо" [18, с. 40]. Автор вважає, що основними умовами здійснення підприємницької діяльності мають бути: незалежність підприємця, тобто його повна свобода щодо вибору сфери, місця, часу, методів проведення підприємництва (економічна і господарська свобода); повна його відповідальність за наслідки своєї діяльності (економічні, соціальні та

екологічні) й пов'язаний з нею ризик; орієнтація на успішну діяльність, на отримання прибутку.

Важливість і необхідність малого підприємства підкреслюють і інші науковці, зазначаючи, що це «невід'ємний елемент ринку, важливий чинник розвитку та ефективного функціонування економіки, а двома китами, на яких стоїть економіка є, з одного боку, великі структури, що надають їй стабільності та керованості, відчиняють шлях до широкомасштабної інновації, з іншого - мале підприємництво, що формує конкурентне середовище та забезпечує гнучкість, індивідуалізацію виробництва» [10, с. 16].

Також пропонується і таке визначення – «такий особливий вид підприємництва, який у відповідності до вимог економічного закону суспільного поділу праці орієнтований, з одного боку, на задоволення суспільних потреб та отримання прибутку, а, з іншого, на основі відносно невеликої приватної власності, на засоби виробництва в різних її формах та видах, що реалізується в діалектичній єдності з управлінням та контролем в особі суб'єкта підприємницької діяльності при високому ступені ризику й інновацій, персоніфікованому управлінні та майновій відповідальності за результати господарювання» [72, с. 38].

Як зазначає М. Хураса, «сутність малого підприємництва полягає у прагненні підприємця завдяки науковій організації праці, ефективному використанні ресурсів, досягнень науково-технічного прогресу, ризику та власної ініціативи забезпечити потенційних покупців товарами та послугами відповідно до їхніх запитів і на підставі цього одержати максимально можливий прибуток» [85, с. 20].

Наукові засади успішного функціонування малого підприємництва в національній економіці, сформульовані І. Власенком, схематично зображено на рис. 1.6 [17, с. 8].

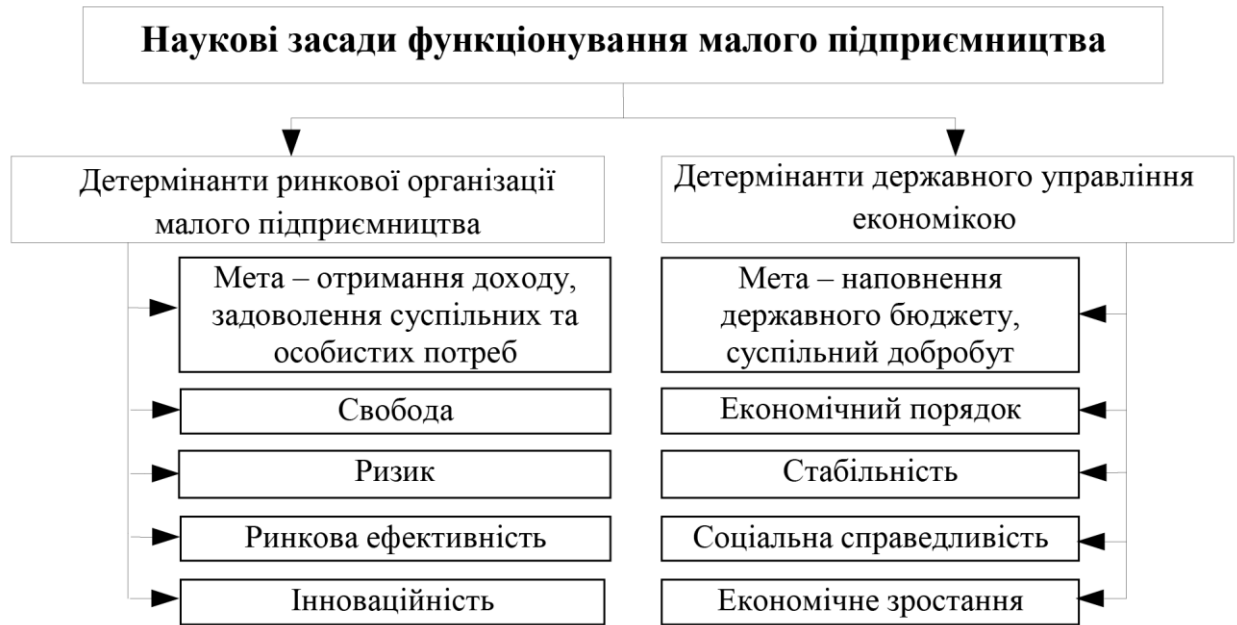

Рис. 1.6. Наукові засади успішного (ефективного, результативного) функціонування суб'єктів малого бізнесу

На основі використання SWOT-аналізу можна визначити особливості вітчизняного малого бізнесу шляхом ідентифікації його сильних сторін та можливостей, слабких сторін та загроз (рис. 1.7).

Рис. 1.7. SWOT-аналіз вітчизняних малих підприємств

Узагальнення існуючих критеріїв ідентифікації суб'єктів малого підприємництва представлено на рис. 1.8.

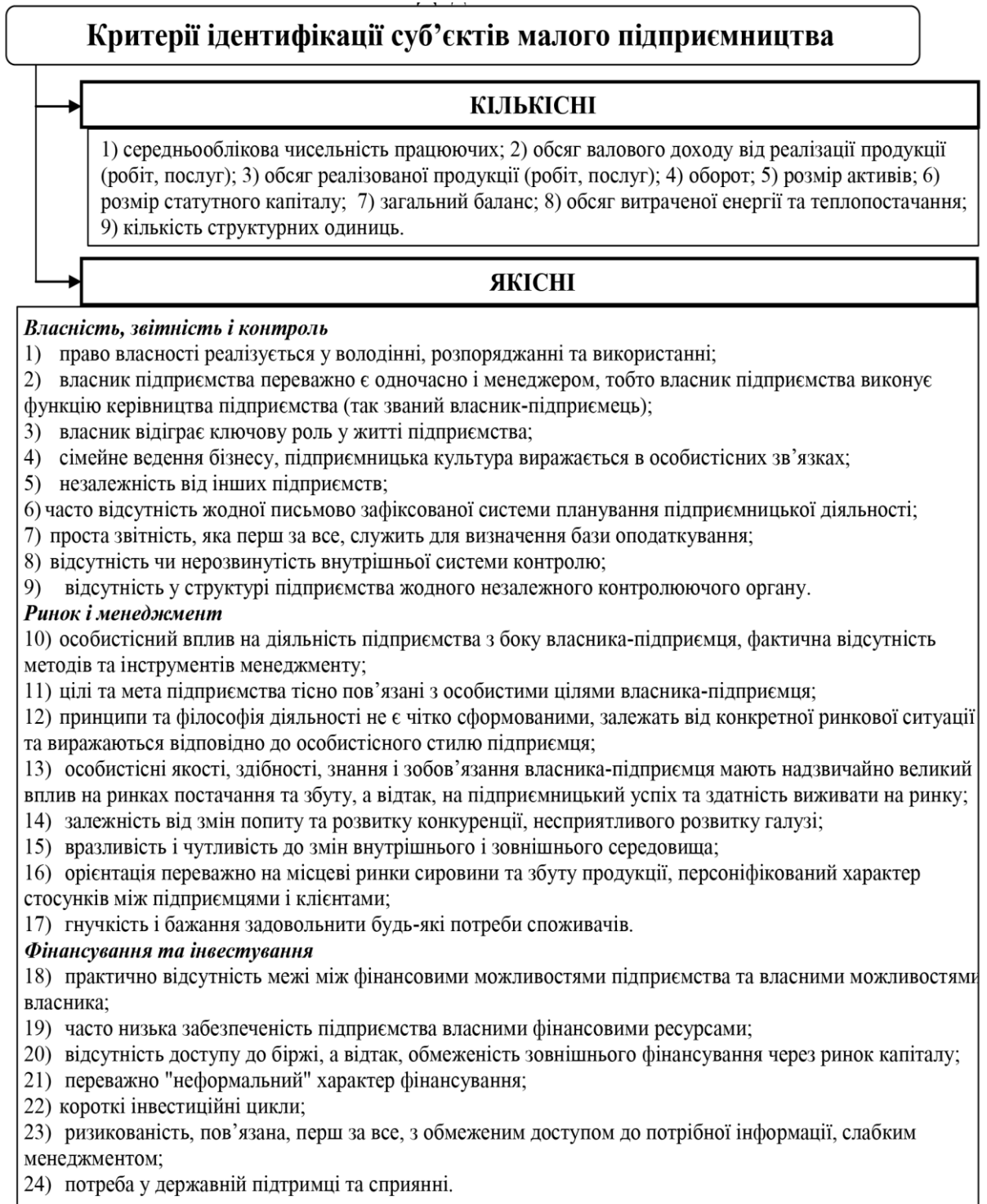

Рис. 1.8. Критерії ідентифікації суб'єктів малого підприємництва

Однозначне визначення та характеристики малого підприємства у світовій практиці відсутні; критерії, які відносять те або інше підприємство

до розряду малих підприємств, відрізняються в різних країнах, хоча принципи їх виокремлення (чисельність працюючих, обсяг виручки, обсяг активів тощо) дуже подібні.

При віднесенні суб'єктів господарювання до суб'єктів малого бізнесу загальноприйнятим є застосування якісних і кількісних критеріїв. Науковцями підкреслюється, що «якісні аспекти розкривають сутність малого підприємництва як виду економічної діяльності, а кількісні критерії забезпечують його ідентифікацію залежно від рівня та масштабності підприємницької діяльності» [72, с. 30-31].

Нормативно-правове забезпечення ведення обліку суб'єктами малого підприємництва послідовно змінювалось у відповідності до етапів становлення та розвитку малого бізнесу (табл. 1.4). Його становлення та розвиток детально представлені в працях Я.В. Олійник [51] та Н.В. Хочі [83].

Основними документами, які регламентують систему бухгалтерського обліку в Україні, є:

- Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996;
- Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку;
- Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ);
- План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств та організацій та розроблена до нього Інструкція по застосуванню від 30.11.1999 р. № 291;
- Методичні рекомендації по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку від 29.12.2000 р. № 356;
- Порядок подання фінансової звітності від 28.02.2000 р. № 419.

Ці нормативні документи визначають концептуальні основи, напрями та принципи, згідно яких повинні вести облік всі підприємства, в тому числі і малі. З іншого боку, прийняті документи, які регламентують бухгалтерський облік лише на малих підприємствах. До них відносять:

Таблиця 1.4

Історія формування регламенту національної системи бухгалтерського обліку сектору малого бізнесу в Україні [51]

Роки	Характеристика періоду	Регламент системи бухгалтерського обліку суб'єктів малого підприємництва
1	2	4
1987-1990	Формування попередніх правових, організаційних та економічних засад розвитку малого бізнесу	квітень 1993р. - Положення про організацію бухгалтерського обліку і звітності в Україні
1996-2000	Визначення підтримки малого підприємництва як одного з найважливіших завдань державної політики Посилення податкового впливу	липень 1998 р. - Указ Президента України «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва» травень 1996 р. - Вказівки про склад та порядок заповнення облікових реєстрів малими підприємствами вересень 1998 р. - Положення про спрощену форму бухгалтерського обліку суб'єктів малого підприємництва липень 1999 р. - Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»
2000-2011	Визначені правові засади державної підтримки суб'єктів малого підприємництва	лютий 2000 - П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» квітень 2001 р. - План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій суб'єктів малого підприємництва червень 2003 р. - Методичні рекомендації по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку малими підприємств. січень 2011 - Наказ Мінфіна Про внесення змін до П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» червень 2011 р. - Методичні рекомендації із застосування реєстрів бухгалтерського обліку малими підприємств.
листопад 2011 до цього часу	Вдосконалення законодавчої основи оподаткування суб'єктів малого підприємництва	Удосконалення існуючих стандартів та нормативних документів. Розробка та зміни Податкового кодексу

1. П (С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» від 22.02.2000 р. № 39.

2. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій суб'єктів малого підприємництва від 19.04.2001 р. № 186.

3. Методичні рекомендації із застосування регістрів бухгалтерського обліку малими підприємствами від 25.06.2003 р. № 422.

4. Методичні рекомендації по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку малими підприємствами від 15.06.2011 р. № 720.

Характеризуючи фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва загалом, слід зазначити, що він побудований на суміщенні та вилученні цілої групи показників, передбачених для звичайних підприємств.

Компоненти фінансової звітності відображають різні аспекти господарських операцій і подій за звітний період, відповідну інформацію попереднього звітного періоду, розкриття облікової політики та її зміни, що робить можливим ретроспективний та перспективний аналіз діяльності підприємства (табл. 1.5).

Таблиця 1.5

**Призначення основних компонентів фінансової звітності суб'єктів
малого підприємництва**

Компоненти фінансової звітності	Зміст	Використання інформації
Баланс	Наявність економічних ресурсів та джерел їх виникнення, які контролюються підприємством на дату балансу	▪ Оцінка структури ресурсів підприємства, їх ліквідності та платоспроможності ▪ Прогнозування майбутніх потреб у позиках ▪ Оцінка та прогнозування змін в економічних ресурсах, які підприємство, ймовірно, контролюватиме в майбутньому
Звіт про фінансові результати	Доходи, витрати і фінансові результати діяльності підприємства за звітний період	▪ Оцінка та прогноз прибутковості діяльності підприємства, структури доходів та витрат

Існує загальне правило відображення інформації у фінансовій звітності. Підприємство заносить інформацію до тієї чи іншої статті відповідного фінансового звіту тільки тоді, коли: існує ймовірність збільшення або зменшення майбутніх економічних вигод, пов'язаних з цією статтею; оцінка статті може бути достовірно визначена.

Суб'єкти малого підприємництва – особлива категорія суб'єктів звітування. Вимоги до формування Балансу та Звіту про фінансові результати суб'єктів малого підприємництва передбачені П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва». В стандарті визначено форми звітів, а також рекомендації щодо заповнення рядків звітності. Протягом 2000-2013 рр. вимоги до звітності суб'єктів малого підприємництва залишалися незмінними – на рівні вимог 2000 р. Однак услід за звітністю для великих підприємств, правила складання якої на державному рівні почали наближатися до традицій МСФЗ, зміни торкнулися і звітності суб'єктів малого підприємництва.

З метою гармонізації вітчизняної системи бухгалтерського обліку до міжнародних стандартів Міністерством фінансів України наказом від 08.02.2014 р. № 48 внесено зміни до ряду національних стандартів бухгалтерського обліку. Найсуттєвіших коригувань зазнав П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва», в якому відповідно до внесених правок:

- змінено суб'єктний склад тих, хто може заповнювати Спрощений фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва діяльності, що складається з форм № 1-мс та № 2-мс. Так платників єдиного податку четвертої групи виключено з частини П(С)БО 25, що регулює спрощену звітність, отже, вони втратили право подання Спрощеного фінансового звіту за формами № 1-мс та № 2-мс. Згідно з новою редакцією, суб'єкти мікропідприємництва складають Спрощений фінансовий звіт;

- викладено в новій редакції форми Фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва (форми № 1-м та № 2-м) та Спрощеного

фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва (форми № 1-мс та № 2-мс), в яких уточнено змістовне наповнення форм звітності, змінено кодування рядків.

Висновки до розділу 1

За результатами дослідження змісту та призначення фінансової звітності зроблено такі висновки:

1. Звітність – це впорядкована система узагальнення показників, які характеризують діяльність підприємства за певний період. Фінансова звітність - бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період.

2. Склад фінансової звітності регламентується правилами та стандартами кожної країни. За НП(С)БО 1 до неї відносяться: баланс; звіт про фінансові результати; звіт про рух грошових коштів; звіт про власний капітал; примітки до звітів. Усі компоненти фінансової звітності тісно пов'язані між собою та представляють єдине ціле, тобто систему фінансових показників, які характеризують умови та результати роботи підприємства за звітний період.

3. НП(С)БО виділяють чотири основні якісні характеристики фінансової інформації, а також десять принципів підготовки фінансової звітності. Проведений аналіз законодавчих та нормативних документів України дозволяє зробити висновок, що, по-перше, не визначений чітко правовий статус фінансової звітності з точки зору її секретності та можливості віднесення до комерційної таємниці, по-друге, не визначено коло користувачів фінансової звітності, адже відсутні чіткі правила щодо їх обмеження або, навпаки, необмеження; по-третє, існують суперечності щодо

визначення основного (головного) користувача звітності. Все вищезазначене не дозволяє фінансовій звітності виконувати ті задачі, які покладені на неї. Спрямованість звітності на забезпечення інтересів однієї групи не відповідає вимогам нейтрального представлення та, зачіпаючи і обмежуючи інтереси інших груп, може призвести до зниження достовірності фінансової звітності.

4. Дослідження характеристик суб'єктів малого підприємництва та умов функціонування малого бізнесу дає змогу стверджувати, що серед науковців немає єдиного підходу до визначення суті понять "мале підприємництво" та "малий бізнес". Окремі вчені вважають, що бізнес є ширшим поняттям, ніж підприємництво, інші – навпаки, а треті – ототожнюють їх. Мале підприємництво (малий бізнес) – це самостійна, на власний ризик та розсуд, інноваційно спрямована діяльність громадян-підприємців (фізичних осіб – підприємців) та підприємств (юридичних осіб), яка провадиться з метою отримання прибутку та задоволення суспільних і особистих потреб. В більшості з країн прийняти три основні показники в якості критерію віднесення до малих та середніх підприємств: величина активів, виручка від продажу, середня чисельність працюючих.

5. Суб'єкти малого підприємництва – особлива категорія суб'єктів звітування. Вимоги до формування Балансу та Звіту про фінансові результати суб'єктів малого підприємництва передбачені П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва». Оцінюючи інформаційну ємність сучасної фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва, слід визначити її переваги як форми, яка розкриває інформацію про ретроспективний фінансовий стан: відносна простота складання, наочність. Вадами є значна агрегація статей, яка не дозволяє відобразити галузеву специфіку підприємств, а також те, що на відміну від НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», П(С)БО 25 не містить переліку додаткових статей фінансової звітності.

РОЗДІЛ 2

ДЮЧА ПРАКТИКА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ НА МАТЕРІАЛАХ ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «ОВК-ТЕХНОЛОДЖІ»

2.1. Організаційна характеристика ТОВ «ОВК-Технолоджі» та аналіз результативності діяльності

Товариства з обмеженою відповідальністю «ОВК-» (надалі ТОВ «ОВК-Технолоджі») створене і зареєстроване згідно чинного законодавства України. ТОВ «ОВК-Технолоджі» відноситься до категорії малих підприємств. Для забезпечення діяльності Товариства сформовано Статутний капітал Товариства у розмірі 10 000 грн. Учасником товариства є одна особа, яка має 100% часток, про що свідчить статут підприємства (додаток А).

Товариство має право займатись будь-якою господарською діяльністю, не забороненою законодавством України, включаючи, але не обмежуючись такими видами діяльності:

торговельна діяльність в сфері оптової торгівлі через оптові бази, товарні склади, склади-холодильники, склади-магазини:

товарами культурно-побутового призначення;

продуктами харчування, харчовими добавками та напівфабрикатами;

предметами гігієни та санітарії;

косметично-парфюмерними виробами;

алкогольними напоями;

тютюновими виробами;

товарами побутової хімії;

іншими товарами широкого вжитку та промислового призначення;

торговельна діяльність у сфері роздрібної торгівлі через власну фірмову мережу магазинів, кіосків, розкладок, виїзні торговельні точки, інші торговельні заклади тощо:

товарами культурно-побутового призначення;

продуктами харчування, харчовими добавками та напівфабрикатами;

предметами гігієни та санітарії;

косметично-парфюмерними виробами;

тютюновими виробами;

товарами побутової хімії;

іншими товарами широкого вжитку та промислового призначення;

комерційна діяльність, пов'язана з придбанням сировини, матеріалів, реалізацією готової продукції та інших товарно-матеріальних цінностей, а також здійснення бартерних та лізингових операцій;

проведення товарообміну, закупівля та реалізація (оптова, оптово-роздрібна, роздрібна, комісійна, консигнаційна) товарів, в тому числі промислових (включаючи продукцію автомобілебудування, суднобудування тощо, продукцію нафтохімічної та хімічної промисловості), сировини, напівфабрикатів, конструкцій, технологічного та іншого обладнання, нових технологій, транспортних засобів, техніки та інших товарів на вітчизняному, іноземних ринках та посередницька діяльність у сфері агропромислового комплексу, продовольчих та промислових товарів широкого вжитку;

виробництво, заготівля (у т.ч. закупівля) сільгосппродуктів, їх зберігання, переробка і реалізація (оптова і роздрібна) готової продукції, в тому числі через власну фірмову торгову мережу;

комісійна торгівля товарами широкого вжитку;

торгово-закупівельна та торгово-посередницька діяльність у сфері торгівлі непродовольчими товарами;

оптова торгівля сировиною, продукцією виробничо-технічного призначення;

експорт-імпорт сировини, матеріалів, устаткування та обладнання, комплектуючих та запасних частин, робіт та послуг, товарів народного споживання, продовольчих товарів, будівельних матеріалів тощо;

виробництво та закупівля товарів широкого вжитку та спеціалізованої

продукції згідно з програмами Товариства та подальша їх реалізація в Україні та за кордоном з оплатою в національній та іноземній валюті;

створення мережі оптово-роздрібних підприємств торгівлі і послуг населенню;

створення, оренда та експлуатація закладів громадського харчування, у тому числі ресторанів, барів, піцерій;

виконання посередницьких, комерційних, дилерських та дистриб'юторських послуг.

Основні види діяльності наведені у Виписці з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань (додаток Б).

Аналіз результативності діяльності досліджуваного підприємства починається з оцінки рівня фінансових результатів діяльності підприємства, їх динаміки та структури. Для аналізу були представлені дані балансу та звіту про фінансові результати за формою №2-м за 2018-2020 рр (додатки Д, Е, Ж). При цьому розрізняють такі напрями: зміни показників за період, що аналізується (горизонтальний аналіз); структури показників та їх змін (вертикальний аналіз). Інформація про доходи та витрати ТОВ «ОВК-Технолоджі» за цей період представлена в таблиці 2.1.

ТОВ «ОВК-Технолоджі» є прибутковим підприємством, але стабільного розширення діяльності не спостерігається, оскільки обсяг виручки підприємства дещо зменшився в 2019 році, але суттєво збільшився в 2020 році. Чистий дохід (виручка від реалізації) в 2018 році становила 5568,2 тис.грн., в 2019 році - 5322,8 тис.грн., в 2020 році – 7662,7 тис.грн., що на 2094,5 тис.грн або на 37,6% більше у порівнянні з 2018 роком.

Інші операційні доходи підприємство отримує стабільно, але спостерігається їх зменшення протягом досліджуваного періоду. В 2018 році підприємство отримало їх в сумі 5917,2 тис. грн, в 2019 році – в сумі 839,7 тис. грн., а в 2020 році – 3608,7 тис. грн., що на 2308,8 тис. грн. або на 39,0% менше, аніж у 2018 році.

Таблиця 2.1

Динаміка зміни показників, які використовуються при розрахунку показників рентабельності

ТОВ «ОВК-Технолоджі»

№	Показники	2018	2019	2020	Зміни в 2019 році по відношенню до 2018 року		Зміни в 2020 році по відношенню до 2019 року		Зміни в 2020 році по відношенню до 2018 року	
					Тис. грн.	%	Тис. грн.	%	Тис. грн.	%.
1	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	5568,2	5322,8	7662,7	-245,4	-4,4%	2339,9	44,0%	2094,5	37,6%
2	Інші операційні доходи	5917,2	839,7	3608,7	-5077,5	100,0%	2769	329,8%	-2308,5	-39,0%
3	Інші доходи	0	0	0	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
4	Разом чисті доходи	11485,4	6162,5	11271,4	-5322,9	-46,3%	5108,9	82,9%	-214	-1,9%
5	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	5726,3	3822,1	6265,8	-1904,2	-33,3%	2443,7	63,9%	539,5	9,4%
6	Інші операційні витрати	5152,5	2270,9	4703,7	-2881,6	-55,9%	2432,8	107,1%	-448,8	-8,7%
7	Інші витрати	0	0	0	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
8	Разом витрати	10878,8	6093,0	10969,5	-4785,8	-44,0%	4876,5	80,0%	90,7	0,8%
9	Фінансовий результат до оподаткування	606,6	69,5	301,9	-537,1	-88,5%	232,4	334,4%	-304,7	-50,2%
10	Податок на прибуток	109,2	12,5	54,3	-96,7	-88,6%	41,8	334,4%	-54,9	-50,3%
11	Чистий прибуток (збиток)	497,4	57	247,6	-440,4	-88,5%	190,6	334,4%	-249,8	-50,2%

Інші доходи підприємство не отримувало протягом досліджуваного періоду.

В підсумку чисті доходи зменшилися в 2020 році у порівнянні з 2018 роком на 214,0 тис.грн. або на 1.9%. В 2018 році сукупні доходи становили 11485,4 тис.грн., в 2019 році – 6162,5 тис.грн., що на 5108,9 тис.грн. менше (або майже в 2 рази), що було спричинено в основному суттєвим зменшенням інших операційних доходів. В 2020 році сукупні доходи становили 11271,4 тис. грн.

Динаміка зміни собівартості реалізованої продукції повторює тенденції зміни доходів. В 2019 році собівартість реалізованої продукції зменшилась на 2443,7 тис.грн. або на 63,9% з 5726,3 тис.грн. (2018 рік) до 3822,1 тис. грн.. (2019 рік). В 2020 році собівартість реалізованої продукції зросла до 6265,8 тис.грн., що на 539,5 тис.грн. або на 9,4% більше у порівнянні з 2018 роком. Інші операційні витрати в 2018 році становили 5152,5 тис.грн., а в 2019 році – 2270,9 тис.грн., що на 2881,6 тис.грн. або 55,9% менше. В 2020 році інші операційні витрати зросли у порівнянні з 2019 роком на 2432,8 тис. грн. або на 107,1% і склали 4703,7 тис.грн. Але їх обсяг не досяг 2018 року і виявився меншим на 448,8 тис.грн. або на 8,7%. Інших витрат підприємство не мало протягом досліджуваного періоду. В результаті сукупні витрати в 2018 році становили 10878,8 тис.грн., в 2019 році – 6093,0 тис.грн., в 2020 році – 10969,5 тис.грн. Отже, у порівнянні з 2018 роком сукупні витрати зросли на 90,7 тис.грн. або на 0,8%.

Враховуючи, що сукупні чисті доходи зменшилися за досліджуваний період на 1,9%, а сукупні чисті витрати зросли на 0,8%, фінансовий результат оподаткування, який на ТОВ «ОВК-Технолоджі» представлений стабільно прибутком, зменшилися з 606,6 тис.грн. в 2018 році до 301,9 тис. грн.. в 2019 році, тобто на 50,2%. В 2019 році підприємство мало незначний обсяг прибутку в сумі 69,5 тис.грн.

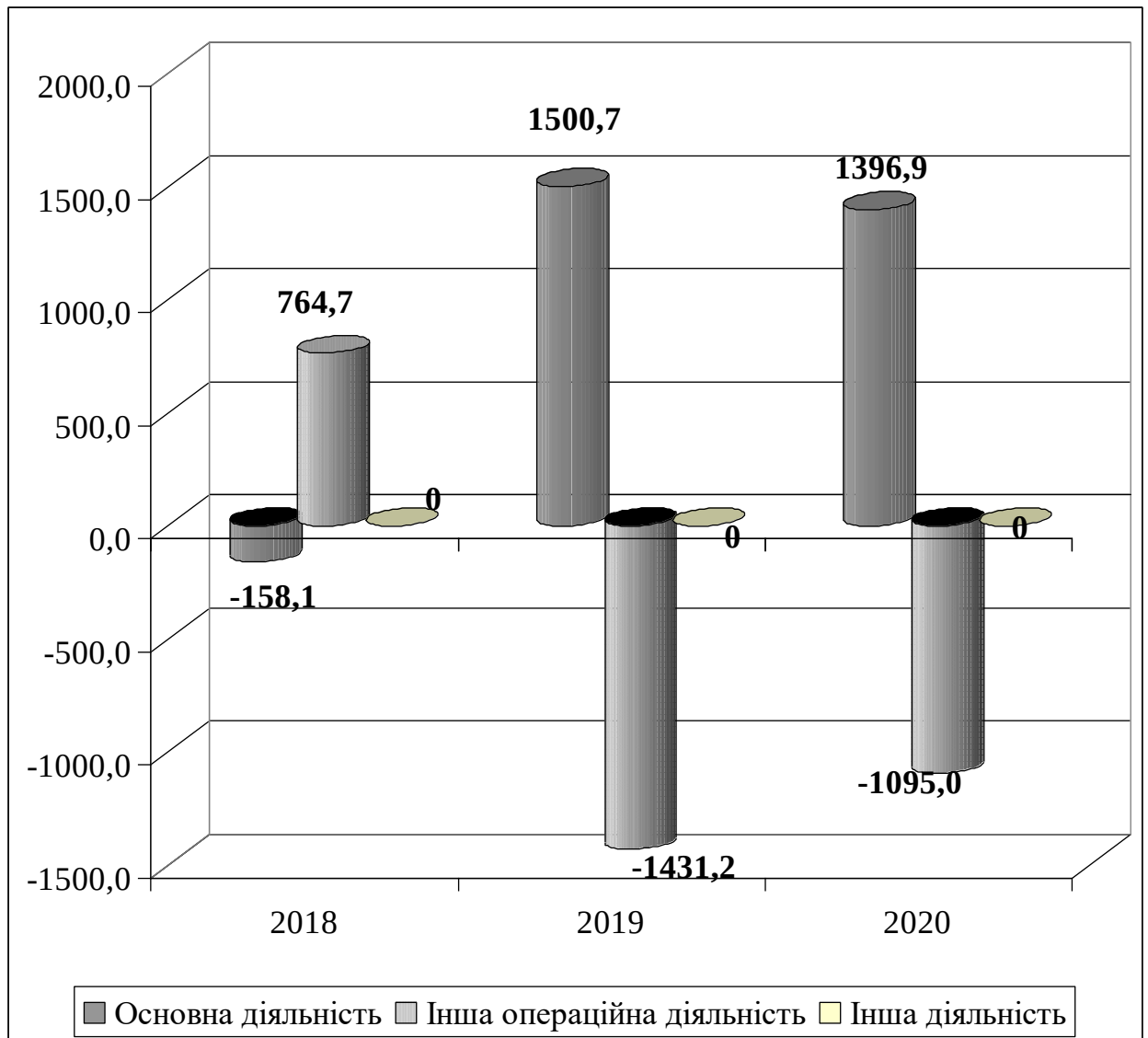

Рис. 2.1. Результативність різних видів діяльності ТОВ «ОВК-Технолоджі»

Представлені дані показують, що кінцевий фінансовий результат діяльності ТОВ «ОВК-Технолоджі» формують доходи та витрати від двох видів діяльностей: основної та іншої операційної, результативність яких є різною. Так, основна діяльність була збитковою в 2018 році – обсяг збитку становив 158,1 тис.грн. Але в 2019 та 2020 роках основна діяльність стала прибутковою, хоча обсяг прибутку зменшився: в 2019 році він становив 1500,7 тис. грн., а в 2020 році – 1396,9 тис.грн. Результативність іншої операційної діяльності також змінювалася протягом досліджуваного

періоду: в 2018 році вона була прибутковою і обсяг прибутку становив 764,7 тис.грн., але в 2019 та 2020 роках – збитковою; обсяг збитку склав, відповідно – 1431,2 тис.грн. та 1095,0 тис.грн.

Витрати на податок на прибуток становили 109,2 тис.грн. в 2018 році, 12,5 тис.грн. в 2019 році та 54,3 тис.грн. в 2020 році. Отже, тенденції зміни податку на прибуток повторюють тенденції зміни прибутку до оподаткування: в 2020 році він зменшився на 50,3%. В 2018-2020 рр. ТОВ «ОВК-Технолоджі» мало чистий прибуток, але найбільший його обсяг становив в 2018 році – 497,4 тис.грн. В 2019 році обсяг чистого прибутку склав 57,0 тис.грн. В 2020 році обсяг чистого прибутку становив 247,6 тис.грн., що на 50,2% менше обсягів 2018 року.

Необхідно проаналізувати чинники, які вплинуть на зміну показників рентабельності. Для цього спочатку проаналізуємо зміну показників, які використовуються при розрахунку відповідних показників рентабельності, а саме: середньорічної вартості активів підприємства, середньорічної вартості власного капіталу, чистого доходу (виручки) від реалізації продукції, чистого прибутку. Саме зміни цих показників є тими чинниками, які впливають на показники рентабельності, і відбивають різні аспекти діяльності підприємства. Дані чинники необхідно кількісно оцінити, оскільки регулюючи розмір чинників з урахуванням їх взаємозв'язку можна досягти бажаного рівня рентабельності. При вивченні порівняльної динаміки цих показників оцінюється відповідність наступному оптимальному співвідношенню, яке отримало назву «золоте правило економіки підприємства»:

$$T_{\Pi} > T_{\text{В}} > T_{\text{К}} > 100\%,$$

де T_{Π} – темп росту прибутку;

$T_{\text{В}}$ - темп росту виручки від реалізації

$T_{\text{К}}$ – темп росту середньої величини капіталу.

Як свідчать розраховані дані «золоте правило» на підприємстві не дотримується, оскільки чистий прибуток зменшуються, виручка від

реалізації зростає, але набагато меншими темпами у порівнянні із середньою величиною активів.

Так, в цілому за 2018-2020 рр. активи зросли на 146,0%, виручка від реалізації – зросла на 37,6%, власний капітал зменшився на 60,2%, а чистий прибуток зменшився на 50,2%.

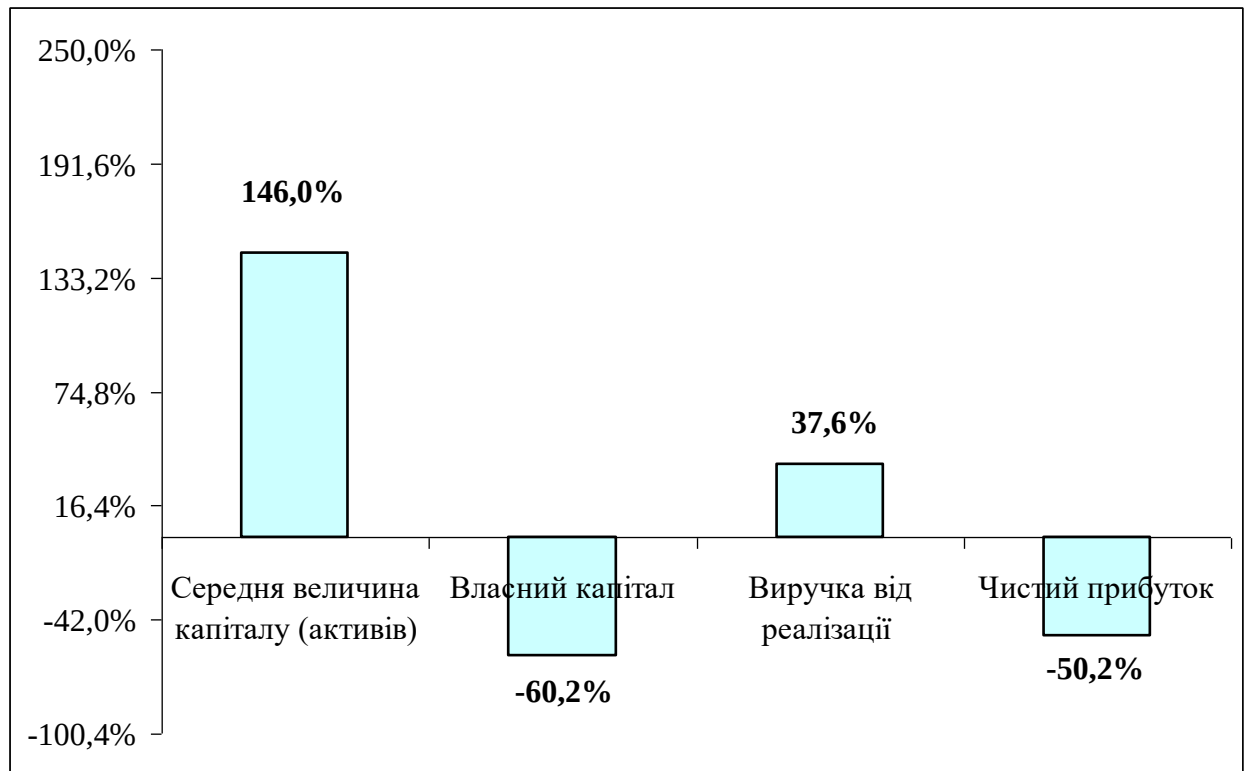

Рис. 2.2. Темпи змін активів, виручки та чистого прибутку ТОВ «ОВК-Технолоджі»

Узагальнюючи можна зробити висновок, що оскільки чистий прибуток зменшуються, а виручка від реалізації зростає меншими темпами, аніж вартість активів, майно ТОВ «ОВК-Технолоджі» використовується з кожним роком менше ефективно.

Показники рентабельності активів за чистим прибутком в 2018 році становили 47,6%, в 2019 році – 2,4%, а в 2020 році – 9,6%. Це свідчить про те, що на 1 грн. інвестованих в активи кошти в 2019-2020 році припадало менше 1 грн. прибутку. Таке зменшення за досліджуваний період спричинено зменшенням прибутковості діяльності. Разом з тим, варто

зауважити, що рентабельність власного капіталу має від'ємне значення через від'ємне значення власного капіталу, яке спричинено накопиченням значної суми непокритого збитку.

Таблиця 2.2

**Показники рентабельності ТОВ «ОВК-Технолоджі»
протягом 2018-2020 років**

Показник	2018	2019	2020	Зміни абсолютні, тис. грн..	Зміни, %
Середня величина капіталу (активів)	1044,6	2368,6	2569,8	1525	146,0%
Власний капітал	-713,6	-436,4	-284,1	430	-60,2%
Виручка від реалізації	5568,2	5322,8	7662,7	2095	37,6%
Чистий прибуток	497,4	57,0	247,6	-250	-50,2%
Прибуток від реалізації	-158,1	1500,7	1396,9	1555	-983,6%
Прибуток від операційної діяльності	606,6	69,5	301,9	-305	-50,2%
Рентабельність капіталу (активів) за чистим прибутком	47,6%	2,4%	9,6%	-38,0%	-79,8%
Рентабельність власного капіталу за чистим прибутком	-69,7%	-13,1%	-87,2%	-17,4%	25,0%
Рентабельність реалізованої продукції за прибутком від реалізації	-2,8%	28,19%	18,2%	21,1%	-742,0%
Рентабельність реалізованої продукції за прибутком від операційної діяльності	10,9%	1,3%	3,9%	-7,0%	-63,8%
Рентабельність реалізованої продукції за чистим прибутком	8,9%	1,1%	3,2%	-5,7%	-63,8%

Показники рентабельності, розраховані за прибутком від реалізації та чистим прибутком, найбільші значення мають в 2018 році – 28,2%. В 2018 році цей показник мав від'ємне значення через збиток від реалізації. В 2020 році рентабельність реалізованої продукції за прибутком від реалізації становила 18,2%. Рентабельність реалізованої продукції за чистим прибутком в 2018 році становила 10,9%, в 2018 році – 1,3%, а в 2020 році – 3,9%. Враховуючи те, що ТОВ «ОВК-Технолоджі» мало інші операційні

дохід та витрати, то були розраховані показники рентабельності реалізованої продукції за прибутком від операційної діяльності. В 2018 році цей показник становив 8,9%, в 2019 році – 1,1%, а в 2020 році – 3,2%.

Зворотним показником рентабельності активів за чистим прибутком є показник періоду окупності капіталу, який розраховується відношенням активів до чистого прибутку.

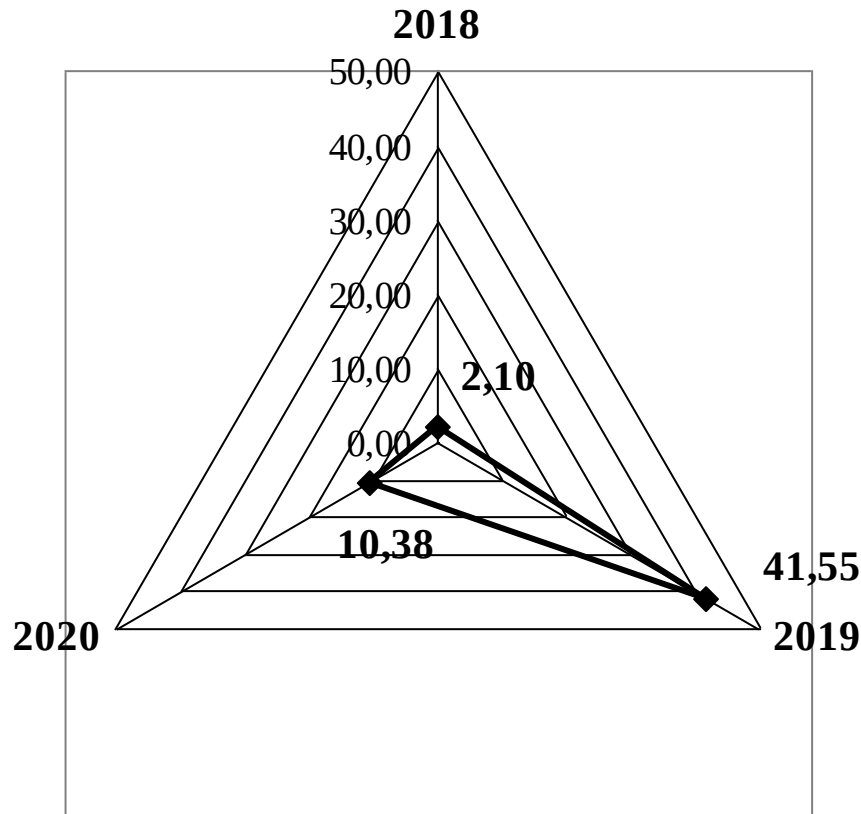

Рис. 2.3. Динаміка зміни періоду окупності капіталу ТОВ «ОВК-Технолоджі»

Як свідчать розраховані дані, період окупності ТОВ «ОВК-Технолоджі» в 2018 році становив 2 роки, в 2019 році – майже 42 роки, а в 2020 році – 10 років (рис. 4.6).

2.2. Організація бухгалтерського обліку на ТОВ «ОВК-Технолоджі» та етапи формування фінансової звітності

Для здійснення своєї фінансово – господарської діяльності та узагальнення результатів праці, підприємство веде бухгалтерський, оперативний, статистичний та податковий облік. Всі види обліку ведуться по нормам діючим на Україні. При цьому відповідальність за стан обліку, своєчасне подання бухгалтерської, податкової та іншої звітності покладено на головного бухгалтера підприємства, компетенція якого визначена чинним законодавством. Управління підприємством та визначення основних напрямків його діяльності відноситься до компетенції власника, який правомочний приймати рішення по будь – яким питанням його діяльності.

Виконавчі функції підприємства здійснює директор, який є засновником і власником підприємства. У функції директора підприємства входить: затвердження цін на продукцію та тарифів на послуги; прийняття на роботу та звільнення з роботи співробітників підприємства; застосування до них заходів заохочення і накладення стягнень; прийняття рішень щодо інших питань поточної діяльності підприємства.

Контроль за діяльністю директора здійснюється засновником або шляхом залучення професійного аудитора. Витрати, пов'язані з проведенням такої перевірки, покладаються на учасника, на вимогу якого проводилася аудиторська перевірка. Аудитор має право вимагати від посадових осіб товариства всі необхідні матеріали, бухгалтерські та інші документи. Аудитор надсилає результати проведеної перевірки загальним зборам засновників товариства, в даному випадку – засновнику.

Оскільки ТОВ «ОВК-Технолоджі» подає фінансову звітність, яка передбачена для суб'єктів малого підприємництва Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» необхідно встановити дотримання підприємством вимог,

які висуваються до малих підприємств. Розглянемо на конкретному прикладі порядок розрахунку середньо облікової чисельності працівників. Для того щоб правильно розрахувати середньо облікову чисельність працівників в еквіваленті повної зайнятості треба всіх осіб, які працюють на підприємстві, розподілити на дві групи:

1) працівники, відпрацьований час яких можна зафіксувати, зокрема, штатні працівники, сумісники (для реєстрації робочого часу застосовують таблиць обліку використаного робочого часу (форма П-13));

2) особи, для яких кількість відпрацьованого часу встановити неможливо, зокрема, працівники, що виконують роботу на умовах договору підряду.

Другої групи працівників на ТОВ «ОВК-Технолоджі» протягом 2016 року та 2017 року не було.

Для першої групи працівників середньо облікову чисельність працівників розраховують пропорційно до фактично відпрацьованого часу. На підприємстві встановлений 8-годинний робочий день (при п'ятиденному робочому тижні). Повна норма робочого часу становить за звітний місяць на кожного працівника 160 годин.

За даними таблиць обліку робочого часу у звітному місяці кількість відпрацьованого часу всіма працівниками ТОВ «ОВК-Технолоджі» становить 1760 людино-годин. Кількість повних людино-днів, відпрацьованих цими працівниками, - 220 людино-дні (1760 людино-годин / 8 годин). Таким чином, середньо облікова чисельність працівників ТОВ «ОВК-Технолоджі» в даному місяці становить 11 осіб (220 людино-днів / 20 днів).

Обсяги виручки від реалізації ТОВ «ОВК-Технолоджі» не перевищує встановлених обмежень.

Формування та представлення фінансової звітної інформації відбувається в декілька етапів. Процедури, які передують заповненню форм фінансової звітності, представляють собою впорядковану сукупність дій та

методологічних прийомів, виконання яких дозволить безпосередньо приступити до складання фінансової звітності (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Основні етапи складання фінансової звітності на ТОВ «ОВК-Технолоджі»

Етап	Назва
1.	Організація бухгалтерського обліку на підприємстві
2.	Поточна реєстрація
3.	Інвентаризація та інші додаткові процедури
4.	Складання пробного балансу (сальдово-оборотної відомості)
5.	Підготовка фінансової звітності

Керуючись Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. №996-XIV, затвердженими Міністерством Фінансів України положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (П(С)БО), інструкціями та іншими нормативними актами, які регулюють порядок ведення бухгалтерського обліку, складання і подання фінансової звітності, виконуючи вимоги, передбачені Статутом, та з метою забезпечення своєчасного надання достовірної інформації користувачам фінансової звітності на ТОВ «ОВК-Технолоджі» розроблений наказ про облікову політику, нова редакція якого введена в дію з 01.01.2021 року. Наказ про облікову політику, який представлений в додатку В, включає 18-ть розділів (табл. 2.4).

Ознайомлення з наказом про облікову політику показує, що окремий розділ, присвячений процедурам формування фінансової звітності та врахування особливих процедур та подій в ньому відсутні, хоча підприємство стикається з питаннями необхідності виправлення помилок та внесення змін до фінансової звітності, врахування подій після дати балансу, дотримання принципу безперервності діяльності.

Таблиця 2.4

Структура Наказу про облікову політику ТОВ «ОВК-Технолоджі»

№	Назва розділу
1.	Організація бухгалтерського обліку
2.	Повноваження на підпис документів
3.	Докуменообіг
4.	Первинний облік
5.	Інвентаризація
6.	Облікова оцінка
7.	Податковий облік
8.	Управлінський облік
9.	Бухгалтерський облік
10.	Основні засоби
11.	Нематеріальні активи
12.	Запаси
13.	Дебіторська заборгованість
14.	Зобов'язання
15.	Інші активи та зобов'язання
16.	Перелік і склад постійних загальновиробничих витрат
17.	Перелік і склад змінних загальновиробничих витрат
18.	Заключні положення

Згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» ТОВ «ОВК-Технолоджі» використовує одну із чотирьох самостійних форм організації бухгалтерського обліку, а саме: централізовану форму, при якій ведення бухгалтерського обліку та оподаткування покладено на головного бухгалтера. Головний бухгалтер забезпечує дотримання вимог, передбачених Законом про бухоблік, зокрема п.7 ст.8, та іншими законодавчими та нормативними документами з питань

організації і ведення бухгалтерського та податкового обліку.

Відповідальність за ведення податкового обліку, правильність і своєчасність складання і подання податкової звітності несе головний бухгалтер згідно з чинним законодавством, за його відсутності відповідальність полягає на директора. Обов'язок ведення управлінського обліку та складання управлінської звітності на ТОВ «ОВК-Технолоджі» покладається на менеджера. Головний бухгалтер та менеджер несуть особисту відповідальність перед керівником підприємства, відповідно до переліку питань, перерахованих у їх посадових інструкціях. Відповідальність інших працівників, які ведуть облік, регулюється посадовими інструкціями, що затверджуються керівником ТОВ «ОВК-Технолоджі».

Важливість головного бухгалтера підкреслюється тим, що він має першочергове право підпису у порівнянні з іншими посадовими особами. Так, право першого підпису на банківських розрахунково-платіжних документах надається генеральному директору, але на час відсутності генерального директора право першого підпису надається головному бухгалтеру. Головному бухгалтеру також надається право другого підпису, а на час відсутності головного бухгалтера право другого підпису надається менеджеру.

Поточна реєстрація регламентується на ТОВ «ОВК-Технолоджі» в Наказі про облікову політику в розділі 4 «Первинний облік».

Для забезпечення достовірних даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності ТОВ «ОВК-Технолоджі» проводить інвентаризацію активів і зобов'язань, під час якої перевіряється і документально підтверджується їх наявність, стан і оцінка. Відповідальність за організацію проведення інвентаризації на підприємстві несе керівник.

Наказом про облікову політику передбачено необхідність проводити інвентаризацію активів і зобов'язань щороку перед складанням річної фінансової звітності станом на 1 грудня року, за який складається фінансова

звітність. Інвентаризація основних засобів здійснюється 1 раз на 3 роки. Також передбачено необхідність проводити раптову інвентаризацію каси не рідше одного разу на рік. У всіх інших випадках об'єкти і періодичність проведення інвентаризації визначаються керівником чи власниками підприємства на підставі чинного законодавства.

Для проведення інвентаризації розпорядчим документом керівника підприємства створюється інвентаризаційна комісія з працівників підприємства за обов'язковою участю головного бухгалтера. Інвентаризаційну комісію очолює керівник підприємства.

Інші додаткові процедури, які застосовуються на ТОВ «ОВК-Технолоджі» стосуються в основному уточнення оцінки, відображених в бухгалтерському обліку активів. Таке уточнення стосується таких об'єктів та подій:

1. Уточнення оцінки запасів та інших активів, по яким вимагається необхідність переоцінки на підставі порівняння балансової вартості з ринковою вартістю (чистою вартістю реалізації, справедливою вартістю тощо) у відповідності із положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку. Розглянемо детальніше перелік статей балансу, вартість яких слід переглянути перед складанням балансу.

Нематеріальні активи, щодо яких існує активний ринок (тобто ті, стосовно яких є інформація про ринкові ціни і на які легко знаходяться покупці), можуть бути дооцінені або уцінені до справедливої вартості на дату балансу. Це роблять у тій ситуації, коли залишкова і справедлива вартість нематеріального активу суттєво відрізняються. Як правило, переоцінкою займаються в інвентаризаційний період. Слід мати на увазі, що якщо раніше підприємство переоцінювало свої нематеріальні активи, то після першої переоцінки дану процедуру необхідно повторювати щорічно (п.20 П(С)БО 8 «Нематеріальні активи»).

Основні засоби також переоцінюють, якщо їхня залишкова вартість суттєво відрізняється від справедливої (п.16 – 21 П(С)БО 7 «Основні

засоби»). При цьому слід враховувати наступні три аспекти. По-перше, переоцінку здійснюють не окремо по об'єктах, а в цілому по групі основних засобів. По-друге, не переоцінюють малоцінні необоротні матеріальні активи та бібліотечні фонди, за якими нараховують амортизацію у 100-відсотковому розмірі або за методом списання 50% вартості об'єктів у першому місяці використання об'єкта та решти 50% - у місяці їх списання з балансу. По-третє, при проведенні переоцінки обов'язково слід залучати професійного оцінювача (ст. 3, 4 та 7 Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» від 12.07.01 р. №2658-III).

Запаси фіксують в обліку за найменшою з двох оцінок: первісною вартістю або чистою вартістю реалізації (п.24-28 П(С)БО 9 «Запаси»). Наприкінці кожного звітного року треба перевірити, чи не знизилася їхня ціна, чи вони не зіпсувалися, не застаріли або іншим чином не втратили своїх якостей. Якщо таке відбулося, необхідно встановити їхню реальну вартість, оформивши документи відповідно до Положення про порядок уцінки та реалізації продукції, що залежалась, з групи товарів широкого вжитку і продукції виробничо-технічного призначення, затвердженого наказом Міністерства економіки України, Міністерства фінансів України від 10.09.96 р. №120/190.

Довгострокові і поточні фінансові інвестиції (крім тих, які утримуються для погашення або обліковують за методом участі в капіталі) відображають в обліку за справедливою вартістю (п.8 – 9 П(С)БО 12 «Фінансові інвестиції»). Для цінних паперів такою вартістю є поточна ринкова вартість на фондовому ринку, а за її відсутності – експертна оцінка. У випадку, якщо підприємство володіє, наприклад, акціями інших підприємств, для встановлення їхньої вартості слід звернутися до професійних торговців цінними паперами.

Біологічні активи у відповідності із П(С)БО 30 «Біологічні активи» обліковують за справедливою вартістю, зменшеної на очікувані витрати на

місці продажу (п.10-15 П(С)БО 30 «Біологічні активи»). Визначення справедливої вартості біологічних активів і сільськогосподарської продукції ґрунтується на цінах активного ринку. За наявності кількох активних ринків біологічних активів і сільськогосподарської продукції їх оцінка ґрунтується на даних того ринку, на якому підприємство передбачає продавати біологічні активи та/або сільськогосподарську продукцію. За відсутності активного ринку визначення справедливої вартості біологічних активів і сільськогосподарської продукції здійснюється з використанням інших факторів (п.14-15 П(С)БО 30 «Біологічні активи»).

2. Створення та коригування резервів на дату складання фінансової звітності (резерву сумнівних боргів, резерву на оплату відпусток, інших резервів) у відповідності із П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», 11 «Зобов'язання»;

3. Перерахунок в національну валюту за курсом НБУ на дату складання фінансової звітності активів і зобов'язань у відповідності із П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів» (п.7 П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів»). До таких статей відносяться активні монетарні статті балансу, а саме: грошові кошти в іноземній валюті, дебіторська заборгованість іноземних покупців, зобов'язання, які будуть оплачені у визначеній сумі коштів.

4. Уточнення оцінки майна (робіт, послуг), отриманих (виконаних, наданих) по невідфактурованим поставкам, супровідні документи по яким отримані до дати представлення фінансової звітності;

5. Відображення на дату складання фінансової звітності придбаних цінностей, які знаходяться в путі або не вивезені зі складів постачальників з певних причин;

В кінці звітного періоду за всіма рахунками підраховуються обороти та розраховуються кінцеві залишки. Безсальдові рахунки закриваються, їх обороти по дебету та кредиту повинні бути рівними, а сальдо - відсутнім. Це стосується, в першу чергу, рахунків з обліку доходів і витрат. На основі

даних рахунків будується пробний баланс, різновидом якого і вважається сальдово-оборотна відомість, яка складається на ТОВ «ОВК-Технолоджі». В сальдово-оборотну відомість включаються залишки та обороти по кожному рахунку (по безсальдовим рахункам наводяться лише обороти) та визначаються їх підсумки по дебету та кредиту. Сальдово-оборотна відомість (додаток 3) - контрольний інструмент бухгалтерського обліку. Рівність початкових залишків по дебету та кредиту свідчить про відсутність помилок при відображенні господарських операцій по рахункам бухгалтерського обліку та визначенні кінцевих залишків. Після виконання контрольних процедур на підставі сальдово-оборотної відомості будується кінцевий баланс.

Разом з тим, необхідно відмітити, що в Наказі про облікову політику не регламентовано і фактично на ТОВ «ОВК-Технолоджі» не застосовуються такі додаткові процедури, як: відображення у фінансовій звітності подій після дати балансу; врахування принципу безперервності діяльності; врахування інфляції. Крім того, виникає потреба в правильності відображення помилок, допущених в попередніх звітних періодах у відповідності з вимогами П(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах», і які можуть стосуватися: виправлення записів в період знаходження помилки, якщо помилка виявлена в звітному році; виправлення записів в грудні звітного року, якщо помилка виявлені після звітного року, але звітність ще не затверджена; виправлення записів в періоді, наступному за звітним, якщо помилки виявлені після затвердження звітності.

2.3. Порядок складання фінансової звітності ТОВ «ОВК-Технолоджі»

Відповідно П(С)БО - № 25 “Фінансова звітність суб’єкта малого підприємництва” звітність підприємства складається з Балансу (форми № 1-

М) та Звіту про фінансові результати (форми № 2-М).

На останньому етапі складання фінансової звітності здійснюється остаточне узагальнення показників бухгалтерських рахунків у формах звітності. На основі кінцевих рахунків формується баланс, який характеризує майновий стан підприємства на кінець звітного періоду. Дані оборотів безсальдових рахунків, які приймають участь у формуванні фінансових результатів, використовуються при формуванні звіту про фінансові результати. Звіт про рух грошових коштів та звіт про власний капітал, примітки до фінансової звітності формуються з використанням даних сальдово-оборотної відомості та аналітичних даних по окремим об'єктам бухгалтерського спостереження

Аналізуючи план рахунків, який застосовується на ТОВ «ОВК-Технолоджі», можна зробити висновок, що в цілому він відповідає Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій та Інструкції з його застосування з деякими коригуваннями, які ураховують специфіку діяльності товариства і в цілому забезпечує формування достовірної інформації.

Далі в таблиці 2.5 та 2.6 розглянуто, як заповнено деякі рядки форм №1-м та №2-м за підсумками 2020 року на підставі даних бухгалтерського та аналітичного обліку. Сальдо бухгалтерських рахунків і субрахунків наводяться згідно з Планом рахунків № 291.

Таблиця 2.5

Порядок заповнення Балансу ТОВ «ОВК-Технолоджі» (форма №1-м)

№	Найменування статті	Код рядка	Пояснення, відображення на рахунках бухобліку	Норма П(С)БО 25
1	2	3	4	5
1	Незавершені капітальні інвестиції	1005	Сальдо Дт 15 ¹	П. 2.1 розд. II
2	Основні засоби:	1010 ²	Ряд. 1011 - ряд. 1012 + Дт 100 ³	П. 2.2 розд. II
3	- первісна вартість	1011	Сальдо Дт 10 ⁴ , 11, 12	П. 2.2 розд. II
4	- знос	1012	Сальдо Кт 131-133, 135 ⁴	
5	Довгострокові біологічні активи	1020	Сальдо Дт 161, 163, 165 ⁵ (Сальдо Дт 162, 164, 166 за вирахуванням Сальдо Дт 134) ⁶	П. 2.3 розд. II
6	Довгострокові фінансові інвестиції	1030	Сальдо Дт 14	П. 2.4 розд. II

№	Найменування статті	Код рядка	Пояснення, відображення на рахунках бухгалтерії	Норма П(С)БО 25
1	2	3	4	5
7	Інші необоротні активи ¹	1090	Сальдо Дт 18, 19	П. 2.5 розд. II
¹ В цьому рядку також повинні відображатися капітальні інвестиції на придбання нематеріальних активів, хоча в п. 2.1 розд. II П(С)БО 25 на це прямо не вказано. ² Рядок 1010 включається до підсумку Балансу, рядки 1011 та 1012 до підсумку Балансу не включаються. ³ У частині інвестиційної нерухомості (далі - ІН), яка на дату балансу оцінюється за справедливою вартістю згідно з П(С)БО 32. ⁴ ІН, справедливую вартість якої на дату балансу достовірно визначити неможливо, відображається за первісною вартістю, зменшеною на суму нарахованої амортизації з урахуванням втрат від зменшення корисності та вигід від її відновлення згідно з п. 16 П(С)БО 32. ⁵ ДБА, які на дату балансу оцінюються за справедливою вартістю згідно з П(С)БО 30. ⁶ ДБА, справедливую вартість яких на дату балансу достовірно визначити неможливо, оцінюються за первісною вартістю і відображаються в ряд. 1020 за залишковою вартістю (з урахуванням зносу) (п. 11 П(С)БО 30). ⁷ Якщо підприємство перейшло на застосування П(С)БО 25 у поточному році, а на кінець минулого звітного року в нього в обліку числяться відстрочені податкові активи (ряд. 1045 Балансу (Звіту про фінансовий стан) (форма N 1) на кінець попереднього року), то сума таких активів відображається в ряд. 1090 форми N 1-м.				
8	Запаси:	1100	Сальдо Дт 20, 22, 23, 25, 26-28 ¹ (крім Дт 286)	П. 2.6 розд. II
9	- в тому числі готова продукція	1103	Сальдо Дт 26-28 ¹ (крім Дт 286)	
10	Поточні біологічні активи	1110	Сальдо Дт 21	П. 2.7 розд. II
11	Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	Сальдо Дт 34, 36 за вирахуванням Сальдо Кт 38 ²	П. 2.8 розд. II
12	Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	Сальдо Дт 378, 641, 642, 651, 652	П. 2.9 розд. II
13	- в тому числі з податку на прибуток	1136	Сальдо Дт 641/прибуток	
14	Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	Сальдо Дт 37, 63, 654, 655, 66 ³ , 68 за вирахуванням Сальдо Кт 38 ²	П. 2.10, 2.28 розд. II
15	Поточні фінансові інвестиції	1160	Сальдо Дт 352	П. 2.11 розд. II
16	Гроші та їх еквіваленти	1165	Сальдо Дт 301, 302, 311-314, 333, 334, 335, 351 (у національній та іноземній валюті)	П. 2.12 розд. II
17	Витрати майбутніх періодів	1170	Сальдо Дт 39	П. 2.14 розд. II
18	Інші оборотні активи	1190	Сальдо Дт 331, 332, 643, 644 ⁴	П. 2.13 розд. II
¹ У цій статті крім вартості готової продукції наводиться також купівельна вартість товарів, придбаних підприємством для подальшого продажу. І якщо такі товари обліковуються за ціною продажу, то від ціни продажу (Дт 282) потрібно відняти торговельну націнку (Кт-285). ² У частині резерву сумнівних боргів, який був сформований під цю дебіторську заборгованість за розрахунками з контрагентами. ³ Заборгованість працівників перед підприємством з оплати праці. ⁴ Відображається сума з Дт 644 при використанні касового методу обліку ПДВ або накопиченні податкового кредиту за неотриманими податковими накладними.				
19	Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	Сальдо Дт 286	П. 2.15 розд. II
20	Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	Сальдо Кт 40 ¹ , 422	П. 2.16 розд. II
21	Додатковий капітал	1410	Сальдо Кт 41, 421, 423-425	П. 2.17 розд. II
22	Резервний капітал	1415	Сальдо Кт 43	П. 2.18 розд.

№	Найменування статті	Код рядка	Пояснення, відображення на рахунках бухгалтерії	Норма П(С)БО 25
1	2	3	4	5
				II
23	Нерозподілений прибуток ² (непокритий збиток)	1420	Сальдо Кт 44 (сальдо Дт 44)	П. 2.19 розд. II
24	Неоплачений капітал ³	1425	Сальдо Дт 45, 46	П. 2.20 розд. II
25	Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення ⁴	1595	Сальдо Кт 47, 48, 50-53, 55	П. 2.21 розд. II
26	Короткострокові кредити банків	1600	Сальдо Кт 60, 684 ⁵	П. 2.22 розд. II
27	Поточна кредиторська заборгованість за: - довгостроковими зобов'язаннями	1610	Сальдо Кт 61	П. 2.23 розд. II
28	- товари, роботи, послуги	1615	Сальдо Кт 62, 63, 685	П. 2.24 розд. II
29	- розрахунками з бюджетом	1620	Сальдо Кт 641 (у т. ч. 641/податок на прибуток), 642	П. 2.25 розд. II
30	у тому числі з податку на прибуток	1621	Сальдо Кт 641/податок на прибуток	
31	- розрахунками зі страхування	1625	Сальдо Кт 65	П. 2.26 розд. II
32	- розрахунками з оплати праці	1630	Сальдо Кт 66 (у т. ч. сума лікарняних)	П. 2.28 розд. II
33	Доходи майбутніх періодів	1665	Сальдо Кт 69	П. 2.30 розд. II
34	Інші поточні зобов'язання	1690	Сальдо Кт 23 ⁶ , 372, 643, 644 (податковий кредит з ПДВ за сплаченими авансами), 67, 681, 682, 684 (за мінусом банківських процентів), 685 (у частині, не включений до ряд. 1615)	П. 2.29 розд. II
35	Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	Сальдо Кт 680	П. 2.27 розд. II
¹ У т. ч. суми пайового капіталу (пайових внесків). ² Сальдо показується згорнуто. Сума непокритого збитку показується в дужках і віднімається при визначенні підсумку власного капіталу підприємства. Якщо підприємство перейшло на застосування П(С)БО 25 у поточному році, а на кінець минулого звітнього року в нього в обліку числяться відстрочені податкові активи (Дт 17) або відстрочені податкові зобов'язання (Кт 54), то сальдо рахунків 17 та 54 підлягають згортанню шляхом взаємної кореспонденції цих рахунків у першому місяці року переходу, з відображенням різниці на рахунку 44 "Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)". ³ Суми за цією статтею віднімаються при визначенні підсумку власного капіталу. ⁴ Якщо підприємство перейшло на застосування П(С)БО 25 у поточному році, а на кінець минулого звітнього року в нього в обліку числяться відстрочені податкові зобов'язання (ряд. 1500 Балансу (Звіту про фінансовий стан) (форма N 1) на кінець попереднього року), то сума таких зобов'язань відображається в рядку 1595 форми N 1-м. ⁵ Разом із заборгованістю за кредитом наводиться сума процентів за користування таким кредитом, що підлягає сплаті на кінець звітнього періоду, але не сплачена. ⁶ У частині валової заборгованості замовника за будівельними контрактами.				

Таблиця 2.6

Заповнення Звіту про фінансові результати (форма N 2-м)

№	Найменування статті	Код рядка	Пояснення, відображення на рахунках бухгалтеру	Норма П(С)БО 25
1	2	3	4	5
1	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	Оборот за Кт 701-703 за вирахуванням обороту за Дт 701, 702, 703 - Кт 64 ¹ , 651 ¹ і за вирахуванням обороту за Дт 704 - Кт 34, 36, 68 або оборот за Дт 701-703 - Кт 79 за вирахуванням обороту за Дт 79 - Кт 704	П. 5.1 розд. II
2	Інші операційні доходи	2120	Оборот за Дт 71 ² - Кт 79	П. 5.2 розд. II
3	Інші доходи	2240	Оборот за Дт 72-75 - Кт 79	П. 5.3 розд. II
4	Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	Згідно з алгоритмом, зазначеним у найменуванні статті	-
5	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт послуг)	2050	Оборот за Дт 901-903	П. 5.4 розд. II
6	Інші операційні витрати	2180	Оборот за Дт 92-94 ³	П. 5.5 розд. II
7	Інші витрати	2270	Оборот за Дт 95-97, 99	П. 5.6 розд. II
8	Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	Згідно з алгоритмом, зазначеним у найменуванні статті	-
9	Фінансовий результат до оподаткування (2268-2285) ⁴	2290	Ряд. 2280 - ряд. 2285	П. 5.7 розд. II
10	Податок на прибуток ⁵	2300	Оборот за Дт 98 - Кт 64	П. 5.8 розд. II
11	Чистий прибуток (збиток) (2290-2300)	2350	Згідно з алгоритмом, зазначеним у найменуванні статті	П. 5.9 розд. II

¹ Від чистого доходу віднімаються суми ПДВ, акцизного податку, пенсійного збору з послуг мобільного зв'язку, реалізації ювелірних виробів та інші податки, що віднімаються від доходу. Від доходу також віднімаються суми повернень товарів, знижки, транзитні суми за договорами комісії, доручення тощо (ці суми беруться без урахування ПДВ).

² Включаючи доходи від первісного визнання біологічних активів і сільгосппродукції та дохід від зміни вартості поточних біологічних активів (Дт 710 - Кт 79). Раніше ці види доходу наводилися довідково у вписуваному ряд. 201 у кінці форми N 2-м. **Зверніть увагу:** до цієї статті не включається дохід від реалізації фінансових інвестицій!

³ Включаючи витрати від первісного визнання біологічних активів і сільгосппродукції та витрати від зміни вартості поточних біологічних активів (Дт 79 - Кт 940). Ці види витрат раніше наводилися довідково у вписуваному ряд. 202 у кінці форми N 2-м. Крім того, у цій статті наводяться суми податків і зборів, що підлягають сплаті за звітний період (крім податку на прибуток). Єдинники в ряд. 2180 у складі податків і зборів відображають і суму єдиного податку.

⁴ Очевидно, це технічна помилка. По-перше, ряд. 2268 не існує, а по-друге, фінансовий результат до оподаткування визначається як різниця між загальною сумою чистого доходу і витрат за звітний період (п. 5.7 розд. II П(С)БО 25).

⁵ Тут відображається поточний податок на прибуток згідно з даними звітної декларації з податку на прибуток. Єдинники цей рядок не заповнюють.

Методику складання балансу на ТОВ «ОВК-Технолоджі» розглянемо на прикладі балансу, складеного станом на 31.12.2020 р. Для перевірки

обираємо показники на кінець звітної періоду, тобто станом на 31.12.2020 року, які наведені в сальдово-оборотній відомості за 2020 рік. У балансі ТОВ «ОВК-Технолоджі» відображаються активи, зобов'язання та власний капітал. Підсумок активів балансу дорівнює пасиву, тобто сумі зобов'язань та власного капіталу. Результати порівняння даних сальдово-оборотної відомості за 2020 рік (додаток 3) та даних балансу на 31.12.2020 р. (додаток Ж) представлені в таблиці 2.7.

Методом взаємної звірки даних інвентаризаційних відомостей основних засобів, запасів та грошових коштів станом на 31.12.2020 р. з даними оборотних відомостей та залишками в Головній книзі по рахункам розбіжностей не виявлено. Дані про залишки грошових коштів в касі були підтверджені даними касової книги, а дані про залишки грошових коштів на розрахунковому рахунку – випискою банку. Також взаємна звірка реєстрів аналітичного обліку (журнал-ордер та відомість, які представлені в додатках К та Л по рахункам 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями» та 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками») та даних Сальдово-оборотної відомості (додаток 3) (табл. 2.7). показала, що при відображенні матеріальних активів, власного капіталу довгострокових зобов'язань розбіжностей між даними реєстрами обліку немає. Але були виявлені розбіжності при відображенні дебіторської заборгованості та поточних зобов'язань, спричинені некоректним відображенням авансів отриманих та наданих, згортанням заборгованості по податкам та зборам. Такі помилки вимагають приділення уваги до аналітичного обліку.

У звіті про фінансові результати наводиться інформація про доходи, витрати, прибутки і збитки від діяльності підприємства за звітний період. Для перевірки звіту про фінансові результати використовуємо обороти по рахункам обліку доходів та витрат із сальдово-оборотної відомості за 2020 рік (Додаток 3), результати порівняння представлені в таблиці 2.8.

Таблиця 2.7

Результати порівняння даних сальдово-оборотної відомості за 2020 рік та даних балансу на 31.12.2020 р.

ТОВ «ОВК-Технолоджі»

Код рядка	Назва статті та порядок її заповнення	Сума, тис. грн..	Рахунки, використані для заповнення рядка	Сума, грн..		Примітки
1005	У статті "Незавершені капітальні інвестиції" відображається вартість незавершених на дату балансу капітальних інвестицій в необоротні активи на будівництво, реконструкцію, модернізацію (інші поліпшення, що збільшують первісну (переоцінену) вартість), виготовлення, придбання об'єктів матеріальних необоротних активів (у тому числі необоротних матеріальних активів, призначених для заміни діючих, і устаткування для монтажу).	0	0	0		Розбіжностей не виявлено
1010, 1011, 1012	У статті "Основні засоби" наводиться вартість власних та отриманих на умовах фінансового лізингу, довірчого управління об'єктів і орендованих цілісних державних майнових комплексів, які віднесені до складу основних засобів, а також вартість інших необоротних матеріальних активів, державні (казенні) та комунальні підприємства відображають вартість майна, отриманого на праві господарського відання чи праві оперативного управління, та об'єктів інвестиційної нерухомості. У цій статті також наводиться вартість нематеріальних активів. У статті наводяться залишкова та окремо первісна (переоцінена) вартість основних засобів, нематеріальних активів та інших необоротних матеріальних активів, а також нарахована в установленому порядку сума їх зносу (у дужках). До підсумку балансу включається залишкова вартість, яка визначається як різниця між первісною (переоціненою) вартістю вказаних необоротних активів і сумою їх зносу на дату балансу.	0	0	0		Розбіжностей не виявлено
1020	У статті "Довгострокові біологічні активи" відображається вартість довгострокових біологічних активів, облік яких ведеться згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 30 "Біологічні активи", затвердженим наказом					

Код рядка	Назва статті та порядок її заповнення	Сума, тис. грн..	Рахунки, використані для заповнення рядка	Сума, грн..		Примітки
	Міністерства фінансів України від 18 листопада 2005 року N 790, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 05 грудня 2005 року за N 1456/11736 (зі змінами) (далі - Положення (стандарт) 30). У цій статті наводиться справедлива вартість довгострокових біологічних активів. У разі якщо відповідно до Положення (стандарту) 30 довгострокові біологічні активи обліковуються за первісною вартістю, у цій статті наводиться їх залишкова вартість, яка включається до підсумку балансу.					
1030	У статті "Довгострокові фінансові інвестиції" відображаються фінансові інвестиції на період більше одного року, а також усі інші фінансові інвестиції, які не можуть бути вільно реалізовані в будь-який час.	0	0	0		Розбіжностей не виявлено
1090	У статті "Інші необоротні активи" наводяться суми інших необоротних активів, які не можуть бути включені до згаданих вище статей розділу "Необоротні активи". При переході підприємств на застосування цього Положення (стандарту) до цієї статті на початок звітного року також включаються дані, наведені у статті "Відстрочені податкові активи" (рядок 1045) Балансу (Звіту про фінансовий стан) (форма N 1) на кінець попереднього року.	0	0	0		Розбіжностей не виявлено
1100	У статті "Запаси" відображається вартість запасів сировини, основних і допоміжних матеріалів, палива, покупних напівфабрикатів і комплектувальних виробів, запасних частин, тари (крім інвентарної), будівельних матеріалів та інших матеріалів, призначених для використання в ході нормального операційного циклу. У цій статті також наводяться витрати на незавершене виробництво і незавершені роботи (послуги), валова заборгованість замовників за будівельними контрактами. Окремо відображається готова продукція, в якій наводиться собівартість виробів на складі, обробка яких закінчена та які пройшли випробування, приймання, укомплектовані згідно з умовами договорів із замовниками та відповідають технічним умовам і стандартам, сільськогосподарська продукція в оцінці, визначеній відповідно до Положення (стандарту) 30, а також наводиться покупна вартість товарів, придбаних підприємствами для подальшого продажу.	1679,0	20 «Виробничі запаси» 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети» 23 «Виробництво» 26 «Готова продукція» 28 «Товари»	1354353,00 0,00 652,33 1822,00 307582,79 1664410,12		Сума статті <u>завищена</u> на 14,59 тис.грн.

Код рядка	Назва статті та порядок її заповнення	Сума, тис. грн..	Рахунки, використані для заповнення рядка	Сума, грн..		Примітки
1110	У статті "Поточні біологічні активи" відображається вартість поточних біологічних активів тваринництва (дорослі тварини на відгодівлі і в нагулі, птиця, звірі, кролі, дорослі тварини, вибракувані з основного стада для реалізації, молодняк тварин на вирощуванні і відгодівлі), а також рослинництва (зернові, технічні, овочеві та інші культури), облік яких ведеться відповідно до Положення (стандарту) 30.	0	0	0		0
1125	У статті "Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги" відображається заборгованість покупців або замовників за реалізовані їм продукцію, товари, роботи або послуги, включаючи забезпечену векселями заборгованість скоригована на резерв сумнівних боргів (нетто).	22,2	36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»	0		Сума статті завищена на 22,2 тис. грн..
1135	У статті "Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом" відображається визнана дебіторська заборгованість казначейських, фінансових і податкових органів, державних цільових фондів, зокрема за розрахунками з тимчасової непрацездатності. Окремо наводиться дебіторська заборгованість з податку на прибуток.	61,4	65 «Розрахунки за страхуванням»	14015,44		Сума статті завищена на 47,4 тис. грн..
1155	У статті "Інша поточна дебіторська заборгованість" відображається заборгованість дебіторів, яка не включена до інших статей дебіторської заборгованості, скоригована на резерв сумнівних боргів (нетто) та яка відображається у складі оборотних активів.	161,3	68 «Розрахунки за іншими операціями» 63 «Розрахунки х поставальниками та підрядниками» 67 «Розрахунки з учасниками» 3771 «Розрахунки з іншими дебіторами ПДВ» 378 «Розрахунки з державними цільовими фондами»	123817,35 11522,95 3523,30 138863,60		Сума статті завищена на 22,44 тис. грн.
1160	У статті "Поточні фінансові інвестиції" відображаються фінансові інвестиції на строк, що не перевищує один рік, які	0	-	0		Розбіжностей

Код рядка	Назва статті та порядок її заповнення	Сума, тис. грн..	Рахунки, використані для заповнення рядка	Сума, грн..		Примітки
	можуть бути вільно реалізовані в будь-який момент (крім інвестицій, які є еквівалентами грошових коштів).					не виявлено
1165	У статті "Гроші та їх еквіваленти" відображаються готівка в касі підприємства, гроші на поточних та інших рахунках у банках, які можуть бути вільно використані для поточних операцій, а також грошові кошти в дорозі, електронні гроші, еквіваленти грошей. У цій статті наводяться кошти в національній або іноземних валютах. Кошти, які не можна використати для операцій протягом одного року, починаючи з дати балансу, або протягом операційного циклу внаслідок обмежень, виключаються зі складу оборотних активів та відображаються як необоротні активи.	314,8	30 «Готівка» 31 «Рахунки в банках»	- 314768,51		Розбіжностей не виявлено
1170	У статті "Витрати майбутніх періодів" відображаються витрати, що мали місце протягом поточного або попередніх звітних періодів, але належать до наступних звітних періодів.	0				
1190	У статті "Інші оборотні активи" наводяться суми оборотних активів, які не включені до згаданих вище статей розділу "Оборотні активи". У цій статті наводяться, зокрема, вартість грошових документів і сальдо субрахунку 643 "Податкові зобов'язання" рахунку 64 "Розрахунки за податками й платежами".	190,1	643 «Податкові зобов'язання» 6442 «Неодержані податкові накладні»	85807,64 343796,76 429604,4		Стаття занижена на 239,40 тис.грн.
1200	У розділі III "Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття" відображається вартість необоротних активів та груп вибуття, які утримуються для продажу, що визначається відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 27 "Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність", затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 07.11.2003 N 617, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 17.11.2003 за N 1054/8375 (далі - Положення (стандарт) 27).	0	-	0		Розбіжностей не виявлено
1400	У статті "Зареєстрований (пайовий) капітал" наводиться зафіксована в установчих документах сума статутного капіталу підприємства з урахуванням суми внесків до оголошеного, але ще не зареєстрованого статутного капіталу. Підприємства, для яких не передбачена фіксована сума статутного капіталу, відображають у цій статті суму фактичного внеску власників до	1,3	40 «Статутний капітал»		1300,00	Розбіжностей не виявлено

Код рядка	Назва статті та порядок її заповнення	Сума, тис. грн..	Рахунки, використані для заповнення рядка	Сума, грн..		Примітки
	статутного капіталу підприємства. У цій статті також наводяться сума пайового капіталу (пайових внесків) членів споживчого товариства, спілок та інших організацій, внески засновників підприємства понад статутний капітал.					
1410	У статті "Додатковий капітал" відображаються сума дооцінки необоротних активів, вартість безоплатно отриманих підприємством від інших юридичних або фізичних осіб необоротних активів та інші види додаткового капіталу.	0	-	0		Розбіжностей не виявлено
1415	У статті "Резервний капітал" наводиться сума резервів, створених відповідно до законодавства або установчих документів за рахунок нерозподіленого прибутку підприємства.	0	-	0		Розбіжностей не виявлено
1420	У статті "Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)" відображається сума нерозподіленого прибутку або непокритого збитку. Сума непокритого збитку наводиться в дужках та вираховується при визначенні підсумку власного капіталу. У першому місяці року переходу на застосування цього Положення (стандарту) сальдо рахунків 17 "Відстрочені податкові активи" і 54 "Відстрочені податкові зобов'язання" підлягає згортанню взаємною кореспонденцією цих рахунків із відображенням різниці на рахунок 44 "Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)".	(161,6)	44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)»	161600,00		Розбіжностей не виявлено
1425	У статті "Неоплачений капітал" відображається сума заборгованості власників (учасників) за внесками до статутного капіталу. Господарські товариства у цій статті також відображають вилучений капітал, тобто фактичну собівартість часток, викуплених у своїх учасників, державні (казенні) та комунальні підприємства - передачу майна відповідно до Положення про порядок бухгалтерського обліку окремих активів та операцій підприємств державного, комунального секторів економіки і господарських організацій, які володіють та/або користуються об'єктами державної, комунальної власності, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 19.12.2006 N 1213, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 26.12.2006 за N 1363/13237. Суми за цією статтею вираховуються при визначенні підсумку власного капіталу.	0	-	0		Розбіжностей не виявлено

Код рядка	Назва статті та порядок її заповнення	Сума, тис. грн..	Рахунки, використані для заповнення рядка	Сума, грн..		Примітки
1595	У розділі "Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення" наводиться сума заборгованості підприємства банкам за отримані від них кредити, яка не є поточним зобов'язанням, сума довгострокової заборгованості підприємства за зобов'язаннями щодо залучення позикових коштів (крім кредитів банків), на які нараховуються відсотки, та за іншими довгостроковими зобов'язаннями. У цьому розділі відображається сума залишку коштів цільового фінансування і цільових надходжень, які отримані з бюджету та інших джерел, у тому числі коштів, вивільнених від оподаткування у зв'язку з наданням пільг з податку на прибуток підприємств, а також суми забезпечення для відшкодування наступних витрат і платежів (на виплату відпусток працівникам, виконання гарантійних зобов'язань тощо).	(37,3)	47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів» 55 «Інші довгострокові зобов'язання»	10600,00 26743,39 37343,39		Розбіжностей не виявлено
1600	У статті "Короткострокові кредити банків" відображається сума поточних зобов'язань підприємства перед банками щодо отриманих від них короткострокових позик. Зобов'язання за кредитами банків наводяться у балансі з урахуванням належної на кінець звітного періоду до сплати суми процентів за їх користування.	0	-	0		Розбіжностей не виявлено
1610	У статті "Поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями" наводяться суми зобов'язань, які утворилися як довгострокові, але з дати балансу підлягають погашенню протягом дванадцяти місяців.	0	-	0		Розбіжностей не виявлено
1615	У статті "Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги" відображається сума заборгованості постачальникам і підрядникам за матеріальні цінності, виконані роботи та отримані послуги, включаючи заборгованість, забезпечену векселями. У цій статті також відображається заборгованість постачальникам за невідфактуровані поставки і розрахунки з надлишку товарно-матеріальних цінностей, який встановлено при їх прийманні.	13,5	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»			Стаття завищена на 13,5 тис.грн.
1620	У статті "Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом" відображається заборгованість підприємства за всіма видами платежів до бюджету,	475,9	641 «Розрахунки за податками» 642 «Розрахунки за		435296,23	Сума статті завищена на 39,74 тис.

Код рядка	Назва статті та порядок її заповнення	Сума, тис. грн..	Рахунки, використані для заповнення рядка	Сума, грн..		Примітки
	включаючи суму податку з працівників підприємства. У цій статті окремо наводиться поточна кредиторська заборгованість з податку на прибуток.		обов'язковими платежами»		858,87 436155,1	грн.
1625	У статті "Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування" відображається сума заборгованості з відрахувань на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, страхування майна підприємства та індивідуального страхування його працівників.	4,1	65 «Розрахунки за страхуванням		0	Сума статті завищена на 4.1 тис.грн.
1630	У статті "Поточні зобов'язання за розрахунками з оплати праці" відображається заборгованість за нарахованою, але ще не сплаченою сумою оплати праці, а також за депонованою заробітною платою. Заборгованість працівників перед підприємством за операціями з оплати праці наводиться у статті "Інша поточна дебіторська заборгованість".	29,8	66 «Розрахунки з оплати праці»		29773,86	Розбіжностей не виявлено
1665	У статті "Доходи майбутніх періодів" відображаються доходи, отримані протягом поточного або попередніх звітних періодів, які належать до наступних звітних періодів.	0	-	0		Розбіжностей не виявлено
1690	У статті "Інші поточні зобов'язання" відображаються суми зобов'язань, які не включені до інших статей, наведених у розділі "Поточна кредиторська заборгованість", зокрема заборгованість за одержаними авансами, заборгованість засновникам у зв'язку з розподілом прибутку, заборгованість пов'язаним сторонам, сальдо субрахунку 644 "Податковий кредит" рахунку 64 "Розрахунки за податками й платежами" і сума валової заборгованості замовникам за будівельними контрактами.	2103,1	68 «Розрахунки з іншими кредиторами» 6441 «Податковий кредит» 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»		84817,07 703138,44 1687452,63 2475408,14	Сума статті занижена на 372,31 тис. грн..
1700	У розділі IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття відображаються зобов'язання, пов'язані з необоротними активами та групами вибуття, які утримуються для продажу, що визначаються відповідно до Положення (стандарту) 27.	0	-	0		Розбіжностей не виявлено

Таблиця 2.8

Результати порівняння даних сальдово-оборотної відомості за 2020 рік та даних звіту про фінансові результати за 2020 рік ТОВ «ОВК-Технолоджі»

Код рядка	Назва статті та порядок її заповнення	Сума, тис. грн..	Рахунки, використані для заповнення рядка	Сума, грн..	Результати перевірки
2000	У статті "Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) відображається дохід від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг без непрямих податків і зборів та інших вирахувань з доходу.	7662,7	70 «Доходи від реалізації» за вирахуванням ПДВ	7662683,33	Розбіжностей не виявлено
2120	У статті "Інші операційні доходи" відображаються суми інших доходів від операційної діяльності підприємства, крім доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг): дохід від операційної оренди активів; дохід від операційних курсових різниць; відшкодування раніше списаних активів; дохід від реалізації оборотних активів (крім фінансових інвестицій), необоротних активів, утримуваних для продажу, та груп вибуття тощо. Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції та дохід від зміни вартості поточних біологічних активів також наводяться у цій статті.	3608,7	71 «Інший операційний дохід» (712 «Дохід від реалізації інших оборотних активів») за вирахуванням ПДВ	3608679,53	Розбіжностей не виявлено
2240	У статті "Інші доходи" відображаються: дивіденди, відсотки, доходи від участі в капіталі та інші доходи, отримані від фінансових інвестицій; дохід від реалізації фінансових інвестицій; дохід від неопераційних курсових різниць; інші доходи, які виникають у процесі діяльності, але не пов'язані з операційною діяльністю підприємства.	0	73 «Інші фінансові доходи» 74 «Інші доходи» за вирахуванням ПДВ 75 «Надзвичайні доходи»	-	Розбіжностей не виявлено
2050	У статті "Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)" показується виробнича собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) та/або собівартість реалізованих товарів, визначена відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 "Витрати", затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 31.12.99 N 318, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 19.01.2000 за N 27/4248 (із змінами).	6265,8	90 «Собівартість реалізації»	6265760,11	Розбіжностей не виявлено

Код рядка	Назва статті та порядок її заповнення	Сума, тис. грн..	Рахунки, використані для заповнення рядка	Сума, грн..	Результати перевірки
2180	У статті "Інші операційні витрати" наводяться адміністративні витрати, витрати на збут, а також собівартість реалізованих оборотних активів (крім готової продукції, товарів і фінансових інвестицій), необоротних активів, утримуваних для продажу, та груп вибуття; відрахування на створення резерву сумнівних боргів і сума списаних безнадійних боргів; втрати від знецінення виробничих запасів; втрати від операційних курсових різниць; визнані економічні санкції; відрахування для забезпечення відшкодування наступних операційних витрат; інші витрати, що пов'язані з операційною діяльністю підприємства. У цій статті також відображається належна до сплати за звітний період відповідно до законодавства сума податків і зборів. Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції та витрати від зміни вартості поточних біологічних активів також наводяться у цій статті.	4703,7	92 «Адміністративні витрати» 94 «Інші витрати операційної діяльності»	1495138,15 3208544,74 4703682,89	Розбіжностей не виявлено
2270	У статті "Інші витрати" відображаються: витрати на сплату процентів та інші витрати підприємства, пов'язані із запозиченнями; втрати від участі в капіталі; собівартість реалізації фінансових інвестицій; втрати від неопераційних курсових різниць; втрати від уцінки фінансових інвестицій та необоротних активів; інші витрати, які виникають у процесі діяльності, але не пов'язані з операційною діяльністю підприємства.	0	-	0	Розбіжностей не виявлено

Загальновиробничі витрати в обсязі 15413,44 грн. (дебетовий оборот по рахунку 91) повністю списуються до складу собівартості реалізованої продукції, що відповідає підходу, передбаченому в наказі про облікову політику, який, в свою чергу, відповідає П(С)БО 16 «Витрати».

Висновки до розділу 2

За результатами дослідження процедур складання фінансової звітності на ТОВ «ОВК-Технолоджі» було зроблено такі висновки:

1. Товариство з обмеженою відповідальністю «ОВК-» (надалі ТОВ «ОВК-Технолоджі») створене і зареєстроване згідно чинного законодавства України. ТОВ «ОВК-Технолоджі» відноситься до категорії малих підприємств. Для забезпечення діяльності Товариства сформовано Статутний капітал Товариства у розмірі 10 000 грн. Учасником товариства є одна особа, яка має 100% часток. Товариство має право займатись будь-якою господарською діяльністю, не забороненою законодавством України, оскільки в статуті передбачено доволі широкий перелік діяльностей.

2. ТОВ «ОВК-Технолоджі» є прибутковим підприємством, але стабільного розширення діяльності не спостерігається. кінцевий фінансовий результат діяльності ТОВ «ОВК-Технолоджі» формують доходи та витрати від двох видів діяльностей: основної та іншої операційної, результативність яких є різною. «Золоте правило» на підприємстві не дотримується, оскільки чистий прибуток зменшуються, виручка від реалізації зростає, але набагато меншими темпами у порівнянні із середньою величиною активів, отже майно ТОВ «ОВК-Технолоджі» використовується з кожним роком менше ефективно. Період окупності ТОВ «ОВК-Технолоджі» в 2018 році становив 2 роки, в 2019 році – майже 42 роки, а в 2020 році – 10 років.

3. ТОВ «ОВК-Технолоджі» відноситься до категорії малих

підприємств. Відповідно до П(С)БО 25 “Фінансова звітність суб’єкта малого підприємництва” звітність підприємства складається з Балансу (форми № 1-М) та Звіту про фінансові результати (форми № 2-М). Всі умови, яким повинно відповідати підприємство для того, щоб складати та подавати скорочену фінансову звітність на підприємстві дотримані: обмеження стосовно обсягу виручки від реалізації, чисельності працюючих, структури статутного капіталу, засновників.

4. Формування та представлення фінансової звітної інформації відбувається в декілька етапів: 1) організація бухгалтерського обліку на підприємстві; 2) поточна реєстрація; 3) інвентаризація та інші додаткові процедури; 4) складання пробного балансу (сальдово-оборотної відомості); 5) підготовка фінансової звітності. Ознайомлення з наказом про облікову політику показує, що окремий розділ, присвячений процедурам формування фінансової звітності та врахування особливих процедур та подій в ньому відсутні, хоча підприємство стикається з питаннями необхідності виправлення помилок та внесення змін до фінансової звітності, врахування подій після дати балансу, дотримання принципу безперервності діяльності.

5. Аналізуючи план рахунків, який застосовується на ТОВ «ОВК-Технолоджі», можна зробити висновок, що в цілому він відповідає Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств і організацій та Інструкції з його застосування з деякими коригуваннями, які ураховують специфіку діяльності товариства і в цілому забезпечує формування достовірної інформації.

6. Взаємна звірка реєстрів аналітичного обліку (оборотних відомостей) та даних Головної книги по рахункам бухгалтерського обліку показала, що при відображенні матеріальних активів, власного капіталу довгострокових зобов’язань розбіжностей між даними реєстрами обліку немає. Але були виявлені розбіжності при відображенні дебіторської заборгованості та поточних зобов’язань, спричинені некоректним відображенням авансів отриманих та наданих, згортанням заборгованості по податкам та зборам.

Такі помилки вимагають приділення уваги до аналітичного обліку. Розбіжностей при складання звіту про фінансові результати з даними бухгалтерського обліку не виявлено.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕДУР ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ТА ЇХ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

3.1. Методика відображення змін в обліковій політиці та вплив помилок у фінансовій звітності

Як показали результати дослідження процедур формування фінансової звітності на ТОВ «ОВК-Технолоджі», недостатня увага приділена необхідності наявності чіткого механізму виправлення помилок та внесення змін до облікової політики, в тому числі до облікових оцінок.

До правил ведення бухгалтерського обліку вносяться певні зміни. Залежно від методів їх визнання можна відокремити три види таких змін: в обліковій політиці; в облікових оцінках; внаслідок виявлених помилок.

Правильна класифікація змін важлива, тому що різні їх види по-різному реєструються в обліку (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Способи відображення змін, що відносяться до минулих періодів

Вид змін	Способи відображення змін		
	Коригування сальдо прибутку	Віднесення на поточні витрати	Облік змін у перспективі
Зміни в обліковій політиці	+ пп. 12.1 П(С)БО 6	+ п.7, 14 П(С)БО 6	+ п.13 П(С)БО 6
Зміни в обліковій оцінці	-	+ п.7 П(С)БО 6	+ п.8 П(С)БО 6
Зміни у зв'язку з помилками	+ п.4 П(С)БО 6	-	-

Оскільки зміни в облікових оцінках відображаються шляхом відображення в складі поточних витрат та в перспективі, основу увагу приділимо внесенню змін в облікову політику та виправленню помилок, які можуть траплятися в обліку, що, в свою чергу, впливає на показники фінансової звітності.

Зміни в обліковій політиці можна розділити на дві категорії: сума змін має лише ретроспективний ефект; сума змін має сукупний (кумулятивний) ефект. У першому випадку розраховують вплив тільки на величину нерозподіленого прибутку на початок року. При цьому змінюється сума прибутку лише в одному (минулому) періоді, що буде відображено у звіті про власний капітал.

Другу категорію змін використовують у разі альтернативного порядку обліку: змінюється сума прибутку не тільки у минулому, а й у всіх наступних періодах. Такі зміни облікової політики підприємства відображають у фінансовій звітності шляхом подання додаткової інформації (на практиці - часто у вигляді додаткових колонок). Це роблять для того, аби показати чистий прибуток і фінансовий стан в поточному і минулих періодах, начебто нова облікова політика застосовувалася завжди. Важливо пам'ятати, що сукупний ефект змін необхідно подавати за вирахуванням податку на прибуток.

Розглянемо таку ситуацію як зміна облікової політики (з сукупним кумулятивним ефектом). Підприємством в грудні 2018 року був придбаний верстат. Собівартість придбаного верстату становила 20000 грн.; термін його корисної експлуатації був встановлений на рівні чотирьох років; очікується, що цей верстат матиме ліквідаційну вартість 2000 грн. Протягом двох років (2019-2020рр.) застосовувався прямолінійний метод нарахування амортизації. У грудні 2020 року було вирішено змінити метод нарахування амортизації на кумулятивний.

Розрахунок амортизаційних відрахувань при застосуванні методу прямолінійного списання наведено в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Розрахунок амортизації методом прямолінійного списання

Рік	Розрахунок	Амортизаційні відрахування	Накопичена амортизація	Балансова вартість
2018	-	-	-	20000
2019	$\frac{1}{4} * 18000$	4500	4500	15500
2020	$\frac{1}{4} * 18000$	4500	9000	11000

Амортизація за кумулятивним методом була розрахована наступним чином (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Розрахунок амортизації за кумулятивним методом

Рік	Розрахунок	Амортизаційні відрахування	Накопичена амортизація	Балансова вартість
2018	-	-	-	20000
2019	$4/10 * 18000$	7200	7200	12800
2020	$3/10 * 18000$	5400	12600	7400

Отже різниця в сумі амортизації за два роки буде становитиме: $(7200 + 5400 - 4500 - 4500) = 3600$ грн. Таку зміну в обліковій політиці слід відобразити наступним чином: Дт 441 «Нерозподілений прибуток» Кт 131 «Знос основних засобів» на суму 3600 грн.

Відображаючи нарахування амортизації за 2019-2020 роки, підприємство визнавало у фінансовому обліку відстрочений податковий актив, що виникає через застосування різних методів амортизації. Після переходу на кумулятивний метод треба відкоригувати раніше відображений відстрочений податковий актив. Внаслідок збільшення витрат по амортизації чистий прибуток зменшиться на суму 3600 грн., відповідно податок на прибуток, розрахований за даними бухгалтерського обліку, також зменшиться на 900 грн. ($3600 \text{ грн.} * 25\%$). Ця сума (900 грн.) збільшить суму відстроченого податкового активу. В бухгалтерському обліку цю зміну слід відобразити наступним чином: Дт 17 «Відстрочені податкові активи» Кт 441 «Нерозподілений прибуток».

У цьому прикладі буде змінено не тільки сальдо нерозподіленого прибутку на початок 2021 року, а й під впливом новообраного методу амортизації змінюватимуться витрати усіх наступних років. У цьому проявиться сукупний кумулятивний ефект.

Помилки при складанні фінансової звітності призводять до викривленого представлення реальної картини фінансового та майнового стану підприємства, впливають на результати його аналізу, вводять в оману

зацікавлених користувачів

Згідно з базовим підходом суттєву помилку, допущену у попередніх періодах, слід виправляти шляхом коригування сальдо нерозподіленого прибутку на початок звітного періоду. При цьому порівняльна інформація за попередні періоди перераховується у разі доцільності, тобто подається таким чином, начебто суттєва помилка була виправлена в тому періоді, в якому вона була допущена. Однак перерахунок порівняльної інформації не вимагає внесення поправок до звітів, які вже були схвалені акціонерами або надані регулюючим органам, якщо національне законодавство не містить такої вимоги. В примітках до фінансової звітності слід розкрити таку інформацію щодо виправлення суттєвих помилок:

- 1) характер суттєвої помилки;
- 2) суму виправлень за поточний і за кожний з попередніх відображених періодів;
- 3) суму виправлень, які належать до попередніх періодів, включених до порівняльної інформації;
- 4) факт перерахунку порівняльної інформації або недоцільність такого перерахунку.

Згідно з альтернативним підходом сума виправлення суттєвої помилки відображається у складі прибутків або збитків поточного звітного періоду. При цьому порівняльна інформація зберігається у тому вигляді, в якому вона наведена у фінансових звітах. Проте, у разі доцільності має надаватися додаткова прогностна інформація для відображення чистого прибутку або збитку за поточний та будь-який період таким чином, начебто суттєва помилка була виправлена в тому періоді, в якому вона була допущена.

В міжнародних стандартах фінансової звітності вимагається, щоб у примітках до фінансових звітів підприємства розкривали:

- при застосуванні базового підходу: характер суттєвої помилки; суму виправлень за поточний і за кожний з попередніх відображених періодів; суму виправлень, які належать до попередніх періодів, включених до

порівняльної інформації; факт перерахунку порівняльної інформації або недоцільність такого перерахунку.

- при застосуванні альтернативного підходу: характер суттєвої помилки; суму виправлення помилок, відображену в чистому прибутку або збитку за поточний період; суму виправлення, включену в кожний період, за який надається прогнозна інформація, і суму виправлення, яка належить до періодів, що передують тим, які було охоплено прогноною інформацією (у разі недоцільності надання прогнозої інформації цей факт також має бути розкритий).

Згідно П(С)БО 6 у примітках до фінансових звітів слід розкривати таку інформацію щодо виправлення помилок, які мали місце в попередніх періодах:

- зміст і суму помилки;
- статті фінансової звітності минулих періодів, які були переобраховані з метою повторного подання порівняльної інформації;
- факт повторного оприлюднення виправлених фінансових звітів або недоцільність повторного оприлюднення.

Розглянемо порядок виправлення помилки, допущений в бухгалтерському обліку та яка, відповідно, призвела до викривлень у фінансовій звітності.

При перевірці надходження основних засобів на підприємстві було встановлено, що не вірно визначалася первісна вартість, а саме: витрати на установку і доведення об'єкта основних засобів до стану, придатного до експлуатації, відносились до складу витрат. Підприємство порушило п. 8 П(С)БО 7, де вказано, що до первісної вартості об'єкта основних засобів повинні відноситися:

- суми, що сплачують постачальникам активів та підрядникам за виконання будівельно-монтажних робіт (без непрямих податків);
- реєстраційні збори, державний збір і аналогічні платежі, здійснювані в зв'язку з придбанням (отриманням) прав на об'єкт основних засобів;

- суми ввізного мита;
- суми непрямих податків у зв'язку з придбанням (створенням) основних засобів (якщо вони не відшкодуються підприємству);
- витрати зі страхування ризиків доставки основних засобів;
- витрати на установку, монтаж, налагодження основних засобів;
- інші витрати, безпосередньо пов'язані з доведенням основних засобів до стану, у якому вони придатні для використання із заплановою метою.

Таким чином, підприємство завищило витрати виробництва і занизило первісну вартість об'єкта основних засобів на суму витрат на установку і налагодження (рис. 3.1).

Рис. 3.1. Сутність та наслідки виявленої помилки при формуванні первісної вартості об'єкту основних засобів при відображенні в обліку його надходження та введення в експлуатацію

Розглянемо механізм виправлення вказаних помилок, який схематично зображено на рис. 3.2.

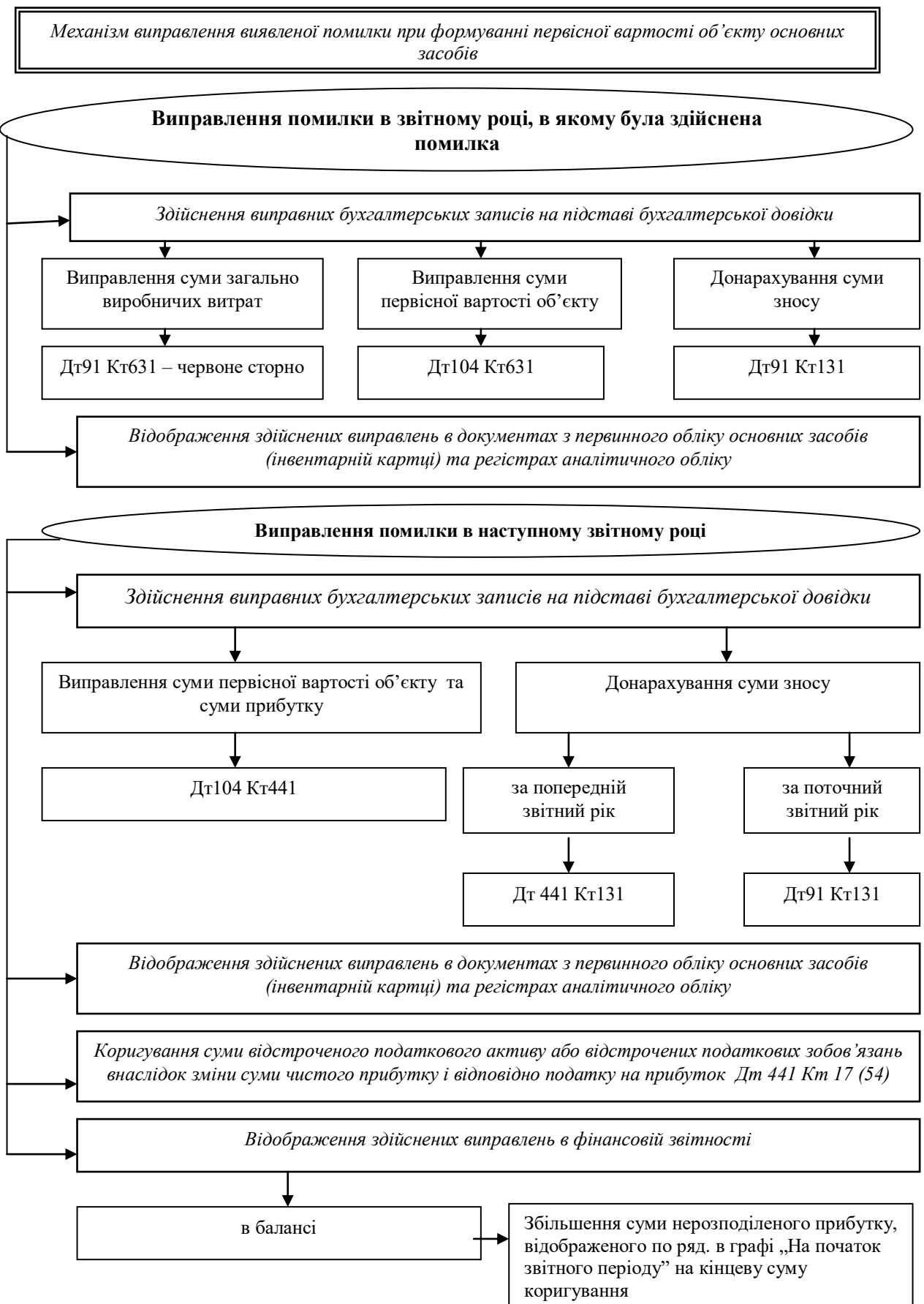

Рис. 3.2. Механізм виправлення помилки при формуванні первісної вартості

Так, в жовтні 2019 року підприємство придбало стенд регулювання паливної апаратури за ціною 12000 грн., в т.ч. ПДВ 2000 грн. В обліку придбання та введення в експлуатацію стенда було відображено наступними проводками:

Дт 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів» Кт 631 «Розрахунки з постачальниками» - на суму 10000 грн.

Дт 641 «Розрахунки з бюджетом» (субрахунок по обліку ПДВ) Кт 631 «Розрахунки з постачальниками» - на суму 2000 грн.

Дт 104 «Машини та обладнання» Кт 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів» - на суму 10000 грн.

Витрати по його монтажу та налагодженню були сплачені постачальнику додатково за окремими рахунком на суму 2400 грн., в т.ч. ПДВ 400 грн. В обліку дані витрати були відображені проводками:

Дт 91 «Загальновиробничі витрати» Кт 631 «Розрахунки з постачальниками» - на суму – 2000 грн.

Дт 641 «Розрахунки з бюджетом» (субрахунок по обліку ПДВ) Кт 631 «Розрахунки з постачальниками» – на суму 400 грн.

Порядок здійснення коригуючи записів залежить від періоду проведення виправлення.

Випадок 1. Виправлення виконуються в тому ж звітному періоді, коли помилка була здійснена, наприклад, в грудні 2019 року.

По-перше, необхідно зменшити витрати виробництва та збільшити первісну вартість об'єкта проводками:

Дт 91 Кт 631 – червоним сторно – 2000 грн.

Дт 152 Кт 631 – 2000 грн.

Дт 104 Кт 152 – 2000 грн.

По-друге, необхідно здійснити виправлення в інвентарній картці об'єкту, зазначивши, що первісна вартість становить не 10000 грн., а 12000 грн.

По-третє, необхідно донарахувати амортизацію за період між

здійсненням помилки та здійсненням виправлення. В даному випадку – лише за листопад місяць. Для даного об'єкта основних засобів для нарахування амортизації використовується метод прямолінійного нарахування амортизації і застосовується норма амортизації 15% на рік. Отже, за листопад місяць була нарахована сума зносу в розмірі $(10000 \text{ грн.} * 15\%) / 12 = 125 \text{ грн.}$, а необхідно було нарахувати, виходячи зі збільшеної первісної вартості $(12000 \text{ грн.} * 15\%) / 12 = 150 \text{ грн.}$ Таким чином в грудні місяці сума нарахованого зносу по даному об'єкту буде становити $175 \text{ грн.} = 150 \text{ грн.} + 25 \text{ грн.}$ (сума зносу за грудень та сума донарахованого зносу за листопад). Ця сума знайде відображення проводкою Дт 91 Кт 131.

Випадок 2. Виправлення виконується в наступному звітному році, наприклад, на момент проведення аудиторської перевірки, тобто в березні 2020 року.

В цьому випадку при виправленні помилки слід користуватися вимогами Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 6 „Виправлення помилок та зміни у фінансових звітах”, статтями 4 та 12 якого, визначено, що виправлення помилок, допущених при складанні фінансових звітів в попередніх періодах, та відображення впливу зміни облікової політики на події та операції минулих періодів відображається в звітності шляхом коригування сальдо нерозподіленого прибутку на початок звітного періоду.

В попередньому звітному періоді необхідно здійснити виправлення двох помилок:

- 1) заниження первісної вартості та, відповідно, завищення витрат виробництва;
- 2) заниження суми нарахованого зносу та, відповідно, завищення прибутку.

Помилку при формуванні первісної вартості об'єкту необхідно виправити наступним чином: Дт 104 Кт441 – 2000 грн. Дана проводка збільшує первісну вартість об'єкта та одночасно збільшує нерозподілений прибуток на 2000 грн., внаслідок чого виправляється помилка по включенню до загальновиробничих витрат витрат по налагодженню придбаного об'єкту,

і відповідно, заниження прибутку в 2007 році.

Далі необхідно донарахувати знос за період використання об'єкту в 2006 році. Як було розраховано вище, правильна щомісячна сума зносу повинна становити 150 грн., замість нарахованих 125 грн. Отже, за підсумками двох місяців сума донарахованого зносу буде становити $25 \text{ грн.} * 2 = 50 \text{ грн.}$ Дана сума буде відображена в обліку проводкою Дт441 Кт131.

Крім того, за підсумками 2019 року слід відкоригувати суму відстроченого податкового активу (або відстроченого податкового зобов'язання), який визнавало підприємство в обліку. Внаслідок здійснених виправлень чистий прибуток за 2019 рік збільшився на суму 1950 грн., відповідно податок на прибуток, розрахований за даними бухгалтерського обліку, також збільшиться на 487,5 грн. ($1950 \text{ грн.} * 25\%$). Ця сума (487,5 грн.) зменшить суму відстроченого податкового активу (або збільшить суму відстрочених податкових зобов'язань). В бухгалтерському обліку цю зміну слід відобразити наступним чином: Дт 441 «Нерозподілений прибуток» Кт 17 «Відстрочені податкові активи» (Кт 54 «Відстрочені податкові зобов'язання»).

Таким чином, за наслідками даних виправлень сума коригування сальдо нерозподіленого прибутку на початок 2020 року буде становити: 1462,5 грн. Саме збільшена сума нерозподіленого прибутку буде відображена в балансі по рядочку „Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)” в графі 3 „На початок звітного періоду” і тому не буде збігатися з відповідної сумою з графи „На кінець звітного періоду” з балансу, який було складено станом на 31.12.2019 р.

Донарахування суми зносу за січень - лютий 2020 року (50 грн., тобто по 25 грн. за кожний місяць) буде відображена звичайної проводкою Дт 91 Кт 131.

Внаслідок зроблених виправлень станом на 1.04.2020 р. первісна вартість об'єкту буде становити 12000 грн. (дебетове сальдо 104 рахунку), сума нарахованого зносу – 750 грн. (кредитове сальдо 131 рахунку), а

залишкова вартість – 11250 грн.

3.2. Механізм врахування подій після дати балансу при формуванні фінансової звітності

Фінансова звітність має містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки господарських операцій і подій, які можуть вплинути на рішення користувачів. Цю вимогу було сформульовано як принцип повного освітлення в ст.4 Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність". На практиці після складання звітності іноді виникають обставини, які можуть істотно вплинути на фінансовий стан підприємства. Наприклад, у січні компанія продала один зі своїх заводів або відбулася інша важлива подія. Про це треба повідомити користувача фінансової звітності, оскільки це важливо для розуміння та оцінки перспектив бізнесу і без подібних пояснень користувач фінансової звітності може бути введений в оману. Отже, обставини або події, що відбулися після звітної дати, обов'язково мають бути висвітлені у фінансовій звітності.

Можна виокремити такі групи подій, які відбуваються після дати балансу:

- ті, що підтверджують обставини, які існували на дату балансу;
- ті, що вказують на обставини, які виникли після звітної дати;
- ті, які вказують, що фінансову звітність не можна складати за принципом безперервності.

В додатку до П(С)БО 6 наведені прикладі подій, які вказують на обставини, що виникли після дати балансу:

- прийняття рішення щодо реорганізації підприємства;
- придбання цілісного майнового комплексу;
- рішення про припинення операцій, які становлять значну частину

основної діяльності підприємства;

- знищення (втрата) активів підприємства внаслідок пожежі, аварії, стихійного лиха або інших надзвичайних подій;
- прийняття рішення щодо емісії цінних паперів;
- не прогнозовані зміни індексів цін та валютних курсів;
- укладення контрактів щодо значних капітальних і фінансових інвестицій;
- прийняття законодавчих актів, які впливають на діяльність підприємства;
- дивіденди за звітний період, оголошені підприємством після дати балансу.

Якщо більш детально викласти ці події, врахувавши вимоги МСФЗ, то їх перелік може бути наступний:

- 1) значні операції зі звичайними акціями та потенційними звичайними акціями після дати балансу (випуск облігацій, акцій, дроблення акцій тощо);
- 2) втрати матеріальних активів внаслідок аварії, пожежі, повені, що сталися після дати балансу;
- 3) судовий процес за обставинами, що склалися виключно після дати балансу;
- 4) незакінчене або вже здійснене об'єднання великих підприємств, вибуття великого дочірнього підприємства, оголошення про ймовірність здійснення даних операцій;
- 5) оголошення плану про припинення діяльності, ліквідацію активів чи погашення зобов'язань, що стосуються діяльності, яка припиняється, або укладання обов'язкової угоди на продаж таких активів чи погашення таких зобов'язань;
- 6) суттєві придбання або продаж активів, експропріація великих активів урядом;
- 7) оголошення про значну реструктуризацію або про початок її здійснення;

- 8) зміна ринкової вартості інвестицій в акції;
- 9) зміни валютних курсів, які вплинули на монетарні статті в іноземній валюті;
- 10) оголошення дивідендів;
- 11) зміни в оподаткуванні, наприклад, зміни ставок податків або податкового законодавства, прийнятих або оголошених після балансу, які впливають на поточні та відстрочені податкові активи та зобов'язання;
- 12) визнання непередбачених зобов'язань, що виникли внаслідок виданих гарантій;
- 13) збитки за дебіторською заборгованістю виключно через серйозні проблеми, що виникли у дебітора після дати балансу тощо.

Такі події не потребують коригування інформації фінансової звітності. Їх розкривають у примітках, щоб фінансова звітність не могла ввести в оману свого користувача. Зазначимо, що розкриття в примітках є обов'язковим не для всіх подій, а лише для тих, інформація про які вплине на здатність користувачів робити відповідні оцінки та приймати рішення (п.17 П(С)БО 6), тобто лише для тих подій, наслідки яких є суттєвими. Розкриття передбачає не просто надання інформації, а й оцінку впливу події на результат або обґрунтування неможливості зробити таку оцінку (п.23 П(С)БО 6). Отже, в примітках до фінансової звітності слід розкрити:

- характер події;
- оцінку фінансового результату або твердження, що таку оцінку зробити неможливо.

Методи розкриття подій після дати балансу можуть бути наступними:

- пояснення, додаткова інформація або опис;
- перехресні посилання у разі прямого взаємозв'язку між певними статтями;
- таблиці для подання докладнішої інформації;
- примітки.

Інформацію готують так, наче подія сталася на дату балансу.

Текстуальні пояснення супроводжують словами «якби», «у разі» тощо.

Розглянемо приклад розкриття інформації про події після дати балансу. На підприємстві станом на 31.12.2020 р. існує залишок грошових коштів в іноземній валюті – 500 тис. євро, який був відображений в балансі в сумі 15000 тис. грн. в результаті перерахунку із застосуванням облікової ставки НБУ – 30,0 грн. за 1 євро (цифри умовні). За період з 2 січня по 16 лютого 2021 року курс євро значно виріс і склав 31,0 грн. за 1 євро. Якби перераховані за новим курсом грошові кошти в іноземній валюті були відображені в балансі на звітну дату, слід було б визнати збитки від операційної курсової різниці в розмірі 500 тис. грн., що відповідно призвело б до зменшення і чистого прибутку на 500 тис. грн. Втрати від курсових різниць (з урахуванням облікової ставки НБУ станом 31.03.2021 р.) будуть визнані у звіті за перший квартал 2021 року.

Розглянемо інший приклад розкриття інформації про події після дати балансу. 15 лютого 2021 року відбулися загальні збори акціонерів, на яких було винесено рішення щодо виплати дивідендів в розмірі 50 грн. на одну просту акцію та 100 грн. на одну привілейовану акцію (у відповідності із установчими документами) за підсумками діяльності в 2020 році. У разі відображення даних операцій на звітну дату нерозподілений прибуток в балансі зменшився б на 700 тис.грн., а в складі поточних зобов'язань були б відображені поточні зобов'язання за розрахунками з учасниками в сумі 700 тис.грн. Дані операції знайдуть відображення в проміжній звітності за перший квартал 2021 року.

Події, які забезпечують додаткові докази умов та обставин, які існували на дату балансу, впливають на оцінки, використані під час складання звітів. Ігнорування таких обставин не забезпечує достовірності звітів. Такі події, як правило, містять інформацію, яку було б відображено в обліку, якби її було відомо до звітної дати. Їх називають коригуючими, оскільки зазначені події вимагають коригування фінансової звітності (п.16 П(С)БО 6). Їх перелік наведено в додатку до П(С)БО 6:

- 1) оголошення банкрутом дебітора підприємства, заборгованість якого раніше була визнана сумнівною;
- 2) переоцінка активів після звітної дати, яка свідчить про стійке зниження їхньої вартості, визначеної на дату балансу;
- 3) отримання інформації про фінансовий стан і результати діяльності дочірніх і асоційованих підприємства, яка свідчить про стійке зниження вартості їхніх акцій на фондових біржах;
- 4) продаж запасів, який свідчить про необґрунтованість оцінки чистої вартості їх реалізації на дату балансу;
- 5) отримання від страхової організації матеріалів про уточнення розміру страхового відшкодування, переговори щодо якого велися на звітну дату;
- 6) виявлення помилок або порушень законодавства, що призвели до перекручення даних фінансової звітності.

Такі події вимагають здійснення коригування внаслідок їх впливу на певні показники фінансової звітності:

- 1) банкрутство замовника підтверджує наявність безнадійної дебіторської заборгованості на дату балансу;
- 2) продаж запасів нижче собівартості підтверджує, що чиста реалізаційна вартість цих запасів на дату балансу була нижчою за їхню собівартість;
- 3) продаж основних засобів за ціною, нижчою за їхню балансову вартість, свідчить про зменшення їхньої корисності на дату балансу;
- 4) виявлення суттєвих помилок свідчить про перекручення даних фінансової звітності.

Внесені після дати балансу зміни до фінансової звітності можуть позначитися на всіх її елементах. Загальне правило відображення змін свідчить, що коригувати активи та зобов'язання треба шляхом сторнування або здійснення додаткових записів в обліку. Залишок нерозподіленого прибутку не бере участі у відображенні коригувань. У таблиці 3.4 наведено

приклади коригуючих подій і варіанти коригувань фінансової звітності.

Таблиця 3.4

Події та варіанти коригувань фінансової звітності

Події, що відбулися після дати балансу	Коригування, які слід виконати на дату балансу
Знецінення матеріальних необоротних активів	Зменшення балансової вартості активів
Банкрутство дебітора	Списання заборгованості дебіторів
Продаж уцінених запасів	Коригування балансової вартості запасів до ціни продажу
Помилки, виявлені під час аудиту	Зміна елементів фінансової звітності
Програш судового процесу	Визнання забезпечення
Отримання інформації про завищення забезпечення	Зменшення оцінки забезпечення
Падіння вартості інвестицій в акції	Уцінка інвестицій

Розглянемо приклад коригування фінансової звітності в результаті виникнення подій, які забезпечують додаткові докази умов та обставин, які існували на дату балансу. В складі дебіторської заборгованості підприємства обліковується заборгованість покупців, яка була віднесена керівництвом підприємства до категорії «сумнівної». На суму боргу 2500000 грн. у фінансовій звітності за 2020 рік було відображено резерв сумнівних боргів. Один боржник, заборгованість якого складала 120000 грн., був ліквідований 26 січня. Ніякої компенсації одержати не вдалося. У цій ситуації слід відобразити списання заборгованості дебітора, хоча на дату балансу вона ще існувала. Коригування здійснюють записом: Дт 38 «Резерв сумнівних боргів» Кт 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» на суму 120000 грн. Якби резерв не було створено, списання заборгованості треба було б відобразити записом: Дт 944 «Сумнівні та безнадійні борги» Кт 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» на суму 2500000 грн.

Розглянемо приклад коригування фінансової звітності в результаті виникнення подій, які забезпечують додаткові докази умов та обставин, які існували на дату балансу. У січні 2020 року на склад заводу було оприбутковано останню партію готової продукції, виробництво якої було припинено. Протягом 2020 року жодної одиниці продати не вдалося. На дату

балансу (31.12.2020 року) балансову вартість цієї продукції було уцінено до чистої вартості реалізації, яка відповідає вартості брухту - 500000 грн. , а 5 лютого 2021 року був підписаний договір купівлі-продажу всієї партії. Розглянемо дві ситуації: в першому випадку договір укладений на реалізацію всієї партії на суму 600000 грн. в другому – на суму 300000 грн.

У першій ситуації балансову вартість готової продукції на звітну дату (31.12.2020 р.) слід дооцінити на суму 100000 грн., що в обліку буде відображено записом: Дт 26 «Готова продукція» Кт 716 «Відшкодування раніше списаних активів» на суму. В другому випадку, навпаки, балансову вартість готової продукції слід зменшити до 300000 грн. Коригування буде здійснено за допомогою наступного запису: Дт 946 «Втрати від знецінення запасів» Кт 26 «Готова продукція» на суму 200000 грн.

Всі вищезазначені коригування повинні знайти відображення в фінансовій звітності за поточний рік.

Можуть відбутися події після дати балансу, які жодним чином не вплинуть на облік і звітність, наприклад, втрата важливих клієнтів, зміни в асортименті продукції, ротація кадрів у керівництві, маркетингові угоди, зміни в законодавстві. Інформація про ці та подібні до них події або відображається в складі приміток до фінансової звітності, або доводиться до зацікавлених осіб в інші, ніж фінансова звітність, способи.

3.3. Вплив принципу безперервності діяльності та інфляції на формування фінансової звітності

Одним з важливих принципів підготовки фінансової звітності є принцип безперервності діяльності, який означає, що фінансову звітність складають, виходячи з припущення, що підприємство не має ні наміру, ні потреби ліквідувати або суттєво скоротити свою діяльність (принаймні

протягом 12 місяців після дати балансу). Принцип безперервності діяльності має наступні важливі наслідки:

- 1) активи, які обліковуються на підприємстві, зазвичай не переоцінюються, найдоцільнішою вважається оцінка активів за собівартістю;
- 2) витрати, які приносять доходи в майбутньому, повинні капіталізуватися;
- 3) на підприємстві повинні створюватися резерви;
- 4) фінансові результати повинні бути розподілені по звітним періодам;
- 5) звітність повинна подаватися за відповідні календарні періоди.

Не виключені ситуації, коли після складання фінансової звітності може відбутися погіршення операційної діяльності та фінансового стану підприємства в цілому. Це може вказувати на необхідність розглянути питання дієвості принципу безперервності. Якщо після звітної дати керівництво дізнається про невизначеність у зв'язку з якимись подіями, що відбулися або відбуваються, з яких стає зрозуміло, що продовжувати діяльність не можна, то принцип безперервності не дотримується. Вплив цих факторів такий великий, що виникає необхідність змінити методи обліку або навіть фундаментально змінити основи бухгалтерського обліку, а не коригувати суми, визнані в межах прийнятої системи обліку.

Слід окремо підкреслити, що в національних положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку та міжнародних стандартах фінансової звітності відсутній окремий стандарт, який би регулював порядок здійснення оцінки дотримання підприємством принципу безперервності діяльності. Серед національних стандартів бухгалтерського обліку існує П(С)БО 27 «Діяльність, що припиняється», проте він стосується лише порядку відокремленого обліку у випадку продажу відокремленої частини підприємства, а також безпосереднього припинення (ліквідації) діяльності з виробництва продукції (робіт, послуг), що є суттєвою або географічно відокремлюваною та може бути відділена операційно з метою складання фінансової звітності.

Окремі положення щодо обов'язків управлінського персоналу викладено в міжнародних стандартах аудиту.

Незважаючи на неоднозначність вирішення даного питання, можна виділити наступні дії, які повинні бути виконані в ситуаціях, коли управлінський персонал вважає, що підприємство не спроможне продовжувати діяльність:

1) слід переоцінити основні необоротні активи у відповідності із чистою вартістю реалізації (справедлива вартість необоротного активу за вирахуванням очікуваних витрат на його реалізацію) та перевести їх до групи оборотних активів;

2) необхідно перецінити запаси за чистою вартістю реалізації (очікувана ціна реалізації запасів за вирахуванням очікуваних витрат на завершення їх виробництва та реалізацію);

3) слід перегрупувати кредиторську заборгованість (перевести її до складу поточної), оскільки спроби ліквідувати компанію будуть вимагати негайного її погашення;

4) необхідно створити резерви по новим зобов'язанням, які можуть виникнути в результаті ліквідації (наприклад, витрати на закриття, витрати по ліквідації, вихідні допомоги працівникам тощо).

І в МСФЗ 1 «Подання фінансових звітів», і в МСА 570 виділені дві обставини, при дотриманні яких можна без детального аналізу дійти висновку про доречність безперервності, а управлінський персонал (і, відповідно, аудитор) може дати таку оцінку. До таких обставин відносять:

- 1) наявність в минулому прибуткових операцій;
- 2) відкритий доступ до фінансових ресурсів.

В інших випадках управлінський персонал, перш ніж упевнитися у доречності застосування припущення безперервності, повинен розглянути ряд чинників, які оточують поточну та очікувану прибутковість, графіки сплати боргів та потенційні джерела відновлюваного фінансування тощо.

Безумовно, більшість з наведених факторів є важливими, в першу

чергу, для аудиторів, оскільки вони не ознайомлені з діяльністю підприємства в тій мірі, як управлінський персонал. Але керівництво підприємства, здійснюючи власну оцінку дотримання принципу безперервності діяльності, повинно враховувати, в першу чергу, такі фактори як:

- 1) невиконання встановлених законодавством вимог щодо розміру чистих активів;
- 2) суттєві відхилення значень основних коефіцієнтів, які характеризують фінансовий стан;
- 3) значні збитки від основної діяльності;
- 4) неспроможність погашати кредиторську заборгованість у встановлені строки та інше.

При оцінці інших факторів слід враховувати наступне. По-перше, рівень невизначеності, який пов'язаний з результатом події або з умовою, значно підвищується при збільшенні періоду часу між судженням та впливом умовних факторів. По-друге, будь-який вплив умовного факту в майбутньому базується на інформації, яка є доступною момент підготовки фінансової звітності, тому подальші події можуть вступати в протиріччя з професійним судженням, яке було розумним в момент його здійснення.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 22 «Вплив інфляції» застосовується для коригування показників фінансової звітності, яка має оприлюднюватися. Оприлюднювати фінансову звітність мають суб'єкти господарювання, перелік яких наведений в ст. 14 Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», зокрема, відкриті акціонерні товариства, підприємства - емітенти облігацій, банки, довірчі товариства, валютні та фондові біржі, інвестиційні фонди, інвестиційні компанії, кредитні спілки, недержавні пенсійні фонди, страхові компанії та інші фінансові установи

П(С)БО 22 може і повинен бути застосований лише за умови, якщо кумулятивний приріст інфляції становитиме 90 і більше відсотків.

Кумулятивний приріст інфляції визначається добутком індексів інфляції за останні три роки, включаючи звітний. Фактичні індекси інфляції визначаються і оприлюднюються центральним органом виконавчої влади у галузі статистики - Держкомстатом.

Висновки до розділу 3

За результатами визначення напрямків вдосконалення процедур формування фінансової звітності було зроблено такі висновки:

1. В Наказі про облікову політику не регламентовано і фактично на ТОВ «ОВК-Технолоджі» не застосовуються такі додаткові процедури, як: відображення у фінансовій звітності подій після дати балансу; врахування принципу безперервності діяльності; врахування інфляції. Крім того, виникає потреба в правильності відображення помилок, допущених в попередніх звітних періодах у відповідності з вимогами П(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах», і які можуть стосуватися: виправлення записів в період знаходження помилки, якщо помилка виявлена в звітному році; виправлення записів в грудні звітного року, якщо помилка виявлені після звітного року, але звітність ще не затверджена; виправлення записів в періоді, наступному за звітним, якщо помилки виявлені після затвердження звітності.

2. Обґрунтовано, що для складання річної фінансової звітності важливим є виправлення помилок поточного та минулих періодів, а також зміни в обліковій політиці, оскільки вони вимагають ретроспективного підходу для виправлення та коригування сальдо нерозподіленого прибутку. Водночас зміни в облікових оцінках впливають на поточні та майбутні витрати. Запропонований механізм виправлення помилок та врахування змін в обліковій політиці для ТОВ «ОВК-Технолоджі» дозволить забезпечити достовірність фінансової звітності, що є важливим для підприємства, оскільки воно користується короткостроковими та довгостроковими

кредитами.

3. Важливою процедурою при складанні фінансової звітності є врахування подій після дати балансу, які набули особливої актуальності в умовах невизначеності при COVID-19. Запропоновано приклади подій після дати балансу, які можуть траплятися в господарській діяльності ТОВ «ОВК-Технолоджі», які поділено на дві групи: ті, що підтверджують обставини, які існували на дату балансу; ті, що вказують на обставини, які виникли після звітної дати. Механізм їх врахування дозволить готувати достовірну фінансову звітність, яка враховує усі події.

4. Важливим фактором, що впливає на фінансову звітність, є сам фінансовий стан, як чинник, що визначає принцип безперервності діяльності та інфляція. Складність врахування цих факторів зумовлено тим, що часто вони проявляються як події після дати балансу, як ті, що вказують, що фінансову звітність не можна складати за принципом безперервності. Обґрунтовано необхідність внесення включення в наказ про облікову політику положень щодо врахування інфляції, які б відповідали вимогам П(С)БО 22. Також важливим є наявність чіткого розуміння у керівництва щодо ознак, які можуть свідчити про недотримання принципу безперервності діяльності та можливість припинення діяльності через власне рішення або ж через загрозу банкрутства. Включення таких ознак до наказу про облікову політику дозволить забезпечити дотримання принципів підготовки фінансової звітності та достовірність фінансової звітності.

ВИСНОВКИ

За результатами визначення напрямків вдосконалення процедур формування фінансової звітності було зроблено такі висновки:

1. Звітність – це впорядкована система узагальнення показників, які характеризують діяльність підприємства за певний період. Фінансова звітність - бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період. Склад фінансової звітності регламентується правилами та стандартами кожної країни. За НП(С)БО 1 до неї відносяться: баланс; звіт про фінансові результати; звіт про рух грошових коштів; звіт про власний капітал; примітки до звітів. Усі компоненти фінансової звітності тісно пов'язані між собою та представляють єдине ціле, тобто систему фінансових показників, які характеризують умови та результати роботи підприємства за звітний період. Жодний звіт не може надати всю потрібну користувачам інформацію, а тому всі компоненти фінансової звітності слід розглядати та інтерпретувати у комплексі. НП(С)БО виділяють чотири основні якісні характеристики фінансової інформації, а також десять принципів підготовки фінансової звітності.

2. Проведений аналіз законодавчих та нормативних документів України дозволяє зробити висновок, що, по-перше, не визначений чітко правовий статус фінансової звітності з точки зору її секретності та можливості віднесення до комерційної таємниці, по-друге, не визначено коло користувачів фінансової звітності, адже відсутні чіткі правила щодо їх обмеження або, навпаки, необмеження; по-третє, існують суперечності щодо визначення основного (головного) користувача звітності. Все вищезазначене не дозволяє фінансовій звітності виконувати ті задачі, які покладені на неї. Спрямованість звітності на забезпечення інтересів однієї групи не відповідає вимогам нейтрального представлення та, зачіпаючи і обмежуючи інтереси інших груп, може призвести до зниження достовірності фінансової звітності.

3. Суб'єкти малого підприємництва – особлива категорія суб'єктів звітування. Вимоги до формування Балансу та Звіту про фінансові результати суб'єктів малого підприємництва передбачені П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва». Оцінюючи інформаційну ємність сучасної фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва, слід визначити її переваги як форми, яка розкриває інформацію про ретроспективний фінансовий стан: відносна простота складання, наочність. Вадами є значна агрегація статей, яка не дозволяє відобразити галузеву специфіку підприємств, а також те, що на відміну від НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», П(С)БО 25 не містить переліку додаткових статей фінансової звітності.

4. ТОВ «ОВК-Технолоджі» відноситься до категорії малих підприємств. Відповідно до П(С)БО 25 «Фінансова звітність суб'єкта малого підприємництва» звітність підприємства складається з Балансу (форми № 1-М) та Звіту про фінансові результати (форми № 2-М). ТОВ «ОВК-Технолоджі» є прибутковим підприємством, але стабільного розширення діяльності не спостерігається. кінцевий фінансовий результат діяльності ТОВ «ОВК-Технолоджі» формують доходи та витрати від двох видів діяльностей: основної та іншої операційної, результативність яких є різною. «Золоте правило» на підприємстві не дотримується, оскільки чистий прибуток зменшуються, виручка від реалізації зростає, але набагато меншими темпами у порівнянні із середньою величиною активів, отже майно ТОВ «ОВК-Технолоджі» використовується з кожним роком менше ефективно. Період окупності ТОВ «ОВК-Технолоджі» в 2018 році становив 2 роки, в 2019 році – майже 42 роки, а в 2020 році – 10 років.

5. Формування та представлення фінансової звітної інформації відбувається в декілька етапів: організація бухгалтерського обліку на підприємстві; поточна реєстрація; інвентаризація та інші додаткові процедури; складання пробного балансу (сальдово-оборотної відомості); підготовка фінансової звітності. Ознайомлення з наказом про облікову

політику показує, що окремий розділ, присвячений процедурам формування фінансової звітності та врахування особливих процедур та подій в ньому відсутні, хоча підприємство стикається з питаннями необхідності виправлення помилок та внесення змін до фінансової звітності, врахування подій після дати балансу, дотримання принципу безперервності діяльності.

6. Взаємна звірка регістрів аналітичного обліку (оборотних відомостей) та даних Головної книги по рахункам бухгалтерського обліку показала, що при відображенні матеріальних активів, власного капіталу довгострокових зобов'язань розбіжностей між даними регістрами обліку немає. Але були виявлені розбіжності при відображенні дебіторської заборгованості та поточних зобов'язань, спричинені некоректним відображенням авансів отриманих та наданих, згортанням заборгованості по податкам та зборам. Такі помилки вимагають приділення уваги до аналітичного обліку. Розбіжностей при складання звіту про фінансової результати з даними бухгалтерського обліку не виявлено.

7. Обґрунтовано, що для складання річної фінансової звітності важливим є виправлення помилок поточного та минулих періодів, а також зміни в обліковій політиці, оскільки вони вимагають ретроспективного підходу для виправлення та коригування сальдо нерозподіленого прибутку. Водночас зміни в облікових оцінках впливають на поточні та майбутні витрати. Запропонований механізм виправлення помилок та врахування змін в обліковій політиці, врахування подій після дати балансу, дотримання принципу безперервності та інфляції для ТОВ «ОВК-Технолоджі» дозволить забезпечити достовірність фінансової звітності, що є важливим для підприємства, оскільки воно користується короткостроковими та довгостроковими кредитами. Обґрунтовано необхідність внесення в наказ про облікову політику відповідних положень, що дозволить забезпечити дотримання принципів підготовки фінансової звітності та достовірність фінансової звітності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барановська Т.В. Облікова політика підприємств в Україні: теорія і практика : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 08.06.04. Київ, НАУ, 2005. 21 с.
2. Барановська Т.В. Облікова політика підприємств в Україні: теорія і практика : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 08.06.04. Київ, НАУ, 2005. 21 с.
3. Бардаш С.В., Камінська Т.Г. Облік і контроль кругообороту капіталу : монографія. ККІБП. Київ : Компрінт, 2019. 386 с.
4. Бардаш С.В., Камінська Т.Г. Облік і контроль кругообороту капіталу : монографія. ККІБП. Київ : Компрінт, 2019. 386 с.
5. Бех Н. Особливості розвитку та функціонування малого і середнього бізнесу в Україні. *Галицький економічний вісник*. 2010. № 1(26). С. 16-18.
6. Білуха М.Т. Теорія бухгалтерського обліку: Підручник. К.2000. 692 с.
7. Бондаренко Н.М. Облікова політика підприємства. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка»*. 2010. Вип. 4(3), С.146-150.
8. Бондаренко О.М., Білан М.П. Проблеми формування облікової політики. Напрями її удосконалення. *Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. Збірник наукових праць*. 2011. Вип. 31. URL: <http://jrnl.nau.edu.ua/index.php/PPEI/article/view/344> (дата звернення: 15.11.2021).
9. Боримська К.П. Порядок побудови робочого плану рахунків як елемента облікової політики підприємства. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки: зб. наук. пр.* Кіровоград : КНТУ. 2010. Вип.18, ч.1. С.298-305.
10. Боцьора Л.О. Фінансовий механізм розвитку малого підприємництва в Україні : дис. ... кандидата екон. наук : 08.00.08. Львів, 2015. 281 с.
11. Буряк Л.Д. Фінансовий менеджмент у малому бізнесі: Навч. посіб. К.:

КНЕУ, 2007. 423 с.

12. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: Підручник для студентів спеціальності “Облік і аудит” вищих навчальних закладів. / За редакцією проф. Ф.Ф. Бутинця. 4-е вид., доп. і перероб. Житомир: ПП “Рута”, 2002. 688 с.
13. Бутинець Ф.Ф. Теорія бухгалтерського обліку: Підручник для студентів вузів спеціальності 7.050106 «Облік і аудит». / Вид. 2-е, доп. і перероб. Житомир: ЖІТІ, 2000. 640 с.
14. Варналій З. Інститути фінансової підтримки малого підприємництва України: сутність, генеза, перспективи. *Вісник КНТЕУ*. 2008. №5. С.14-24.
15. Варналій З.С. Мале підприємництво: основи теорії і практики. К.: Т-во "Знання", 2001. 277 с.
16. Васільєва Л.М. Сутність облікової політики, її значення і вимоги, які до неї пред'являються. *Ефективна економіка*. 2013. №6. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2131> (дата звернення: 15.11.2021).
17. Власенко І.В. Функціонування малих підприємств в економіці України: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.01; Хмельниц. нац. ун-т. - Хмельниц., 2006. 20 с.
18. Воротіна Л.І. Розвиток підприємництва в економіці України. *Вісник Київського університету. Економіка*. 1994. Вип.1. С. 40 - 51.
19. Гейср Е.С., Наумчик О.А., Ягмур К.А. Облікова політика: навч. посіб. для студ. спец. 6.030509 «Облік і аудит» денної та заочн. форм навчання. Донецьк : ДонНУЕТ, 2012.196 с.
20. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку: Монографія. К.: Центр учбової літератури, 2007. 522 с.
21. Гольцова С.М., Глікус І.Й. Звітність підприємств (фінансова, статистична, консолідована та до фондів соціального та пенсійного страхування): Навч. посібник. К.: Центр навчальної ілтератури, 2004.

292 с.

22. Голячук Н.В. Формування облікової інформації та її якісні характеристики. *Соціальна економіка*. 2016. №1. С.104-110.
23. Господарський кодекс України / Кодекс України від 16.01.2003 року № 436-IV [зі змін. та доп.]. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/436-15/print1430143324535532> (дата звернення: 15.11.2021).
24. Давидов Г.М., Шалімова Н.С. Звітність підприємств: навч. посіб. К.: Знання, 2010. 623 с. + ком пакт
25. Дебіторська заборгованість : Положення (стандарт) бухгалтерського обліку від 08 жовт. 1999 р. №10. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99> (дата звернення: 15.11.2021).
26. Дерій В.А. Організація бухгалтерського обліку в підприємстві : курс лекцій. Тернопіль: Джура, 2003. 92 с.
27. Дроб'язко С. І., Козир Т.М., Холод С.Б. Облік та оподаткування підприємств малого бізнесу: [навч. посіб.]; за заг. ред. П.Й. Атамаса. К.: Центр учбової літератури, 2012. 416 с.
28. Єзгор Л. О. Механізм нормативно-правового забезпечення діяльності суб'єктів малого підприємництва в Україні. *Формування ринкової економіки в Україні : зб. наук. праць*. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2010. Випуск 21. С. 161-166.
29. Єзгор Л. О. Теоретичні основи сентенцій "мале підприємництво" та "малий бізнес" в Україні. *Вісник Львівського університету. Серія екон.* Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2009. Випуск 41. С. 423 - 428.
30. Жиглей І.В., Лайчук С.М. Раціоналізація документообігу під час організації бухгалтерського обліку. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2020. Вип. 1 (45). С. 17-23. URL : <http://pbo.ztu.edu.ua/article/view/203105> (дата звернення: 15.11.2021).
31. Засадний Б.А. Формування облікової політики підприємства щодо пов'язаних сторін. *Вісник Київського національного університету імені*

Тараса Шевченка. Економіка. 2015. Вип. 10. С.24-30.

32. Збарський В.К. Менеджмент малого та середнього бізнесу: навчальний посібник. К.: ДАКККиМ, 2006. 361 с.
33. Звітність підприємства: Навч. посібник / Ю.А. Верига, Д.М. Фесенко, З.М. Левченко; За ред. Вериги Ю.А. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 656 с.
34. Зоріна В.Н. Фінансова звітність підприємств: Навч. посібник / В.Н. Зоріна. Т.С. Осадча, Г.Г. Зорін; За ред. В.І. Покотилової. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 200 с.
35. Ковалев В.В., Патров В.В., Быков В.А. Как читать баланс. 5-е изд., перераб и доп. М.: Финансы и статистика, 2006. 672 с.
36. Коваль Л.В. Облікова політика в управлінні підприємством. *Ефективна економіка*. 2019. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7048> (дата звернення: 15.11.2021).
37. Ковальова Т.В. Про удосконалення плану рахунків бухгалтерського обліку для цілей управління. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. 2018. №21. С. 112-125. URL : <http://ppb.khadi.kharkov.ua/article/view/156581> (дата звернення: 15.11.2021).
38. Король Г.О., Ізвекова І.М., Труш Ю.Т. Облікова політика підприємства : навч.посібник. Ч.1. Теоретико-організаційні аспекти облікової політики. Дніпропетровськ : НМетАУ, 2015. 83 с.
39. Кужельний М.В., Лінник В.Г. Теорія бухгалтерського обліку : підручник. Київ : КНЕУ, 2001. 334 с.
40. Кузь В.І. Бухгалтерський облік як інформаційна складова процесу прийняття управлінських рішень. Регіональна бізнес-економіка та управління. 2014. № 3. С.100-107. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Rbetu_2014_3_17 (дата звернення: 15.11.2021).
41. Кузь В.І. Бухгалтерський облік як інформаційна складова процесу

- прийняття управлінських рішень. Регіональна бізнес-економіка та управління. 2014. № 3. С.100-107.
42. Кулик В.А. Облікова політика підприємства : набутий досвід та перспективи розвитку : монографія. Полтава : РВВПУЕТ, 2014. 373 с.
 43. Кучеренко Т. Регламентування облікової політики фінансової звітності. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2009. № 5. С. 24-34.
 44. Лаговська О.А. Обліково-аналітичне забезпечення вартісно-орієнтованого управління: теорія та методологія : монографія. Житомир. держ. технол. ун-т. Житомир : ЖДТУ, 2012. 675 с.
 45. Малий бізнес в Україні: економіка, фінанси, бухгалтерський облік / Т.І. Єфіменко, Л.Г. Ловінська, О.О. Канцуров та ін. / за ред. Л.Г. Ловінської. К.: НДФІ, 2006. 368 с.
 46. Малий бізнес України. Підприємці здатні відродити країну. Асоціація сприяння розвитку приватного підприємництва в Україні. „Єднання”, 1997. 144 с.
 47. Михайлов М. Г., Полятикина Л.І., Славкова О.П. Організація бухгалтерського обліку на підприємствах малого бізнесу: [навч. посіб.]. К.: Центр учбової літератури, 2008. 320 с.
 48. Міжнародний стандарт фінансової звітності для малих і середніх підприємств (МСФЗ для МСП) / Міжнародний стандарт від 01.01.2013 року [зі змін. та доп.]. URL: <http://www.ifrs.org/IFRS-for-SMEs/Documents/IFRS-for-SMEs-UKR.pdf>. (дата звернення: 15.11.2021).
 49. Національне положення (стандарт) фінансової звітності 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України 07.02.2013 р. № 73 (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>. (дата звернення: 15.11.2021).
 50. Облікова політика: навч. посіб. / Г.М. Давидов та ін.; за заг. ред. Г.М. Давидова. 2-ге вид., перер. і доп. Кропивницький: ПП «Ексклюзив-Систем», 2017. 364 с.

51. Олійник Я.В. Становлення та розвиток бухгалтерського обліку суб'єктів малого підприємництва. Вчені записки. №14. Частина 2. С. 174-178.
52. Основи економічної теорії / [Мочерний С. В., Єрохін С. А., Каніщенко Л. О. та ін.] ; за ред. С.В.Мочерного. К.: ВЦ "Академія", 2001. 472 с.
53. Петрук О.М., Барановська Т.В. Облікова політика підприємства в системі регулювання бухгалтерським обліком. *Міжнародний збірник наукових праць*. Вип. 3. 2005. С.133–153. URL : <http://pbo.ztu.edu.ua/article/viewFile/103922/99537> (дата звернення: 15.11.2021).
54. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 року №291 (у редакції наказу Міністерства фінансів України від 9 грудня 2011 року № 1591) (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11>. (дата звернення: 15.11.2021).
55. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua> (дата звернення: 15.11.2021).
56. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.03.1999 р. №87 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0391-99#Text> (дата звернення: 15.11.2021).
57. Порядок подання фінансової звітності, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2000 року №419 (із змінами та доповненнями). URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-n> (дата звернення: 15.11.2021).
58. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні / Закон України від 16.07.1999 року № 996-XIV [зі змін. та доп.]. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14/print1397422968999812>. (дата

звернення: 15.11.2021).

59. Про затвердження Методичних рекомендацій із застосування регістрів бухгалтерського обліку малими підприємствами / Наказ Міністерства фінансів України від 15.06.2011 року № 720 [зі змін. та доп.]. URL: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=311243. (дата звернення: 15.11.2021).
60. Про затвердження Методичних рекомендацій по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку малими підприємствами / Наказ Міністерства фінансів України від 25.06.2003 р. № 422 [зі змін. та доп.]. URL: http://www.minfin.gov.ua/minfin/control/uk/publish/article?art_id=32333. (дата звернення: 15.11.2021).
61. Про затвердження Національного положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» / Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 року № 73 [зі змін. та доп.]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13/print1385404084334370>. (дата звернення: 15.11.2021).
62. Про затвердження Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» / Наказ Міністерства фінансів України від 25.02.2000 року № 39 [зі змін. та доп.]. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00/print1430143324535532>. (дата звернення: 15.11.2021).
63. Про затвердження спрощеного Плану рахунків бухгалтерського обліку / Наказ Міністерства фінансів України від 19.04.2001 року № 186 [зі змін. та доп.]. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0389-01/print1397422968999812>. (дата звернення: 15.11.2021).
64. Пушкар М.С., Семанюк В.З., Гудзь Н.В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Тернопіль : Економічна думка, 2010. 292.
65. Пушкар М.С., Щирба М.Т. Теорія і практика формування облікової політики : монографія. Тернопіль : Карт-бланш, 2010. 260 с.
66. Реверчук С.К. Малий бізнес: методологія, теорія і практика. К.: ІЗМН.

1996. 192 с.

67. Ришар Ж. Бухгалтерський учет: теория и практика. М.: Финансы и статистика, 2000. 160 с
68. Романів Є.М., Кравичшин І.М. Особливості організації і методика розробки облікової політики на сучасному етапі функціонування підприємств в Україні. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*. 2018. №10. С.115-121. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/modecon_2018_10_21 (дата звернення: 15.11.2021).
69. Сівков В.С. Розвиток і розміщення малого підприємництва у виробничій сфері економіки України: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.10.01; НАН України. Рада по вивч. продукт. сил України. К., 2002. 21 с.
70. Слав'юк Р.А. Фінанси підприємств : підручник. К. : УБС НБУ, 2007. 550 с.
71. Спрощена фінансова звітність : Положення (стандарт) бухгалтерського обліку від 25 лют. 2000 р. №25 / Міністерство фінансів України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00> (дата звернення: 15.11.2021).
72. Становлення і розвиток малого бізнесу в регіоні : колективна монографія / [за заг. ред. Н. І. Редіної] ; Міністерство фінансів. Дніпропетровськ, 2008. 508 с.
73. Суб'єкти господарювання: оподаткування, контроль та аудит : навч. посіб. / Г.М. Давидов та ін.; за ред. Г.М. Давидова, І.К. Дрозд. Київ : Сова, 2016. 589 с.
74. Сук Л, Сук П. Організація складання та подання звітності. *Бухгалтерія в сільському господарстві*. №24. 2006. С.39-48.
75. Сук Л.К., Сук П.Л. Бухгалтерський облік. Навчальний посібник. Вид. 2-ге, переробл. і допов. Київ : Знання, 2008. 507 с.
76. Сук Л.К., Сук П.Л. Організація обліку та контролю на підприємстві : навч.посіб. Київ : Університет «Україна», 2007. 321 с.

77. Тимощенко, Ю. М. Перспективи розвитку системи обліку на малих підприємствах. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит в епоху глобальних змін: тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф. К. : КНЕУ : ФПБАУ, 2009. С. 443-449.
78. Титаренко О.В. Малий бізнес в структурі ринкової економіки: функціонування і розвиток. К:1996. 86 с.
79. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський (фінансовий) облік, оподаткування і звітність : підручник. 7-ме вид. допов. і перероб. Київ : Алерта, 2016. 928 с.
80. Усик В. І. Розвиток поняття "сектор малого та середнього бізнесу" в Україні та ЄС. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 4(94). С. 153-158.
81. Фабрая І.М. Регулювання розвитку малого підприємництва в Україні: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.02.03; Донец. держ. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган- Барановського. Донецьк, 2006. 19 с.
82. Хоча Н.В. Аналіз нормативно-правового регулювання діяльності суб'єктів малого підприємництва: сучасний стан та перспективи. *Формування ринкової економіки в Україні*. Наук. зб. за ред. З.Г. Ватаманюка. Спецвипуск 14. Львів: Інтереко, 2004. С. 618-625.
83. Хоча Н.В. Нормативно-правове забезпечення облікової системи малих підприємств. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Випуск 2. С. 1048-1052.
84. Хоча Н.В. Спрощена система обліку та звітності малих підприємств: проблеми трактування і регулювання. Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства: тези допов. наук.-практ. конф. (м. Львів, 26-28 квіт. 2012 р.). Львів: Львівська політехніка, 2012. С. 337-340.
85. Хураса М. М. Мале підприємництво: економіко-організаційні аспекти діяльності : монографія. Полтава: РВВ ПУСКУ, 2009. 220 с.
86. Цал-Цалко Ю.С. Фінансова звітність підприємства та її аналіз: Навч. Посібник. 2-е вид., перероб. і доп. Київ: ЦУЛ, 2002. 360 с.

87. Черній М.Я. Формування облікової політики підприємства на основі організаційно-технологічних особливостей діяльності. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2012. Вип.2 (23). С.381-388.
88. Чижевська Л.В. Тест на стійкість системи бухгалтерського обліку в Україні. *Сучасний стан та перспективи розвитку обліку, аналізу, аудиту, звітності і оподаткування в умовах євроінтеграції: тези доповідей II Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф.*; 16 квіт. 2020 р. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2020. С. 114-116.
89. Шпак В.А. Облікова політика – складова організації бухгалтерського обліку. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2009. №6. Т.1. С. 203-205.
90. Щодо суттєвості у бухгалтерському обліку і звітності : лист від 29 лип. 2003 р. № 04230-04108 / Міністерство фінансів України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v4108201-03> (дата звернення: 15.11.2021).
91. Юхименко-Назарук І.А. Особливості застосування професійного судження бухгалтера в умовах формування облікової політики підприємства: інституційний аспект. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2014. Вип.2. С.195-206.

ДОДАТКИ